

KHAZAR REVIEW

XƏZƏR XƏBƏR

№ 404-405 Mart-Aprəl 2021

AYLIQ DƏRGI
ISSN 2218-2772
khazar-review.khazar.org

PREZİDENT İLHAM ƏLİYEVİN FÜZULİ, XOCAVƏND VƏ ŞUŞAYA SƏFƏRİ

PRESIDENT ILHAM ALIYEV'S VISIT TO FUZULI, KHOJAVEND AND SHUSHA

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyeva martın 15-16-da Füzuli və Xocavənd rayonlarında, Şuşa şəhərində olublar.

Prezident İlham Əliyev səfər çərçivəsində başlanğıcını Zəfər yolundan götürən Füzuli-Hadrut avtomobil yolunun təməlini qoydu.

Prezident İlham Əliyev və ailə üzvləri Xocavənd rayonunun Edilli və Ağbulaq, keçmiş Hadrut rayonunun Düdükçü kəndlərində oldular. Azərbaycan Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyev Hadrut qəsəbəsində dövlət bayrağını qaldırdı və çıxış etdi.

Sonra Prezident İlham Əliyev Hadrut-Cəbrayıl-Şükürbəyli avtomobil yolunun təməlini qoydu və ailə üzvləri ilə keçmiş Hadrut Rayon Partiya Komitəsinin binasında oldular, Hünərli və Tuğ kəndlərindəki Alban məbədləri, Azıx kəndində Azıx mağarası ilə tanış oldular.

Suşa şəhərində Prezident və ailə üzvləri bərpa işləri ilə tanışlıqdan sonra Daşaltı kəndində olmuşlar.

Martın 20-də Prezident İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyeva Şuşada Cıdır düzündə bayram tonqalı alovlandırdılar. Prezident xalqa müraciət etdi, Azərbaycan xalqına cansağlığı, xoşbəxtlik arzuladı.

President of the Republic of Azerbaijan Ilham Aliyev, First Lady Mehriban Aliyeva and their daughter Leyla Aliyeva visited Fuzuli and Khojavend districts and the city of Shusha on March 15-16.

During the visit, President Ilham Aliyev laid the foundation of the Fuzuli-Hadrut highway, which is the result of Victory.

President Ilham Aliyev and his family members visited Edilli and Agbulag villages of Khojavend district and Dudukchu village of former Hadrut district. President of Azerbaijan, Commander-in-Chief of the Armed Forces Ilham Aliyev raised our state flag in Hadrut and made a speech.

Then, President Ilham Aliyev laid the foundation of the Hadrut-Jabrayil-Shukurbayli highway and visited the former Hadrut District Party Committee building with his family members, got acquainted with the Albanian temples in Hunarli and Tug villages, and Azykh cave in Azykh village.

The president with his family members visited the village of Dashalti in Shusha after getting acquainted with the restoration work.

On March 20, President Ilham Aliyev, First Lady Mehriban Aliyeva and their daughter Leyla Aliyeva lit a holiday bonfire on the Jydyr Plain in Shusha. The President addressed the people and wished them health and happiness.

İÇİNDƏKİLƏR

Tanınmış pedaqoq Nailəxanım İsayeva vəfat etmişdir	7
Professor Hamlet İ saxanlıya başsağlığı məktubları	8
Nailəxanım İ sayevanın xatirəsinə	12
Pakistan səfiri Nailəxanım İ sayevanın xatirəsini yad etmişdir	15
Xəzər Universiteti "Times Higner Education Impact Rankings 2021" reyting cədvəlində dünyanın ən yaxşı universitetləri arasında	16
Xəzər Universitetinin MBA proqramları ən yaxşı magistratura proqramları arasında	17
Professor Hamlet İ saxanlı İran Mədəniyyət Mərkəzinin sədrini qəbul etdi	19
"Mövlananın fəlsəfəsi və poeziyası" adlı Beynəlxalq Konfrans	20
Yataqxana sakinləri üçün Novruz süfrəsi	23
Şəhid ailələrini ziyarət	24
Pakistan səfiri Xəzər Universitetində	26
İ saxan İ saxanlı elmlər doktoru dissertasiyası müdafiə etdi	29
Tələbə guşəsi	30
"Xəzər" in beynəlxalq əlaqələri	32
Hamlet İ saxanlı. Mənim Qarabağım və ya Qarabağ düşünü	40
Universitet xəbərləri	58
"Xəzər" ölkə mediasında	63
"Xəzər" in xarici nəşrləri	68
İ saxan İ saxanlı. Yol hekayəti (hekayə)	70

1995-ci ilin
yanvarından nəşr olunur

Təsisçi:
Xəzər Universiteti

Baş redaktor:
Hamlet İ saxanlı

Baş redaktor müavini:
Əlirza Balayev

Foto:
Multimedia Mərkəzi

KHAZAR UNIVERSITY

Ünvan:

Bakı, Məhsəti küşəsi 41

Tel.: (+9912 323 93 13

(+9912 421 10 93

Mob.: (+99450) 321 31 69

E-mail: contact@khazar.org

Tiraj: 3000

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli

Alla Axundova

Şahin Fazil

Knyaz Aslan

**İngilis dilində
mətnlərin redaktoru:**

Aidə Əsgərli

Kompüter tərtibatçısı:

Günəl Əkbərova

CONTENTS

Prominent Educator Nailexanim Isayeva Passed Away	7
Letters Of Condolences To Professor Hamlet Isakhanli	8
In Memory Of Nailexanim Isayeva	13
Ambassador Of Pakistan Commemorates Nailexanim Isayeva	15
Khazar University Among Top World Universities In "times Higner Education Impact Rankings 2021"	16
MBA Programs Of Khazar University Among The Best Masters Programs 2021	17
Professor Hamlet Isakhanli Meets Chairman Of Iranian Cultural Center	19
International Conference "mevlana`s Philosophy And Poetry	21
Novruz Table For Dormitory Residents	23
Martyr`s Families Were Visited	24
Ambassador Of Pakistan At Khazar University	26
Isakhan Isakhanli Defends His Doctoral Dissertation	29
Students Corner	30
"khazar"s International Relations	32
<i>Hamlet Isakhanli. My Karabakh Or Karabakh Knot (in Azerbaijani)</i>	40
University News	58
"khazar" In Country`s Media	63
"khazar"s International Relations	68
<i>Isaxan Isakhanli. Novel Of Road (Novel)</i>	70

It has been published
since January 1995

Founder:
Khazar University

Editor-in-chief:
Hamlet Isaxanli

Associate editor:
Alirza Balayev

KHAZAR UNIVERSITY
Address:
41 Mahsati str., Baku

Tel.: (+9912 323 93 13
(+9912 421 10 93
Mob.: (+99450) 321 31 69

E-mail: contact@khazar.org
Copies: 3000

Editorial members:

Isa Habibbayli
Alla Akhundova
Shahin Fazil
Knyaz Aslan

Editor of English Texts:

Aida Asgarli

Computer graphics:

Gunel Akbarova

Photo:

Multimedia Centre

TANINMIŞ PEDAQOQ NAILƏXANIM İSAYEVA VƏFAT ETMİŞDİR

PROMINENT EDUCATOR NAILEXANIM ISAYEVA PASSED AWAY

“Dünya” məktəbi və Xəzər Universitetinin kollektivlərinə ağır itki üz vermişdir. Tanınmış pedaqoq, təhsil təşkilatçısı, “Dünya” məktəbi və Xəzər Universitetinin həmtəsisçisi (həyat yoldaşı, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı ilə birlikdə), uzun illər “Dünya” məktəbinin direktoru olmuş Nailəxanim İsayeva 2021-ci il aprelin 3-də vəfat etmişdir.

Nailəxanim İsayeva 1947-ci il mayın 29-da Quba şəhərində anadan olmuşdur. SSRİ-nin 50 illiyi adına Rus dili İnstitutunu (indiki Bakı Slavyan Universiteti) bitirmiş, orta məktəblərdə və Xəzər Universitetində rus dilini tədris etmişdir.

Nailəxanim İsayevanın həyat və fəaliyyəti “Dünya” məktəbi ilə sıx bağlı olmuşdur. Azərbaycanda ilk özəl universitet olan Xəzər Universitetinin nəzdində 1998-ci ildə onun həmtəsisçiliyi ilə yaradılmış “Dünya” məktəbinin qurulması və təşəkkülündə böyük əmək sərf etmişdir. Onun rəhbərliyi altında məktəb Azərbaycan orta təhsil sistemində yenilikçi tədris ocağı kimi şöhrətlənmiş, ictimai nüfuz qazanmışdır. 2009-cu ildə “Dünya” məktəbi Beynəlxalq Bakalavriat Təşkilatı - International Baccalaureate Organization -IBO-nun üzvlüyünə qəbul edilərək, beynəlxalq status almışdır. “Dünya” məktəbi 2012-2013 - cü tədris ilində Azərbaycanda “İlin ən yaxşı məktəbi” adına layiq görülmüşdür.

Nailəxanim İsayeva 2010-cu ildən Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının müşaviri idi.

Nailəxanim İsayeva pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı, istedadlı musiqiçi idi, mahnılar bəstələyirdi, mahnı-ları görkəmli müğənnilər tərəfindən ifa edilir.

Nailəxanim İsayeva şəxsiyyəti etibarilə də nüfuz sahibi idi. İşgüzarlığı, prinsipiallığı, mülayim təbiəti, xeyrxahlığı ilə çalışdığı kollektivlərin dərin hörmətini qazanmışdı.

Nailəxanim İsayevanın əzəz xatirəsi onu tanıyan-ların qəlbində daim yaşayacaqdır.

Allah rəhmət eləsin!

**“Dünya” məktəbi
Xəzər Universiteti**

"Dunya" school and Khazar University have faced a painful loss. Nailexanim Isayeva, a prominent educator and educational organizer, the co-founder of "Dunya" School and Khazar University (along with her husband – Prof. Hamlet Isakhanli, Chairman of the Board of Directors and Trustees,) and the long-time director of "Dunya" School, passed away on April 3, 2021. Nailexanim Isayeva was born on May 29, 1947, in Guba, Azerbaijan. She graduated from the Institute of the Russian Language named after the 50th anniversary of the USSR (present-day Baku Slavic University), and found a career in teaching Russian language in secondary schools and Khazar University.

Nailexanim Isayeva's life and activities were deeply dedicated to "Dunya" school. Her constructive and eternal impact was undeniable on the establishment and development of "Dunya School" under Khazar University in 1998, the first private university in Azerbaijan. Under her leadership and supervision, the school became famous in the Azerbaijani secondary education system as an innovative educational institution and gained public prestige. In 2009, "Dunya" School became a member of the International Baccalaureate Organization (IBO) and received an international status and identity. During 2012-2013 academic year, Dunya School was awarded the title of "The Best School of the Year" in Azerbaijan.

Nailexanim Isayeva also had a fruitful role as an advisor to Khazar University's Board of Directors and Trustees since 2010.

In addition to her pedagogical activities, Nailexanim Isayeva was a talented musician and composed numerous impressive songs which are performed by prominent singers.

Nailexanim Isayeva's unique personality and character was among other her influential and outstanding features. She received the deep respect of each and every one for her diligence, principality, gentle nature, and kindness.

When someone you love becomes a memory, that memory turns into a precious treasure and the memory of Nailexanim Isayeva will always stay alive in the hearts of those who know her and to those she touched in their hearts and minds.

Rest in peace!

**“Dunya” school
Khazar University**

PROFESSOR HAMLET İSAXANLIYA BAŞSAĞLIĞI MƏKTUBLARI
LETTERS OF CONDOLENCES TO PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI

Dosent Mustafa Aydın
Prezident

İdarə Heyəti üzvümüz və dəyərli dostum Prof. Dr. Hamlet İsaxanlının sevimli həyat yoldaşı Nailəxanım İsayevanın vəfatı bizi dərin-dən sarsıtdı.

“EURAS” İdarə Heyəti və üzvləri adından Xəzər Universitetinə, həmkarlarına, dostlarına və ilk növbədə Nailəxanım İsayevanın ailəsinə və həyat yoldaşı Prof. Dr. Hamlet İsaxanlıya başsağlığı verib, səbr diləyirik.

Bakıdakı görüşümüz zamanı “EURAS” İdarə Heyəti üzvləri ilə xoş münasibətini və xüsusən də qonaqpərvərliyini heç vaxt unutmarıq.

Nailəxanımı Xəzər Universitetindəki fədakar əməyinə və illər ərzində dəstək verdiyi ali təhsildəki səmərəli fəaliyyətinə görə daima xatırlayacağıq.

Allah rəhmət eləsin!

Assoc. Prof. Mustafa Aydın
President

It is with deep sorrow that we learned the passing of Mrs. Nailexanim Isayeva, beloved wife of our Executive Board Member and great friend, Prof. Dr. Hamlet Isakhanli.

On behalf of EURAS Board and Members, we extend our sincere condolences. Our thoughts and prayers go to Khazar University, colleagues, friends and first and foremost to Mrs. Nailexanim Isayeva's family and the dearest husband Prof. Dr. Hamlet Isakhanli.

We will treasure the fond memories and especially the wonderful hospitality to the EURAS Board and members after our meeting in Baku.

We will always remember Mrs. Nailexanim for her dedicated work in Khazar University and for the fruitful work in higher education that she fostered throughout the years.

May She rest in peace...

İsveç Azərbaycan Aydınları
Ocağı

Azərbaycan xalqı dəyərli aydınını itirmişdir. Görkəmli pedaqoq Nailəxanım İsayeva vəfat etmişdir. Hörmətli riyaziyyatçı alim, həmkarım Hamlet İsaxanlı! Sizə və ailənizə üz vermiş itkidən dolayı biz və yaxınlarımız da üzülərək, Nailəxanıma Allahdan rəhmət, sizə səbr diləyirik!

Nailəxanımın ışıqlı xatirəsinə sayğılarla,

Səadət Kərimi

Azerbaijani Intellectuals Center
in Sweden

Azerbaijan has lost one of the most valuable intellectuals. Prominent educator Nailexanim Isayeva passed away.

Dear mathematician, my colleague, Prof. Hamlet Isakhanli! We are deeply grieved for the loss one of your dears in your family. May God have mercy on Mrs. Naila! We all do wish you patience!

With respect to the bright memories of Mrs. Nailexanim,

Saadet Karimi

Royan İnstitutu
Dr. Vahid Asgari
Tehran
Iran İslam Respublikası

Royan institute
Dr. Vahid Asgari
Tehran
Islamic Republic of Iran

Hörmətli Professor Hamlet İsxanlı!

Biz sizin sevimli həyat yoldaşınızın vəfatına görə dərin kədər içindəyik. Sizə baş verən ağır itki bizi dərinədən sarsıtdı. Royan İnstitutu, Royan Təhsil Müavini və Royan "Stem Cell" Texnologiya Şirkəti və bütün həmkarlarım adından sizə və ailənizə dərin hüznə başsağlığı verirəm. Ruhu şad olsun!

Bunu əminliklə deyə bilərəm ki, hətta ölüm belə sevdiklərimizi bizdən ayırmağa qadir deyil. Onlar bizim hər bir qərarımızın, atacağımız addımın və düşüncələrimizin bir parçası olmağa davam edirlər. Onların sevgisi xatirəmizdə silinməz iz buraxır.

Həyat yoldaşınızın vəfatı ilə bağlı ən dərin hisslərimizi qəbul etməyinizi xahiş edir və sizə səbr diləyirik. Sizi sevən insanların duası qəlbinizə təsəlli olsun!

Dear Professor Hamlet Isakhanli,

We are in deep sorrow by the death of your beloved wife. I am truly sorry for your loss and on behalf of Royan Institute, Royan Deputy of Education, Royan Stem Cell Technology Company and all my colleagues, I would like to offer you and your family our deepest and most sincere condolences and may the soul of your wife rest in peace.

I know for certain that we never lose the people we love, even to death. They continue to participate in every act, thought and decision we make. Their love leaves an indelible imprint in our memories.

Please accept our most sincere sympathies for the loss of your wife. May the prayers of all people who love you bring solace to your soul.

EAST-WEST TEACHING UNIVERSITY

Şərq-Qərb Tədris Universiteti
Gürcüstan

Şərq-Qərb Tədris Universiteti dərin təəssüflə bildirir ki, 2021-ci il aprelin 3-də görkəmli pedaqoq, təhsil təşkilatçısı, Xəzər Universitetinin təsisçisi professor Hamlet İsxanlının həyat yoldaşı Nailəxanim İsayeva vəfat etmişdir.

Nailəxanim İsayevanın xatirəsi onu tanıyanların qəlbində daim yaşayacaqdır.

Cənab Hamlet İsxanlıya və ailəsinə dərin hüznə başsağlığı veririk.

East-West Teaching University
Georgia

The East-West Teaching University deeply regrets finding out that on April 3, 2021, Nailexanim Isayeva, Professor Hamlet Isakhanli's founder of Khazar University, wife, a prominent educator and education organizer, passed away.

The memory of Nailexanim Isayeva will always live in the hearts and minds of those who know her.

Our deepest condolences to Mr. Hamlet Isakhanli and his family.

Azərbaycan onur Kurulu üyemiz və kıymətli böyügümüz, Hazar Üniversitesi'nin kurucusu Sayın Prof. Dr. Hamlet İsaханlı'nın hayat arkadaşı Nailehanım İsayeva hanımefendinin vefatını böyük bir teessürle ögrenmiş bulunuyoruz.

Merhumeye Tanrıdan rahmet, Hamlet hocamıza ve Hazar Üniversitesine başsağlığı dileriz

Mustafa Latif Emek
IKSAD adına

We were in deep grief over the death of Nailexanim Isayeva, beloved wife of Prof. Hamlet Isakhanli, honorary member of the Board of Directors from Azerbaijan and the Founder of Khazar University.

We extend our condolences to Hamlet Isakhanli and Khazar University. May Allah have mercy on her!

Mustafa Latif Emek
On behalf of IKSAD

Hörmətli Hamlet müəllim!

Biz, Xəzər Universitetinin xarici tələbələri, 3 aprel 2021-ci il tarixində vəfat etmiş Nailəxanım İsayevanın ailəsinə, dostlarına səmimi başsağlığı diləklərimizi çatdırırıq.

Nailəxanım İsayevanın vəfatı hər birimizi dərinədən sarsıtdı və yalnız "Dünya" məktəbi və Xəzər Universiteti üçün deyil, həm də təhsil sahəsi üçün böyük bir itki oldu.

Onun ideyaları və global strateji əlaqələr qurmaq kimi fikirləri təlqin etməsi "Dünya" məktəbində gərəkəmlı bir pedaqoq və təhsil təşkilatçısının yenilikçi düşüncələrinin bariz nümunəsi idi.

Xəzər Universitetinin xarici tələbələri olaraq kədərini bölüşür və Nailəxanım İsayeva ilə görüşlərdən həmişə qürur hissi duyduğumuzu bildiririk.

Uca Allah ona cənnət qismət eləsin!

Xəzər Universitetinin
xarici tələbələri

Dear Hamlet Muallim!

We, the International Students of Khazar University extend our heartfelt condolences to the family and friends of Mrs. Nailexanim Isayeva.

Her passing came as a shock to us individually and is not only a great loss to Dunya and Khazar University but also to the whole field of education.

Her ideas and strategies, her enthusiasm for new ideas as well as for establishing global strategic relationships exemplified the innovative thoughts of a prominent educator and educational organizer in Khazar Dunya School.

As the international students of Khazar University, we share your grief and want to state that we are proud of the valuable time spent with Nailexanim Isayeva.

May Almighty Allah will grant her aljannatul Firdous.

International Students of
Khazar University

Borçalı Cəmiyyəti

Xəzər Universitetinin qurucusu professor Hamlet İ saxanlının həyat yoldaşı Nailəxanım İ sayeva vəfat etmişdir. Ailəmiz adından, Borçalı cəmiyyətinin rəhbərliyi adından kədərləndiyimizi bildirir, Hamlet müəllimə və əzizlərinə dərin hüznə başsağlığı verir, Allahdan səbr diləyirik.

Nailəxanıma Allah rəhmət eləsin, ruhu şad, məkanı cənnət olsun.

**Zəlimxan Məmmədli
Oktay İ sayev**

Borchali Society

We have found that on April 3, 2021, Nailexanim Isayeva, beloved wife of Khazar University founder Professor Hamlet Isakhanli, passed away. We would hereby like to express our deepest condolences to Hamlet Isakhanli and his family on behalf of our family and administration of the Borchali Community.

May God give you patience! May God have mercy on her soul!

**Zalimkhan Mammadli
Oktay Isayev**

**Sayın Prof.Dr.Hamlet İ sahanlı
Hazar Üniversitesi Kurucusu**

Çok kıymetli Hocam,
Muhterem eşiniz Nailehanım İ sayeva'nın darül-bekaya irtihali hepimizi derinden üzmüştür.

Merhum Hanımefendiye Yüce Allah'tan rahmet, siz başta olmak üzere tüm yakınlarına ve sevenlerine sabr-ı cemil niyaz ederiz. Başımız sağ olsun.

Saygılarımla,

**Prof.Dr.Hasan Ali Karasar
Kapadokya Üniversitesi**

**Prof.Dr. Hamlet Isakhanli
Founder of Khazar University**

Dear Professor,
The death of Nailexanim Isayeva, your highly esteemed wife, has deeply saddened us all in mourning.

May God have Mercy on her! May God give the family and the loved ones strength to bear this great sorrow! Our sincere condolences!

Sincerely,

**Prof. Dr. Hasan Ali Karasar
Kapadokya University**

*Professor Hamlet İ saxanlının ünvanına digər başsağlığı məktubları da gəlmişdir.
Professor Hamlet Isakhanli has also received other letters of condolences.*

XƏZƏR UNIVERSİTETİ**Bakı şəhəri****21 aprel 2021-ci il****U / 327 sayılı ƏMR****Nailəxanım İsayevanın xatirəsinə!**

2021-ci il aprelin 3-də əvəzedilməz itki ilə üzləşdik.

Ailə və nəslimizin, Dünya Məktəbi və Xəzər Universitetinin, Azərbaycan təhsil ictimaiyyəti və Azərbaycan ziyalılarının sevimlisi, Dünya məktəbi və Xəzər Universitetinin həmtəsisçisi Nailəxanım İsayeva vəfat etdi.

Azərbaycan və dünyanın yaxın və uzaq ölkələrindən, Avropa, Asiya, Amerika, Afrika və Avstraliyadan Nailəxanımı tanıyan görkəmli şəxslər və sadə insanlar dərin hüzn içində mənə başsağlığı verdilər.

Dərdimizə şərik olan hər kəsə minnətdaram.

Nailəxanım məlahətli, xeyirxah, qayğıkeş, enerjili gözəl insan, ana, həyat yoldaşı, qohum, nənə, həmkar və dost idi.

Nailəxanım usta pedaqoq, mahir təhsil təşkilatçısı, istedadlı musiqiçi, yüksək zövq sahibi insan kimi tanınırdı.

Nailəxanım onu tanıyanların qəlbində yaşayacaq.

Nailəxanım İsayevanın müasirlərinə məlum olan parlaq surətini, əvəzsiz xidmətlərini gələcək nəsillərə ötürmək, Nailəxanımın əziz xatirəsinə əbədləşdirmək üçün Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurası aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsini qərara alır:

1. Qız və qadınların ali təhsil almasına kömək etmək üçün **Nailəxanım fondu** və onun verəcəyi **Nailəxanım təqaüdü** təsis edilsin. Fondun maliyyə dəstəyi Xəzər Universiteti və Nailəxanımın ailəsi və dostları tərəfindən təmin edilsin.
2. Nailəxanım haqqında dost, həmkar və tanışların yazdığı **xatirələr kitabı** hazırlansın.
3. Nailəxanımın həyat və fəaliyyətini əks etdirən **şəkili albom-kitab** hazırlansın.
4. Nailəxanımın yazdığı musiqilərin fortepiano, vokal və kamera orkestri üçün **not kitabı** hazırlansın.
5. Nailəxanımın müəllifi olduğu mahnıların tanınmış müğənnilər və qruplar tərəfindən ifası **musiqi albomu** şəklində hazırlansın, youtube və digər qaynaqlarda nümayiş etdirilsin.
6. Nailəxanımın həyat və fəaliyyətini əks etdirən **videomateriallar** sistemə salınsın və yeni tərtibatda **filmlər** hazırlansın.
7. Dünya məktəbində **Nailəxanım muzeyi** yaradılsın.
8. Dünya məktəbində **Nailəxanımın büstü** qoyulsun.
9. Xəzər Universiteti mədəniyyət mərkəzi **Nailəxanım Mədəniyyət Mərkəzi** adlandırılınsın; orada büstü qoyulmaqla **Nailəxanım güşəsi** yaradılsın.

Bu məsələlərin həlli üçün məsul şəxslər, qruplar təyin edilsin və icra mexanizmi yaradılsın.

Hamlet İsayev, İsayev,
Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri

KHAZAR UNIVERSITY

Baku

21 april 2021

U / 327 ORDER

In memory of Nailexanim Isayeva!

We experienced an irreplaceable loss on 3rd of April 2021.

The beloved of our immediate and extended family, of Dunya School and Khazar University, of Azerbaijan's educational circles and intellectual society, co-founder of Dunya School and Khazar University, Nailexanim Isayeva passed away on this day.

Nailexanim's many friends and acquaintances from Azerbaijan and around the world, including Europe, Asia, America, Africa and Australia, well-known personalities and ordinary people, have contacted me to express their deeply felt condolences. I am grateful to everyone who shares our grief.

Nailexanim was charming, kind, caring, energetic and a beautiful human; a mother, wife, grandmother, colleague and a friend.

Nailexanim was well-known as an expert teacher, skilful educational administrator, talented musician, and a person of impeccable taste and culture.

Nailexanim will always live in the hearts of those who knew her.

In order to commemorate Nailexanim's dazzling presence and irreplaceable work for future generations and to preserve her precious memory, Khazar University's Board of Directors and Trustees have decided to implement the following:

1. To establish a **Nailexanim Foundation** and the **Nailexanim Scholarship** for gifted females to enable them to enter higher education. The Foundation will be financed by Khazar University and Nailexanim's family and friends.
2. To prepare a **Commemorative Book** with contributions from Nailexanim's friends and colleagues.
3. To prepare a **Photo Book** reflecting Nailexanim's life and endeavours.
4. To prepare a **Book of Music** to include piano and orchestral sheet music and vocals of Nailexanim's compositions.
5. To prepare a **Musical Album**, featuring a collection of Nailexanim's songs performed by well-known singers and groups. To make this available via YouTube and other channels.
6. To gather a collection of existing **video materials** reflecting Nailexanim's life and achievements and create new films.
7. To establish a **Nailexanim Museum** at Dunya School.
8. To place a **bust sculpture of Nailexanim** at Dunya School.
9. To rename Khazar University Cultural Centre as **Nailexanim Cultural Centre**; to create a **Nailexanim Corner** within the centre by placing her bust there.

In order to fulfil these tasks, responsible people are to be appointed, working groups and implementation mechanisms to be created.

Hamlet Isakhanly/Isayev
Chairman of the Khazar University Board of Directors and Trustees

MƏNƏVİYYAT ZİRVƏSİNİ FƏTH EDƏN XANIM!

THE LADY WHO CONQUERED THE PEAK OF SPIRITUALITY!

Nailəxanımın yüksək humanist düşüncə xarakteri onu əhatə edən insanlara qayğıkeşlik, xeyirxahlıq göstərmək, kədərini bölüşmək xüsusiyyəti vermiş və təkrar olunmaz mənəviyyat zirvəsinə yüksəlmişdir.

Tanrı ona bəxş etdiyi yüksək saflıq, insanlara qayğı, sevinc kimi ali mənəvi xüsusiyyətləri, Nailəxanım bu dünya ilə vidalaşanda da ondan əsirgənməmişdir.

Nailəxanımın yazın erkən çağında ağacların gül, kolların çiçək, bitkilərin gül-çiçək açdığı bir dövrdə bu dünyada ömrünü başa vurmaı da Tanrı sevgisindən gələn bir mərhəmətdir.

Nailəxanımın insanlığa sonsuz sevgisi, həyatla vidalaşdığı zamanda da dayanmamış, o, insanlara gül-çiçəkli gözəl bahar fəslı qoyaraq dünyadan getmişdir.

Bahar fəslində ağaclarda görünən güllər Nailəxanımın gülləridir, kollarda görünən çiçəklər Nailəxanımın çiçəkləridir.

Əzizləri, doğmaları, qohumları, dostları, yoldaşları hər il yazın erkən çağı, bahar aylarında Nailəxanım gül-çiçəklərinə baxıb onu sonsuz sevgi ilə yad edəcəklər.

Nailexanim highly humanistic way of thinking has given her the ability to be concerned with the people around her, to show empathy and compassion for others, and has raised her to a unique level of spirituality.

The exceptional spiritual qualities she was gifted by God, such as moral integrity, being optimism, caring for people and joy did not spare Nailexanim even when she passed on to the great beyond.

It is a mercy of God's love that Nailexanim ended her life in this world in early spring, when the entire world, trees, flowers and plants burst out into blossom.

Her endless love for humanity would last even when she said goodbye to life, leaving everyone in a spring as colourful as a butterfly.

The blossoms we witness in the trees and flowers, all bear an uncanny resemblance to Nailexanim's memoir.

In the early spring of each year, Nailexanim's beloved relatives, friends and colleagues, will look at the colorful blossoms and flowers and remember her with never-ending love.

Fəxrəddin Hacıbayramlı,
texnika üzrə fəlsəfə doktoru
03.04.21

Fakhraddin Hacıbayramlı,
doctor of Philosophy in Engineering
03.04.21

ÖLKƏ SAYTLARI TANINMIŞ PEDAQOQ NAILƏXANIM İSAYEVANIN XATİRƏSİNİN ƏBƏDİLƏŞDİRİLMƏSİ ÜÇÜN TƏDBİRLƏR HAQQINDA

LOCAL WEBSITES ON EVENTS TO PERPETUATE THE MEMORY OF WELL-KNOWN EDUCATOR NAILEXANIM İSAYEVA

2021-ci il aprelin 28-29-da ölkə saytları (*tehsilpress.az; ilkxeber.org; moderator.az; dia.az; trtajans.az; tezadlar.az; pravdainfo.org; baki-xeber.com və s.*) tanınmış pedaqoq, təhsil təşkiatçısı, “Dünya” məktəbi və Xəzər Universitetinin həmtəsisçisi, uzun illər “Dünya” məktəbinin direktoru, sonrakı illərdə Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının müşaviri olmuş Nailəxanım İsayevanın vəfatından sonra xatirəsini əbədiləşdirmək üçün Xəzər Universitetində həyata keçiriləcək tədbirlər haqqında xəbər yayımlamışlar.

Xəbərlər eyni məzmununda olduğuna görə bir linki təqdim edirik:

On April 28-29, 2021, local websites (*tehsilpress.az; ilkxeber.org; moderator.az; dia.az; trtajans.az; tezadlar.az; pravdainfo.org; baki-xeber.com, etc.*) published news on the events to be held at Khazar University to perpetuate the memory of Nailexanim Isayeva, a well-known educator, educational organizer, co-founder of “Dunya” School and Khazar University, long-term director of “Dunya” School, and advisor to Khazar University's Board of Directors and Trustees.

Since the news has the same content, a link is attached below:

<http://tehsilpress.az/index.php?newsid=57713#newsbase1>

PAKİSTAN SƏFİRİ NAILƏXANIM İSAYEVANIN XATİRƏSİNİ YAD ETMİŞDİR AMBASSADOR OF PAKISTAN COMMEMORATED NAILEXANIM ISAYEVA

Aprelin 27-də Pakistan İslam Respublikasının Azərbaycanadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Bilal Hayee Xəzər Universitetində universitetin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İxanlı ilə görüşmüşdür. Səfir professor Hamlet İxanlıya həyat yoldaşı Nailəxanım İsayevanın vəfatı ilə əlaqədar başsağlığı vermiş, Nailəxanım İsayevanın universitetdəki xatirə lövhəsi önünə gül çələngi qoymuşdur.

Professor Hamlet İxanlı Nailəxanım İsayevanın xatirəsini yad etdiyinə görə səfir Bilal Hayee`yə minnətdarlığını bildirmişdir.

On April 27, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Islamic Republic of Pakistan to Azerbaijan Bilal Hayee visited Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and Chairman of the Board of Directors and Trustees. The ambassador expressed his condolences to Professor Hamlet Isakhanli on the death of his wife, Nailəxanım İsayeva, and laid a wreath at the memorial plaque of Nailəxanım İsayeva at the university.

Professor Hamlet Isakhanli expressed his gratitude to Ambassador Bilal Hayee for commemorating Nailəxanım İsayeva.

eduniversal

XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN MBA PROQRAMLARI ƏN YAXŞI MAGİSTRATURA PROQRAMLARI ARASINDA

MBA PROGRAMS OF KHAZAR UNIVERSITY AMONG THE BEST MASTERS PROGRAMS 2021

2021-ci il aprelin 8-də "Eduniversal" 50 təhsil sahəsi üzrə dünyanın ən yaxşı magistratura və MBA proqramlarının rəsmi reytingini dərc etmişdir.

Xəzər Universitetinin İqtisadiyyat və Biznes Yüksək Təhsil fakültəsinin aşağıda adları sadalanan ixtisas proqramları 2021-ci ilin Ən Yaxşı Magistratura və MBA Proqramları sırasında yer almışdır:

- **MBA – Biznesin təşkili və idarə edilməsi (menecment üzrə)**

9 coğrafi zona üzrə regional sıralamada ən yaxşı 200 universitet arasında;

Ümumi Menecment üzrə Avrasiya və Orta Şərqdə 9-cu yer.

- **MBA - Biznesin təşkili və idarə edilməsi (enerji menecmenti üzrə)**

9 coğrafi zona üzrə regional sıralamada ən yaxşı 200 universitet arasında;

Enerji və Təbii Sərvətlər üzrə Avrasiya və Orta Şərqdə 4-ci yer.

Xəzər Universitetinin və İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin əməkdaşlarını və müəllim heyətini təbrik edir və uğurlarının davamını diləyirik!

On April 8, 2021, Eduniversal published its official Ranking of the best Masters and MBA Programs in 50 fields of study worldwide.

We are particularly happy to inform that the following Master's degree specialization programs of the Graduate School of Economics and Business of Khazar University are ranked in the Best Masters and MBA Ranking 2021:

- **MBA in Management**

Top 200 - Regional ranking within the 9 geographical zones;

Ranked No. 9 in General Management, Eurasia & Middle East.

- **MBA in Energy Management**

Top 200 - Regional ranking within the 9 geographical zones;

Ranked No. 4 in Energy and Natural Resources, Eurasia & Middle East.

We congratulate Khazar University, the faculty members and staff of the School of Economics and Management for excellent work and wish them further success!

<https://www.best-masters.com/master-at-khazar-university--school-of-economics-and-management.html>

XƏZƏR UNIVERSİTETİ "TIMES HIGHER EDUCATION IMPACT RANKINGS 2021" REYTING CƏDVƏLİNDƏ DÜNYANIN ƏN YAXŞI UNIVERSİTETLƏRİ ARASINDA

KHAZAR UNIVERSITY AMONG TOP WORLD UNIVERSITIES IN "TIMES HIGHER EDUCATION UNIVERSITY IMPACT RANKINGS 2021"

2021-ci il aprelin 21-də Dünyanın ən nüfuzlu reyting təşkilatlarından biri olan "Times Higher Education" (THE) 2021-ci il üçün BMT-nin "Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri" nə əsaslanan, sosial və iqtisadi töhfələrinə görə fərqlənən ən yaxşı dünya universitetlərini müəyyən edərək, "THE University Impact Rankings 2021" reyting cədvəlini açıqlayıb. Reytingin 3-cü nəşrinə 94 ölkədən 1115 universitet daxil edilmişdir.

Xəzər Universiteti sözügedən reytingdə 401-600 aralığında qərarlaşaraq, Azərbaycandan bütün sahələr üzrə ən yüksək nəticə göstərən universitetdir.

Xəzər Universiteti Təhsilin keyfiyyəti üzrə 101-200-cü aralığında yer tutaraq, öz təhsilin keyfiyyətini təsdiqlədi. Beləliklə, Xəzər Universiteti sahələrin 1-i üzrə 101-200-cü yerdə, 2-si üzrə 201-300-cü yerdə, 4-ü üzrə 301-400-cü yerdə, 1-i üzrə 301+ yerdə, 3-ü üzrə 401+ yerdə, 5-i üzrə isə 401-600-cü yerdə qərarlaşmışdır.

Reytinglə tanışlıq üçün bu linkdən istifadə etmək olar:

https://www.timeshighereducation.com/impactrankings#!/page/0/length/25/sort_by/rank/sort_order/asc/cols/undefined

On April 21, 2021, Times Higher Education published the THE University Impact Rankings 2021. It assesses universities across the world against the United Nations' 17 Sustainable Development Goals for their social and economic impact. The third edition includes 1115 universities from 94 countries.

Khazar University is the highest ranked university in Azerbaijan, being ranked in the 401-600 tier in the THE Impact Rankings 2021. It was placed in the world's top 101-200 tier for SDG 4, proving the quality of its education.

It ranked 101-200 in SDG 4; 201-300 in SDGs 7 and 11; 301+ in SDG 14; 301-400 in SDGs 6, 10, 15 and 16; 401+ in SDGs 1, 12 and 13 and 401-600 in SDGs 3, 5, 8, 9 and 17.

The United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) are a set of goals that aim to support all countries in achieving economic, social and environmental sustainable development. They were adopted by all United Nations Member States in 2015, declaring a global recognition of the need for partnership in creating a better world.

For more information, please visit the website:

“XƏZƏR”İN TƏLƏBƏLƏRİ “MÜHƏNDİSLƏR ÜÇÜN BİZNES TƏHSİLİ” LAYİHƏSİNİN NÖVBƏTİ KURSUNDA

KHAZAR UNIVERSITY STUDENTS IN THE NEXT COURSE HELD WITHIN THE FRAMEWORK OF “EDUCATION IN BUSINESS FOR ENGINEERS” PROJECT

Martın 1-də Bakı Ali Neft Məktəbinin (BANM) və bp şirkətinin birgə təşkilatçılığı ilə başlanan “Mühəndislər üçün biznes təhsili” layihəsinin növbəti kursu iki həftədən sonra başa çatıb.

Əsas məqsədi mühəndislik ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrin liderlik və idarəetmə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi və karyera imkanlarının genişləndirilməsi olan layihədə iştirak etmək üçün ümumilikdə 300 nəfər müraciət etmişdi.

Onlardan yalnız mühəndislik ixtisasları üzrə təhsil alan 3-cü, 4-cü və 5-ci kurslarda təhsil alan və ingilis dili bacarıqları yüksək olan tələbələr seçilmişdi. Bakı Ali Neft Məktəbinin 4-cü və 5-ci kurs, digər ali təhsil müəssisələrinin isə 3-cü və 4-cü kurs tələbələrindən ibarət 80 nəfərlik iştirakçı kursa qəbul edilmişdi.

İştirakçılar Bakı Ali Neft Məktəbi, Azərbaycan-Fransız Universiteti (UFAZ), Bakı Mühəndislik Universiteti, Memarlıq və İnşaat Universiteti, Xəzər Universiteti, Bakı Dövlət Universiteti və Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetini təmsil edirdilər.

6 modulu (“Prezentasiya və kommunikasiya bacarıqları”, “Layihə idarəetməsi”, “Vaxtın idarəedilməsi və səmərəlilik”, “Risklərin idarə edilməsi”, “Maliyyə, büdcə və xərclərə nəzarət edilməsinə giriş”, “İnsan resurslarının idarə edilməsinin əsasları və liderlik”) əhatə edən kurs Bakı Ali Neft Məktəbinin beynəlxalq təcrübəli mütəxəssisləri tərəfindən onlayn qaydada və tam olaraq ingilis dilində aparılmışdır. Proqramın sonunda kursu uğurla bitirənlərə sertifikat verilmişdir.

The next course of the “Education in Business for Engineers” project, launched on March 1 by the Baku Higher Oil School (BHOS) and BP, ended in two weeks.

A total of 300 people applied to participate in the project, which aims to develop leadership and administrative skills and expand career opportunities for students majoring in engineering.

Only 3rd, 4th and 5th year engineering students with high English language skills were selected. 80 participants, including 4th and 5th year students of Baku Higher Oil School and 3rd and 4th year students of other higher education institutions, were admitted to the course.

Participants represented Baku Higher Oil School, Azerbaijan-French University (UFAZ), Baku Engineering University, University of Architecture and Construction, Khazar University, Baku State University and Azerbaijan State University of Oil and Industry.

The online course covering 6 modules - “Presentation and Communication Skills”, “Project Management”, “Time Management and Efficiency”, “Risk Management”, “Introduction to Financial, Budget and Expenditure Control”, “Fundamentals of Human Resource Management and Leadership” - has been conducted entirely in English by experienced international specialists of Baku Higher Oil School. At the end of the program, those who successfully completed the course have been provided with certificates.

PROFESSOR HAMLET İSAXANLI İRAN MƏDƏNİYYƏT MƏRKƏZİNİN SƏDRİNİ QƏBUL ETDİ

PROFESSOR HAMLET ISAKHANLI MET CHAIRMAN OF IRANIAN CULTURAL CENTER

Martın 2-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı İran İslam Respublikasının Azərbaycandakı Səfirliyinin Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Q.Əli Purmərcaan'ı qəbul etdi.

Q. Əli Purmərcaan Xəzər Universiteti ilə İran Mədəniyyət Mərkəzi arasındakı əməkdaşlıqdan məmnunluğunu bildirdi və bundan sonra da əlaqələrin genişləndirilməsinin vacibliyindən danışdı. H.İsxanlı İran Mədəniyyət Mərkəzinin yeni təyin olunmuş sədrinə Xəzər Universiteti haqqında geniş məlumat verərək, bundan sonra da təhsil və mədəniyyət sahəsində əməkdaşlığın davam etdiriləcəyini bildirdi və qonağa bir neçə kitab hədiyyə etdi.

Görüşdə İctimai əlaqələr və media üzrə direktor Əlövsət Əmirbəyli, İngilis dili və ədəbiyyatı departamentinin müdiri Bahman Amani iştirak etdilər. Q.Əli Purmərcaan sonda səmimi keçən görüşə görə təşəkkürünü bildirdi.

On March 2, Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and chairman of the Board of Directors and Trustees, received G. Ali Purmarjan, Chairman of the Cultural Center of the Embassy of the Islamic Republic of Iran in Azerbaijan.

G. Ali Purmarjan expressed satisfaction with the cooperation between Khazar University and the Iranian Cultural Center and spoke about the importance of further development of bilateral relations. Giving detailed information about Khazar University to the newly appointed chairman of the Iranian Cultural Center, Hamlet Isakhanli said that cooperation in the field of education and culture would continue and the guest was presented with several books.

The meeting was attended by Director of Public Relations and Media Alovzat Amirbayli, head of the Department of English Language and Literature Bahman Amani. At the end, G. Ali Purmarjan thanked for the pleasant meeting.

“MÖVLANANIN FƏLSƏFƏSİ VƏ POEZİYASI” ADLI BEYNƏLXALQ KONFRANS

Martın 12-də Mövlana Ədəbi-Fəlsəfi Araşdırmalar Mərkəzi (MƏFAM) Mövlana Cəlaləddin Ruminin fəlsəfəsi və poeziyasına həsr olunmuş beynəlxalq konfrans keçirdi. Konfrans Dr. Rüstəm Lazımovun əsas moderatorluğu ilə onlayn şəkildə Microsoft Teams proqramı vasitəsilə baş tutdu.

Tədbirin açılışında Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı, universitetin rektoru dosent İradə Xəlilova və NAB Holding-in prezidenti Şahram Oromi çıxış etdilər. H. İsaخانlı beynəlxalq konfransın əhəmiyyətini yüksək dəyərləndirərək, Mövlana yaradıcılığı ilə bağlı gələcək araşdırmalar üçün təkan olacağını vurğuladı. İ. Xəlilova MƏFAM-in missiyalarından söz açaraq, konfransla bağlı diləklərini çatdırdı. Ş. Oromi Mövlana Cəlaləddin Rumi yaradıcılığının fəlsəfi və ədəbi cəhətdən araşdırılmasının önəmindən danışdı.

Açılışdan sonra MƏFAM-in təqdimat videosu nümayiş etdirildi. Qeyd edək ki, MƏFAM 19 noyabr 2019-cu ildə Xəzər Universitetinin nəzdində fəaliyyətə başlamışdır. MƏFAM-in təşkilatçısı Xəzər Universiteti, himayəçisi NAB Holding-dir. Mərkəzin yaradılmasında əsas məqsəd Mövlana Cəlaləddin Ruminin Azərbaycan ictimaiyyətinə müvafiq şəkildə təqdim edilməsi, onun fəlsəfə, ədəbiyyat və digər fəaliyyət sahələri ilə bağlı araşdırmaların aparılması, ölkə daxilində və onun hüdudlarından kənarında yerləşən

universitetlər, institutlar, kitabxanalar, təhsil mərkəzləri və ədəbi araşdırma mərkəzləri arasında əməkdaşlıq yaradılmasıdır.

Daha sonra söz konfransın məruzəçilərinə verildi. Beynəlxalq konfransın əsas məruzəçilərindən biri İran azərbaycanlılarından olan şair, yazıçı, tərcüməçi və Azərbaycan ədəbiyyatının tədqiqatçısı Heydər Abbasi idi. Xatırladaq ki, Mövlana Cəlaləddin Ruminin “Məsnəvi” əsərini Azərbaycan dilinə ilk dəfə marağalı şair Heydər Abbasi mənzum tərcümə etmişdir.

Bilecik Şeyh Edebalı Universiteti (Türkiyə) Fənn Ədəbiyyat Fakültəsinin Türk Dili və Ədəbiyyatı Bölümünün başkanı professor Cihan Özdemir konfransın qonaqlarından idi. O, konfransla bağlı arzularını video vasitəsilə çatdırdı.

“Mövlananın Fəlsəfəsi və Poeziyası” adlı beynəlxalq konfransa dünyanın bir çox ölkələrindən 100-ə yaxın xülasə göndərilmişdi. Yalnız 44 iştirakçının xülasəsi seçilərək, təqdimata layiq görülmüşdü. Onlar fəlsəfə doktorları Nəzakət Məmmədli, Dilbər Zeynalova, Xatirə Yusifova, Rüstəm Lazımov və Səadət Şixiyevanın moderatorluğu ilə sessiyalara qoşularaq, öz xülasələrini təqdim etdilər.

Sonda konfrans iştirakçılarında onlayn qaydada sertifikat təqdim olundu. “Mövlananın Fəlsəfəsi və Poeziyası” adlı beynəlxalq konfransın xülasələr toplusu nəşr ediləcək.

INTERNATIONAL CONFERENCE “MEVLANA'S PHILOSOPHY AND POETRY”

On March 12, Mevlana Center for Literary and Philosophical Studies (MƏFAM) held an international conference dedicated to the philosophy and poetry of Mevlana Jalaladdin Rumi. The conference was moderated by Dr. Rustam Lazimov and organized online through Microsoft Teams.

Professor Hamlet Isakhanli, Founder of Khazar University and Chairman of the Board of Directors and Trustees, Irada Khalilova, Rector of Khazar University, and Shahram Oromi, President of NAB Holding, spoke at the opening ceremony of the conference. Highly appreciating the importance of the international conference, H. Isakhanli stressed that it would be an impetus for future research on Mevlana's work. I. Khalilova spoke about the missions of MƏFAM and shared her wishes on the conference. Shahram Oromi spoke about the importance of philosophical and literary research of Mevlana Jalaladdin Rumi's works. After the opening ceremony, a presentation video about MƏFAM was shown. It should be noted that MƏFAM started operating on November 19, 2019 at Khazar University. MƏFAM is organized by Khazar University and sponsored by NAB Holding. The main purpose of the center is to properly present Mevlana Jalaladdin Rumi to the Azerbaijani public, to conduct research on his philosophy, literature and other fields of activity, to establish cooperation between universities, institutes, libraries, educational centers

and literary research centers in the country and abroad.

Then the floor was given to the speakers of the conference. One of the keynote speakers at the international conference was Heydar Abbasi, a poet, writer, translator and researcher of Azerbaijani literature from Iran. It should be noted that Mevlana Jalaladdin Rumi's “Masnavi” was translated into Azerbaijani for the first time by Heydar Abbasi, a poet from Maragheh.

Professor Cihan Ozdemir, Head of the Turkish Language and Literature Department of the Faculty of Science and Literature at Bilecik Seyh Edebali University (Turkey) was one of the guests of the conference. He shared his wishes about the conference through a video.

About 100 abstracts from many countries around the world were sent to the international conference “Mevlana's Philosophy and Poetry”. Only the abstracts of 44 participants were selected and presented. They joined the sessions moderated by PhDs Nazakat Mammadli, Dilbar Zeynalova, Khatira Yusifova, Rustam Lazimov and Saadat Shikhiyeva and presented their abstracts.

At the end, the conference participants were awarded certificates. A collection of abstracts for the international conference “Mevlana's philosophy and Poetry” will be published.

“XƏZƏR”İN KOMANDASI BEYNƏLXALQ "TEKNOFEST" FESTİVALINDA İŞTİRAK EDƏCƏK

KHAZAR TEAM TO TAKE PART IN INTERNATIONAL FESTIVAL “TECHNOFEST”

Xəzər Universitetinin Elektronika mühəndisliyi tələbələrinin təqdim etdikləri layihə Türkiyədə keçirilən “Teknofest 2021-Uluslararası İnsansız Hava Araçları Yarışması”nda yüksək bal toplayaraq, uğur qazanmışdır. Nəticədə “Xəzər”in komandası bu il 4-cü dəfə keçiriləcək dünyanın ən böyük texnologiya festivallarından olan "Teknofest"ə qatılmaq hüququ qazanmışdır. Belə ki, komanda adı çəkilən festivalda "Beynəlxalq Pilotsuz Uçuş Aparatı" kateqoriyasında həm Azərbaycanı, həm də Xəzər Universitetini təmsil edəcək.

İldən-ildə iştirakçıların sayı artan "Teknofest" in əsas məqsədi müxtəlif sahələrdə texnologiyanın təkmilləşməsinə, gənclərin bu sahədə özlərini kəşf etməsinə dəstək olmaqdır. Festival Türkiyə Texnologiya Vəqfi, Türkiyə Sənaye və Texnologiya Nazirliyinin birgə dəstəyi ilə təşkil olunur. Festival sentyabrın 21-26 - da İstanbulda Atatürk Hava Limanında keçiriləcək.

The project presented by Khazar University students of Electronics Engineering gained success at “Technofest 2021 International Unmanned Aerial Vehicle Competition” in Turkey. As a result, Khazar University team won the right to participate in Technofest, one of the world's largest technology festivals, which is going to be held for the fourth time this year. Thus, the team will represent both Azerbaijan and Khazar University in the “International Unmanned Aerial Vehicle” category at the festival.

The main purpose of Technofest, in which number of participants is growing every year, is to support the improvement of technology in various fields, to support the youth to discover themselves in this field. The festival is organized jointly by the Turkish Technology Foundation and the Turkish Ministry of Industry and Technology. The festival is going to be held on September 21-26 at Ataturk Airport in Istanbul.

“DANIŞIQ KLUBU”NUN MƏŞĞƏLƏSİ “CONVERSATION CLUB” TRAINING

Martın 13-də Xəzər Universiteti Təlim və tərbiyə mərkəzinin təşkil etdiyi “Danışiq klubu”nun növbəti məşğələsi keçirilmişdir. Universitetin xarici tələbələri Ranmalie Amunarawa və Noora Al-Shinnayin tərəfindən MS TEAMS vasitəsilə keçirilən bu həftəki sessiyada 16 tələbə iştirak etmişdir.

Tələbələrin ingilis dilində danışiq bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə təşkil olunan danışiq sessiyalarının bu dəfəki mövzuları aşağıdakı kimi olmuşdur:

Texnologiya həyatımızı asanlaşdırır yoxsa çətinləşdirir?

20 min dollar qazansaydınız bu pul ilə nə edərdiniz?

15 il sonra dünyanın ən məşhur dili hansı dil olacaq?

İncəsənət yoxsa elm? İnsanların inkişafı üçün hansı daha önəmlidir?

Sonda qarşıdan gələn Novruz bayramı, onun adət-ənənələri haqqında müzakirələr aparılmışdır.

On March 13, the next training of “Conversation Club” organized by Khazar University Teaching and Learning Center was held. Sixteen students participated in this week's session, conducted by foreign students Ranmalie Amunarawa and Noora Al-Shinnai in MS Teams.

The topics of the conversation sessions, which have been organized to develop students' speaking skills in English, were as follows:

Has technology made our lives easier or more complicated?

If you won 20 million dollars, what would you do with that money?

What will be the most popular language in the world in 15 years?

Art or Science? Which helps humanity grow more?

At the end, discussions were held on the upcoming Novruz holiday and its traditions.

YATAQXANA SAKINLƏRİ ÜÇÜN NOVRUZ SÜFRƏSİ NOVRUZ TABLE FOR DORMITORY RESIDENTS

Martın 20-də Xəzər Universitetinin Tələbə yataqxanasında xarici və yerli tələbələr üçün Novruz bayramı ilə əlaqədar xonçalar bəzədildi, bayram süfrəsi açıldı.

Xəzər Universitetində dünyanın 28 ölkəsindən xarici tələbə təhsil alır. Onların əksəriyyəti universitetin yataqxanasında yaşayır. Yataqxana rəhbərliyi tərəfindən yüksək səviyyədə təşkil edilmiş və xonçalarla bəzədilmiş bayram süfrəsi tələbələrin böyük sevincinə səbəb oldu.

Universitetin rektoru dosent İradə Xəlilova öz adından və universitetin təsisçisi, Direktorlar və Qəy-yumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlının adından yataqxanada yaşayan xarici və yerli tələbələrə bayram münasibətilə təbrik etdi, onlara uğurlar və cansağlığı arzuladı.

Tədbirdə iştirak edən xarici tələbələr (Pakistan, Zimbabve, İndoneziya, Qana, Nigeriya, Özbəkistan, Rusiya, Gürcüstan, Əfqanıstan, İordaniya, Hindistan, Efiopiya, Ukrayna, İran, İraq, Qətər və digər ölkələr) bayram süfrəsi ətrafında Azərbaycanı bayram münasibətilə təbrik etdilər və universitet rəhbərliyinə dərin təşəkkürlərini bildirdilər.

Bayram tədbirində Təbiət Elmləri, Sənət və Texnologiya yüksək təhsil fakültəsinin dekanı Səidə Şərifova, İctimai əlaqələr və media üzrə direktor Əlövsət Əmirbəyli, Psixoloji Xidmət Mərkəzinin direktoru Mələk Kərimova, Yataqxana müdiri Araz Xəlilov, Xarici Əlaqələr Şöbəsinin koordinatoru Səma İsalı, pakistanlı tələbələrin Azərbaycan üzrə prezidenti İmtiyaz Ahmed, Tələbə Məclisinin rəhbərliyi: Ramal Quluzadə, Nərmin İsgəndərli və Aydan Soltanlı iştirak etdilər.

On March 20, Khazar University Student Dormitory decorated khoncha for foreign and local students on the occasion of Novruz holiday, and served a holiday table.

Foreign students from 28 countries are studying at Khazar University. Most of them live in the university dormitory. The holiday table, organized at a high level by the dormitory administration and decorated with khoncha, caused great joy among the students.

Rector of the University, Associate Professor Irada Khalilova, congratulated the foreign and local students living in the dormitory on the holiday and wished them success and good health on behalf of herself and the founder of the University, Chairman of the Board of Directors and Trustees, Professor Hamlet Isakhanli.

Foreign students (from Pakistan, Zimbabwe, Indonesia, Ghana, Nigeria, Uzbekistan, Russia, Georgia, Afghanistan, Jordan, India, Ethiopia, Ukraine, Iran, Iraq, Qatar and other countries) congratulated Azerbaijan on the holiday and expressed their deep gratitude to the university administration around the holiday table.

The event was attended by the Dean of the Faculty of Natural Sciences, Arts and Technology Saida Sharifova, Director of Public Relations and Media Alovzat Amirbayli, Director of Khazar Psychological Center Malak Karimova, Dormitory Director Araz Khalilov, Coordinator of the Foreign Relations Department Sema Isali, President for Pakistani students in Azerbaijan Imtiyaz Ahmed, Student Assembly administration: Ramal Guluzade, Narmin Iskenderli and Aydan Soltanli.

ŞƏHİD AİLƏLƏRİNİ ZİYARƏT

MARTYRS' FAMILIES WERE VISITED

Martın 20-də Xəzər Universitetinin iki şəhid magistr tələbəsinin ailələri Novruz bayramı münasibətilə ziyarət edildi.

Masazır qəsəbəsində şəhid Cavid Həsənovun və Lökbatan qəsəbəsində şəhid Ataməli Musaoğlunun ailələri universitet rəhbərliyini və Tələbə Məclisinin rəhbərliyini səmimi qarşılayaraq, bayram günündə onları yad etdikləri üçün dərin təşəkkürlərini bildirdilər. Çay süfrəsi ətrafında şəhidlərimizin igidliyindən danışıldı və tələbəlik günləri xatırlandı. Hər iki şəhidin nümunəvi tələbə olduğu vurğulandı.

Xəzər Universitetinin rektoru dosent İradə Xəlilova universitetin təsisçisi, Direktorlar və Qəy-yumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlının salamını şəhid ailələrinə çatdırdı və şəhid Ataməli Musaoğlunun ailəsinə magistr səviyyəsinin birinci ilini müvəffəqiyyətlə başa vurması ilə əlaqədar plaket təqdim etdi.

Görüşdə, Təbiət Elmləri, sənət və texnologiya yüksək təhsil fakültəsinin dekanı Səidə Şərifova, İctimai əlaqələr və media üzrə direktor Ələvsət Əmirbəyli, Psixoloji Xidmət Mərkəzinin direktoru Mələk Kərimova, Tələbə Məclisinin rəhbərliyi: Ramal Quluzadə, Aydan Soltanlı, Nərmin İsgəndərli və digərləri iştirak etdilər. Sonda universitet rəhbərliyi və Tələbə Məclisi adından şəhid ailələrinə maddi və ərzaq yardımını təqdim edildi.

On March 20, families of Khazar University's two martyred master students were visited on the occasion of Novruz.

In Masazir the family of martyr Javid Hasanov and in Lokbatan the family of martyr Ataməli Musaoğlu warmly welcomed the administration of university and Student Assembly and expressed their deep gratitude for commemorating them on holiday. Around tea table our martyrs' bravery was touched upon and their studentship was remembered. It was stressed that both martyrs were exemplary students.

Rector of Khazar University, Associate Professor Irada Khalilova, conveyed the greetings of Professor Hamlet Isakhanli, Founder of the University and Chairman of the Board of Directors and Trustees, to the families of martyrs and presented a plaque to the family of martyr Ataməli Musaoğlu on his successful completion of his first MA year.

The meeting was attended by the Dean of the Faculty of Natural Sciences, Arts and Technology Saida Sharifova, Director of Public Relations and Media Alovzat Amirbayli, Director of Khazar Psychological Center Malak Karimova, the administration of the Student Assembly: Ramal Guluzade, Aydan Soltanlı, Narmin Iskenderli and others.

At the end, on behalf of the university administration and the Student Assembly, financial and food aid was presented to the families of the martyrs.

31 MART AZƏRBAYCANLILARIN SOYQIRIMI GÜNÜ İLƏ ƏLAQƏDAR ELMİ SEMİNAR

SCIENTIFIC SEMINAR ON DAY OF GENOCIDE OF AZERBAIJANIS ON MARCH 31

Martın 31-də Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü ilə əlaqədar Xəzər Universiteti Tarix və arxeologiya departamentinin təşkilatçılığı ilə Humanitar, təhsil və sosial elmlər fakültəsinin tarix müəllimliyi ixtisasının tələbələri üçün virtual elmi seminar keçirilmişdir. Seminarda AMEA Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin Vətən Müharibəsi Fondunun müdiri, A. A. Bakıxanov adına Tarix İnstitutunun doktorantı Şəfa Mövsümov "Mart soyqırımı: ermənilərin azərbaycanlılara qarşı kütləvi terroru" mövzusunda məruzə etmişdir. Məruzədən sonra tələbələrin sualları cavablandırılmış və mövzu üzrə müzakirə aparılmışdır.

On March 31, on the occasion of the Day of Genocide of Azerbaijanis, a virtual scientific seminar was organized by Khazar University's Department of History and Archeology for students majoring in history teaching at the Faculty of Humanities, Education, and Social Sciences.

Shafa Movsumov, director of the Patriotic War Fund of the National Museum of History of Azerbaijan of ANAS, doctoral student of the Institute of History named after A.A. Bakikhanov, made a report on "March Genocide: Mass Terror of Armenians against Azerbaijanis". Then students' questions were answered and a discussion was held on the topic.

SEMİNAR: "RUMIN DİLİNİN BAKIDA TƏDRİSİ MƏDƏNİ DİPLOMATİYANIN NÜMUNƏSİ KİMİ"

SEMINAR: "TEACHING ROMANIAN LANGUAGE IN BAKU AS AN EXAMPLE OF CULTURAL DIPLOMACY"

Xəzər Universiteti Təlim və Tədris Mərkəzi və həmçinin Fəlsəfə və siyasi elmlər departamentinin təşkilatçılığı ilə aprelin 2-də magistr, doktorant tələbələr, akademik heyət və tədqiqatçılar üçün nəzərdə tutulmuş növbəti virtual tədqiqat seminarı keçirilmişdir. Təqdimat Azərbaycan Dillər Universiteti Xarici dillər departamentinin əməkdaşı Dr. İozefina Blazsani-Batto tərəfindən "Rumın dilinin Bakıda tədrisi mədəni diplomatiyanın nümunəsi kimi" mövzusunda olmuşdur.

Dr. Blazsani-Batto ölkələrarası mədəni diplomatiya, onun necə həyata keçirilməsi, həmçinin, Azərbaycan Dillər Universitetində yaradılmış Rumın dili və Mədəniyyəti Mərkəzinin gördüyü işlər, sərgilər, həyata keçirilmiş layihələr və mübadilə proqramları haqqında iştirakçılara geniş məlumat verdi. Təqdimatın sonunda iştirakçılar Dr. Blazsani-Batto'ya mövzu ilə bağlı suallar ünvanladılar.

Qeyd edək ki, tədbirə Xəzər Universitetinin tələbə və əməkdaşları ilə yanaşı, Azərbaycanın digər universitetlərindən, eləcə də Türkiyə, Rumıniya, Çexiya və Moldovadan da iştirakçılar qoşulmuşdular.

On April 2, Khazar University's Teaching and Learning Center, as well as the Department of Philosophy and Political Science, hosted the next virtual research seminar for master, doctoral students, university staff, and researchers. It was presented by Dr. Josefina Blazsani-Batto, a staff member of the Foreign Languages Department of the Azerbaijan University of Languages, on "Teaching Romanian in Baku as an example of cultural diplomacy."

Dr. Blazsani-Batto provided the participants with detailed information on international cultural diplomacy, how it is implemented, as well as the work done by the Center for Romanian Language and Culture at the Azerbaijan University of Languages, exhibitions, projects and exchange programs. At the end of the presentation, participants asked Dr. Blazsani-Batto questions on the topic.

It should be noted that the event was attended by students and staff of Khazar University, as well as participants from other universities in Azerbaijan, alongside Turkey, Romania, the Czech Republic and Moldova.

PAKİSTAN SƏFİRİ XƏZƏR UNIVERSİTETİNDƏ

AMBASSADOR OF PAKISTAN AT KHAZAR UNIVERSITY

Aprelin 27-də Pakistan İslam Respublikasının Azərbaycanadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Bilal Hayee Xəzər Universitetində olmuş, Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı, universitetin rektoru dosent İradə Xəlilova və departament müdirləri ilə görüşdü.

Səfir görüşün əvvəlində Pakistan İslam Respublikasının Azərbaycana daim, həmçinin Vətən müharibəsi dövründə hərtərəfli dəstək göstərdiyini qeyd etdi. Qələbə münasibətilə Azərbaycan xalqını təbrik etdi və gözəl şəhər Şuşaya səfər etmək niyyətini bildirdi. Sonra səfir pakistanlı tələbələrin Azərbaycanda təhsil almağa maraq göstərdiyini və Xəzər Universitetinin ölkənin aparıcı universitetlərindən biri kimi rolunu vurğuladı, Pakistandan gələn tələbələrin təhsili üçün yaradılan şəraitə görə minnətdarlığını bildirdi.

Görüş zamanı tərəflər Xəzər Universitetinin magistr dərəcəsi üzrə neft mühəndisliyi ixtisasında təhsil alan pakistanlı tələbə İmtiaz Əhməd'in akademik fəaliyyətindəki fəallığı və Xəzər Universiteti ilə Pakistan səfirliyi arasında görüşün təşkil olunmasında vacib rolunu alqışladılar. Tərəflər Xəzər Universiteti ilə Pakistan universitetləri arasında elm və mühəndislik, humanitar elmlər və iqtisadi tədqiqatlar sahəsində uzunmüddətli əməkdaşlıq imkanlarını müzakirə etdilər. Xəzər Universitetinin Pakistan universitetləri ilə tələbə mobilliyi, akademik mübadilə, birgə araşdırma və nəşrlər, qarşılıqlı maraq doğuran mövzularda konfrans və seminarlar sahəsindəki əməkdaşlıq imkanlarını nəzərdən keçirdilər.

Xəzər Universitetinin rektoru İradə Xəlilova mövcud təqaüd proqramları və Xəzər Universitetinin Direktorlar və Qəyyumlar Şurası tərəfindən istedadlı qız və qadınların ali məktəbə daxil olmaları üçün yeni yaradılan Nailəxanim Təqaüd Proqramı haqqında məlumat verdi. Azərbaycanda Pakistan Tələbələr Birliyinin yaradılmasında universitet tərəfindən edilən dəstəyi nəzərə çatdırdı.

Professor Hamlet İsxanlı bu təqaüd üçün pakistanlı tələbələrə və Xəzər Universitetində dərs keçmələri üçün pakistanlı alimləri dəvət etdi. Səfir bütün təqaüd imkanlarına və pakistanlı alimlərin dəvəti edilməsinə görə minnətdarlığını bildirdi, Xəzər Universitetinin Pakistanın universitetləri və tədqiqat mərkəzləri ilə uğurlu və səmərəli bir əməkdaşlıq qurması üçün hərtərəfli dəstəyini əsirgəməyəcəyini vurğuladı. Bundan əlavə, səfir ölkəsinin Ali Təhsil Komissiyasından təklif olunan təqaüdlər üçün istedadlı tələbələrin seçilməsini tövsiyə edəcəyini bildirdi.

Hər iki tərəf hədiyyə təqdim etdi.

On April 27, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Islamic Republic of Pakistan to Azerbaijan Bilal Hayee visited Khazar University and met with Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University, Chairman of the Board of Directors and Trustees, Irada Khalilova, Rector of the University, and Heads of the Departments.

At the beginning of the meeting, the Ambassador noted that the Islamic Republic of Pakistan has always supported Azerbaijan, as well as during the Great Patriotic War. He congratulated the people of Azerbaijan on the victory and expressed his intention to visit the beautiful city of Shusha. The Ambassador then stressed the interest of Pakistani students on studying in Azerbaijan and the role of Khazar University as one of the country's leading universities. He also expressed gratitude for the conditions created for the education of students from Pakistan.

During the meeting, the parties highly appreciated the academic activities of Imtiaz Ahmad, a Pakistani student majoring in petroleum engineering at Khazar University, and his important role in organizing the meeting between Khazar University and the Pakistani Embassy. The parties discussed opportunities for long-term cooperation between Khazar University and Pakistani universities in the fields of science and engineering, the humanities, and economic research. The opportunities for cooperation with Pakistani universities in the areas of student mobility, academic exchange, joint research and publications, and conferences and seminars on topics of mutual interest were also considered during the meeting.

Rector of Khazar University, Irada Khalilova, provided information on existing scholarship programs and the *Nailakhanim* Scholarship Program, newly established by Khazar University's Board of Directors and Trustees for the education of talented women to enter higher education. Dr. Khalilova noted the support provided by the university in the establishment of the Union of Pakistani Students in Azerbaijan.

Professor Hamlet Isakhanli asked Pakistani students to come and study at Khazar University getting this scholarship, Professor also invited scholars to teach at Khazar University. The Ambassador thanked for all the scholarship opportunities and the invitation of Pakistani scholars, and stressed that Khazar University will continue to support the establishment of successful and fruitful cooperation with Pakistani universities and research centers. In addition, the ambassador said he would recommend that the country's Higher Education Commission select talented students for the scholarships offered.

Both sides exchanged gifts.

“NAZİRLİYİN SORĞUSUNDAKI ƏN ƏLVERİŞLİ VARIANT BUDUR” – HAMLET İSAXANLININ SEÇİMİ

AzEdu.az təhsil portalı Təhsil Nazirliyinin martın 30-da keçirdiyi ictimai rəy sorğusuna münasibət bildirmək üçün Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlıya müraciət edib. Müsahibəni təqdim edirik.

“Yoluxmanın artdığı çətin zaman şəraitində ənənəvi tədris məhdudlaşdırılmalıdır”.

Bu sözləri *AzEdu.az*-a açıqlamasında Xəzər Universitetinin təsisçisi, professor Hamlet İsaخانlı deyib. Belə ki, martın 30-da Təhsil Nazirliyi tədrisin hazırkı pandemiya şəraitində təşkili ilə bağlı ictimai rəy sorğusu keçirib. Rəy sorğusunda seçim üçün 4 təklif irəli sürülüb: a) Fəaliyyət mövcud qaydada davam etdirilsin; b) bütün siniflər üzrə tədris distant formada keçirilsin; c) yalnız V-IX siniflər distant formada davam etdirilsin; d) yoluxmanın çox olduğu bölgələrdə tədris distant, digərlərində isə ənənəvi formada davam etdirilsin.

Hamlet İsaخانlı irəli sürülən təkliflərdən D variantını daha məqsədəuyğun hesab edir:

“Təkliflərin heç biri digərini istisna etmir. Lakin coğrafi yerləşmədən asılı olaraq yoluxma sayı təhsil sisteminə də təsir edir. Çünki elə bölgələrimiz var ki, orada göstərici çox, digərlərində isə az olur. Düşünürəm ki, hazırkı dövrdə D variantı olduqca əlverişli hesab edilə bilər. Belə ki, koronavirusun az olduğu bölgələrdə təhsil ənənəvi formatda, çox olduğu yerlərdə isə distant təşkil edilsin. Çünki belə dövrdə uzunmüddətli proqnoz etmək və planlar qurmaq mümkün deyil. Seçilən hər hansısa yol heç əlverişli olmaya bilər. Təhsil və bir çox sahələrdə qeyri-müəyyən mühit yarandıqda uzunmüddətli planlama mümkün olmur. Çünki qısa zaman kəsiyində vəziyyət dəyişdikcə insan ona uyğun hərəkət edir. Ona görə də pandemiya zamanı tədris mövcud durum və coğrafi regiondan asılı olaraq dəyişə bilər”.

Professor qeyd edir ki, əsas məsələ insanların sağlamlığıdır:

“Bu gün yoluxmanın artdığı dövrü yaşayırıq, ona görə də ehtiyati tədbirləri əldən vermək olmaz. Mən hər zaman ənənəvi təhsilin tərəfdarı olmuşam. Çünki distantdan fərqli olaraq ənənəvi tədrisdə tam keyfiyyəti əldə etmək olur. Məsələdən təhsildə isə müxtəlif formalarda məhdudlaşdırılmalıdır. Lakin yoluxmanın artdığı çətin zaman şəraitində ənənəvi tədris məhdudlaşdırılmalıdır. Koronavirusun bölgələr üzrə statistik göstəricisi əsas götürülməli, şagird və müəllimlərin sayı hesablanmalı, vəziyyət buna uyğun tənzimlənməlidir. Çünki şagird və tələbələrin təhlükəsizliyini təmin etmək təhsilin birinci dərəcəli vəzifəsidir, təlim isə sonrakı mərhələdə əsas rol oynayır”.

<https://azedu.az/az/news/41700-nazirliyin-sorgusundaki-en-elverisli-variant-budur-hamlet-isaxanlinin-secimi>

İSAXAN İSAXANLI DOKTORLUQ DISSERTASIYASI MÜDAFİƏ ETDİ ISAKHAN ISAKHANLI DEFENDİD HIS DOCTORAL DISSERTATION

2021-ci il aprel ayının 30-da AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda Xəzər Universitetinin İdarəetmə və Tələbə İşləri üzrə prorektoru İsxan İsxanlının “Serqey Yesenin yaradıcılığı Azərbaycan və Şərq ədəbi-bədii kontekstində” mövzusunda doktorluq dissertasiyasının müdafiəsi keçirildi. İsxan İsxanlı öz çıxışında bu müdafiəni Nailəxanim İsayevanın əziz xatirəsinə həsr etdiyini bildirdi: “Mən bu müdafiəni bu günü ən azı mənim qədər gözləyən, uşaqlıq illərimdən başlayaraq, tələbəlik illərim də daxil olmaqla həmişə mənə sözün əsl mənasında analıq etmiş, qardaşım Hamlet İsxanlının bu günlərdə dünyasını dəyişmiş həyat yoldaşı Nailəxanim İsayevanın əziz xatirəsinə həsr edirəm. Ruhu şad, məkanı cənnət olsun!”.

İsxan İsxanlı dissertasiyanın məzmununu, elmi yenilikləri ilə bağlı qısa məlumat verdikdən sonra elmi məsləhətçi akademik İsa Həbibbəyli, opponentlər akademik Nizami Cəfərov, professor Bədirxan Əhmədov, professor Rafiq Novruzov və rusiyalı yeseninşünas professor Serqey Nikolayeviç Pyatkin çıxış edərək, dissertasiyanın dəyərindən söhbət açdılar, onun yalnız Azərbaycan elminə deyil, Rusiya yeseninşünaslığına qiymətli bir töhfə olduğunu vurğuladılar.

Bundan sonra şura üzvləri iddiaçıya çoxsaylı maraqlı suallarla müraciət etdilər. İddiaçının suallara verdiyi inamlı, dolğun, eyni zamanda lakonik cavabları şura üzvləri tərəfindən maraqla və rəğbətlə qarşılandı. Sonra şura üzvlərindən professor Vüqar Əhməd, professor Telman Cəfərov, professor Flora Nəcəyeva, professor Bella Musayeva, professor Fikrət Rzayev və başqaları çıxış edərək, dissertasiya işi və onun müəllifi haqqında xoş sözlərini və düşüncələrini bildirdilər.

Dissertasiya və avtoreferata əlavə rəy vermiş mütəxəssislər arasında Azərbaycanın tanınmış tədqiqatçı-alimləri ilə yanaşı, Rusiya Elmlər Akademiyasının M.Qorki adına Ədəbiyyat İnstitutu nəzdində fəaliyyət göstərən “Yesenin qrupu”nun rəhbəri, “Yesenin ensiklopediyası”nın baş redaktoru, nüfuzlu yeseninşünas professor Nataliya İqorevna Şubnikova-Quseva və Fransanın Kan-Normandiya universitetinin professoru (Professor emeritus), yeseninşünas Mişel Nike`nin də müsbət rəyi vardı.

Səsvermə nəticəsində Dissertasiya Şurasının yekdil qərarı ilə İsxan İsxanlının filologiya elmləri doktoru elmi dərəcəsi almağa tam layiq olduğu qeyd edildi.

Sonda İsxan İsxanlı müdafiə prosesində əməyi keçən hər kəsə səmimi minnətdarlığını bildirdi.

Qeyd edək ki, Xəzər Universitetinin əməkdaşları bu müdafiə prosesini universitetdə xüsusi quraşdırılmış ekranda böyük həvəs və maraqla izlədilər.

İsxan müəllimi təbrik edir, yeni-yeni uğurlar arzularırıq!

On April 30, 2021, the Institute of Literature named after Nizami Ganjavi of ANAS hosted the defense of Khazar University Vice-Rector for Administration and Student Affairs Isakhan Isakhanli's doctoral dissertation on “Sergei Yesenin's Poetry in the Azerbaijani and Oriental Literary Context.”

In his speech, Isakhan Isakhanli said that he dedicated this defense to the memory of Nailəxanim İsayeva: “I dedicate this defense to the memory of Nailəxanim İsayeva, beloved wife of my brother Hamlet Isakhanli, who has been always supportive to me since my childhood and student years, and who has been waiting for this day as excited as I have been. May God have mercy on her soul!”

After Isakhan Isakhanli briefed on the content and scientific innovations of the dissertation, scientific advisor academician İsa Həbibbəyli, opponents academician Nizami Jafarov, professor Bədirxan Əhmədov, professor Rafiq Novruzov and Russian professor Sergey Nikolayevich Pyatkin spoke about the importance of the dissertation. They stressed that it is a valuable contribution not only to Azerbaijani but also Russian Yesenin studies.

Later, the board members asked the defender many interesting questions. The defender's confident, complete, and concise answers to the questions were met with interest and sympathy by the board members. Then, members of the board, Professor Vugar Əhməd, Professor Telman Jafarov, Professor Flora Nəcəyeva, Professor Bella Musayeva, Professor Fikrət Rzayev and others spoke and expressed their kind words and thoughts about the dissertation and its author.

Alongside with Azerbaijani researchers and scientists, Natalia Igorevna Shubnikova-Guseva, the head of the Yesenin Group at the Gorky Institute of Literature of the Russian Academy of Sciences, the editor-in-chief of the Yesenin Encyclopedia, the professor of the University of Cannes-Normandy in France (Professor Emeritus), and Professor Michel Nietzsche also commented on the dissertation.

As a result of the voting, by the unanimous decision of the Dissertation Board, it was decided that Isakhan Isakhanli fully deserved to receive the degree of Doctor of Philology.

In the end, Isakhan Isakhanli expressed his sincere gratitude to everyone who worked in the defense process.

It should be noted that Khazar University staff watched this defense process with great enthusiasm and interest on a specially installed screen at the university.

We congratulate Isakhan Isakhanli on the occasion of his successful defense, and wish him further achievements!

“SƏNİ SEVDİM ÇOX SADƏCƏ...”

Səma Qasımova

2021-ci il fevralın 27-də qaynarinfo.az saytı Xəzər Universitetinin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin Dil və ədəbiyyat ixtisasının IV kurs tələbəsi Səma Qasımovanın Hamlet İsxanlı poeziyasına həsr olunmuş “Səni sevdim çox sadəcə” adlı məqaləsini dərc etmişdir.

Məqaləni oxucularımıza təqdim edirik.

Şeir onu yazıb-yaradan üçün də, onu duyub-yaşayan üçün də ruhun xilasıdır. Poeziya sanki başqa bir dünya kimi qarşımıza çıxır, biz də o dünyanın gah həzz alan, gah da izzət çəkən sakinlərinə çevrilirik.

Poeziyada hər müəllif – lirik “mən” öz yaratdığı şeir aləminin tək, vahidi, mütləqidir. Hamlet İsxanlı şeirləri də öz-özlüyündə başqa bir aləmdir. O aləmdə bəzən həyatın adilliklərində çabalayan ruhumuz yenidən dirçəlir, qanadlanır. Yazdığı şeirlər özümüzü tapıb, özlüyümüzü qorumaqda yardımçımız olur. Bu şeir dünyasında insanı ən çox da cəlb edən duyğu və düşüncələrin, söz və fikrin ifadə azadlığıdır.

Hiss və duyğularla yanaşı mayası poetik fikir, fəlsəfi düşüncə, təbiətin sirlərinə heyranlıqdan ibarət olan bu şeir yaradıcılığı, düşünürəm, əsasən, dörd xüsusiyyətinə görə daha çox fərqlənir: ucalıq, genişlik, təmizlik, gözəllik.

Sevginin vəsfi, ilahi gözəlliklərin tərənnümü müəllifin əksər şeirlərində özünün rəngarəng ifadəsini tapır. Burada insan qəlbinin, insani sevginin gözəlliyi göz oxşayır. Zərif duyğular, incə hisslər oxucunu öz qanadına alıb aparır.

*Səni sevdim gündən-günə daha dolğun, daha incə,
Düşünmədən, daşınmadan, bər-bəzəksiz, çox sadəcə.
Səni sevdim yerə həsrət yağış kimi, leysan kimi,
Səni sevdim gözəlliyə heyran olan insan kimi.
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..*

Lirik “mən” sanki “sevgi çiçəklərim yalnız sənlə mövsümlərimdə açılır” demək istəyir. O tək öz fikrini çəkmir, gah başqa sevnələrin sevincinə şərik olur, sevgi dolu pıçıltılarını dinləyir, gah da nakam sevgilərin göz yaşlarını silməyə cəhd edir, bəzənsə elə onlara qoşulub, ümitsizlik içində misra-misra hıçqırır.

“Sevnələrə”, “Sən həyatdan dadlısanmış”, “Duyğu zirvəsində”, “Əzəl qaya”, “Görüş yerimiz” və başqa bu kimi şeirləri ilə özünəməxsus bir “Azərbaycan sevgi poeziyası” antologiyası yaradır.

Lirik “mən”in sevnə qəlbi çox sadədir və şeirlərdəki bütün səmimiyyət də elə bu sadəlikdən doğur. Sevməyi, sevdini qiymət verməyi bacaran səmimi, həm də azca sadələvh bir aşiq obrazı... “Tək qalmaq istəyirəm” duyğusu hansımızın ürəyindən keçməyib ki?!

*Təklük –
Fikrimin süsləndiyi
ən uca yüksəklik.
Təklük –
Xəyalımın bəsləndiyi
ən xoş gerçəklik.*

Hamlet müəllim (bəli, sözün geniş mənasında müəllim) sevgiyə aid şeirlərində eşqin böyüklüyünü, əzəmətini ən ali hiss kimi tərənnüm edir, çünki çox doğru olaraq öz şair sələfləri kimi yalnız bu yolun insanı Tanrıya, həqiqətə çatdırıb biləcəyini düşünür.

*Tanrıya ağıl qoymuram, amma, vallah, olmaz bu cür...
Ya hər ikimizi güldür, ya bizi birlikdə öldür!*

Müəllif bəzən də rəssamı xatırladır. Ondan ötrü bəzən qələm fırçaya çevrilir. Orijinal mövzu – mən-zərə seçir, xəyalında yaratdığı ideyanı bir tablo kimi yığcam və aydın şəkildə "kətan"a köçürür. Əslində, şeir elə, – istər təsvir, tərənnüm olsun, istərsə mənəvi-psixoloji halın, hər hansı bir ağrının ifadəsi, – rəsm edilən söz tablosudur.

H.İsaxanlı poeziyasında, həmçinin, ana mövzusunə həssas münasibət hiss edilir. "Kitabi - Dədə Qorqud"dan başlanmış Xaqani, Nizami, Füzuli, C.Cabbarlı və M.Müşfiqin, habelə Bəxtiyar Vahabzadə, Əli Kərim və Cabir Novruzun yaradıcılığında bu mövzu xüsusi yer tutur. H.İsaxanlının "Susma danış, ay ana" şeirinin bu mövzudakı poetik nümunələr içində özünəməxsus yeri var:

*Səssizliyin nə dərindir, ay ana.
Səssizliyin inildəyir içimdə.
Bu ölçüdə, bu biçimdə
Səssizliyə dözmək olmur, ay ana.
Eşitməsəm səsinə,
Duymasam nəfəsini,
Gen dünyada rahat- rahat gəzmək olmur, ay ana.*

Şairin poeziyasında həsrət, kədər motivli şeirlərə də rast gəlirik ki, bunlardan biri də "Durnalar" şeiridir. "Koroğlu" dastanından üzü bəri M.P.Vaqif, M.V.Vidadi və Q.B.Zakirin misraları həsrət və kədər yüklü "Durnalar"ı məşhurdur. Ancaq H.İsaxanlı şeirində motiv fərqlidir.

*Yolları örtüdü mü dumanlı pərdə?
Təmiz hava qalmadımı göylərdə?
Daha yoxmu sizi sevən bu yerdə?
Küsdünüz mü qadir haqqdan, durnalar?*

"Göydən ulduz qoparmaq", "ağ bənizin köüllərə od salması" kimi mübaliğələr, "ağlamaq-gülmək", "açıq - bağlı", "oturub - durmaq", "ışıq - qaranlıq" kimi təzadlar, "buludlar göz yaş axıdır", "ipək ürək" kimi çoxlu metaforalar, epitetlər, eyni zamanda "Ruhum oynar, könlüm qaynar" kimi daxili qafiyə bölgüləri şeirlərin obrazlılığını, oxunaqlılığını gücləndirən detallardır.

Şairin rübailərindəki onun riyaziyyatçı alimliyindən irəli gələn fəlsəfi fikir yükü də diqqətdən yayınmır:

*Qüdrətdən pay versin Füzuli, Xəyyam,
Vəsfinə gücüm yox, özgədir əyyam.
Gözlərim söyləyir sənə sevgimi,
Nəyləyim, dilimi bağlayıb həyam.*

Və Hamlet müəllimin şeirlərindəki zərif harmoniya riyaziyyatçını şairlə doğmalaşdırır.

H.İsaxanlının sevgi şeirləri oxucuya eşqin, məhəbbətin ülviliyini, əbədiliyini nişan verir. İnsan sevsə, deməli, o, yaşamağa, yaratmağa qadirdir. Çünki sevgi onu təmiz saxlayır, mənəni zənginləşdirir.

Hamlet müəllimin, xüsusən də, sevgi şeirləri ilə tanış olarkən bu şeirlərin müəllifini gözəlliyə heyran olan insan kimi "sevdim çox sadəcə".

<https://qaynarinfo.az/az/seni-sevdim-cox-sadece/>

“XƏZƏR”İN TƏLƏBƏLƏRİNİN UĞURU

SUCCESS OF “KHAZAR” STUDENTS

Məlum olduğu kimi, Xəzər Universiteti bir sıra xarici ali təhsil müəssisələri ilə yaxından əməkdaşlıq edərək, tələbələrin xaricdə təhsilini təmin etməkdədir. Belə əməkdaşlıqlardan biri də Xəzər Universiteti və Portuqaliyanın Braqanza Politexnik İnstitutu (Polytechnic Institute of Bragança) arasında ikili dərəcə proqramıdır.

“Xəzər”in tələbələri ikili dərəcə proqramı üzrə yüksək nəticələr əldə etməkdədirlər. Sənan Qədirov yüksək bal toplayaraq, 2019-2020 tədris ilində Kompüter mühəndisliyi (bakalavr) ixtisası üzrə ən yaxşı tələbə seçilmişdir. Nicat İsmayilov isə 2019-2020 tədris ilində maksimum bal toplayaraq, “Leadership and Strategic Human Resource Management” mövzusu üzrə tezisini uğurla müdafiə etmiş və Beynəlxalq biznesin idarə edilməsi üzrə bakalavr dərəcəsi almışdır. Qeyd edək ki, Nicat İsmayilov hazırda Portuqaliyanın Lissabon Universitetində magistratura təhsili alır. Onlara bundan sonrakı fəaliyyətlərində uğurlar arzu edirik.

Khazar University contributes to student education by cooperating closely with several foreign universities. One such partnership is a dual degree program between Khazar University and Polytechnic Institute of Bragança in Portugal.

We are proud to announce that our students are achieving high results in the inter-university dual degree program. Sanan Gadirov was selected as the best student in Management (Bachelor) in the 2019-2020 academic year gaining high points. Nijat Ismayilov successfully defended his thesis on "Leadership and Strategic Human Resource Management" with a maximum score in the 2019-2020 academic year and received a bachelor's degree in International Business Management. It should be noted that Nijat Ismayilov is currently studying for a master's degree at the University of Lisbon in Portugal.

We are proud of our students and wish them success in their future endeavors.

HƏYAT ELMLƏRİ DEPARTAMENTİNİN MÜDİRİ BMT-NİN LAYİHƏSİNDƏ TƏLİMÇİDİR

HEAD OF DEPARTMENT OF LIFE SCIENCES ASAF OMAROV AS A TRAINER IN UN'S PROJECT

2021-ci ilin fevral və mart aylarında Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin və BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (ƏKTT) təşkil etdiyi “Azərbaycanda iribuynuzlu damazlıq heyvanların effektiv yetişdirilməsi və yemlənməsi sistemlərinin yaradılması yolu ilə iribuynuzlu heyvandarlığın inkişaf etdirilməsi” layihəsində Xəzər Universiteti Həyat elmləri departamentinin müdiri Asaf Ömərov təlimçi kimi iştirak edir.

Təlimdə məqsəd damazlıq işi üçün müvafiq strategiyanın işlənib hazırlanması, süni mayalanma və yemləmə sistemləri üçün xidmətlərin gücləndirilməsi yolu ilə iribuynuzlu heyvandarlıqda məhsuldarlığın yaxşılaşdırılmasıdır. Nəzəri hissəsi onlayn şəkildə keçirilmiş təlimlərin praktik hissəsi hazırda davam edir. Təlimlər aprel ayının sonuna kimi davam edəcəkdir.

Qeyd edək ki, Asaf Ömərov bu layihədə BMT ƏKTT-nin yerli məsləhətçisi seçilmişdir.

Head of the Department of Life Sciences Asaf Omarov has been taking part as a trainer in the project entitled “Improvement of cattle production through the establishment of effective cattle breeding and feeding systems in Azerbaijan” organized by the Ministry of Agriculture of the Republic of Azerbaijan and the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) in February and March 2021.

The aim of the training is to improve the productivity of cattle-breeding by developing an appropriate strategy for breeding and strengthening services for artificial insemination and feeding systems. The practical part of the trainings, the theoretical part of which was conducted online, is currently underway. The trainings will last until the end of April.

It should be noted that Asaf Omarov was elected a local consultant of the UN FAO in this project.

OKLAHOMA UNIVERSİTETİNİN PROFESSORU ONLAYN TƏLİM KEÇMİŞDİR

PROFESSOR OF UNIVERSITY OF OKLAHOMA HELD ONLINE TRAINING

The UNIVERSITY of OKLAHOMA

Martın 1-5-də ABŞ-ın Oklahoma Universitetinin (University of Oklahoma) Mikrobiologiya və bitki biologiyası departamentinin professoru Michael J. McInerney Xəzər Universitetinin və Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun dəstəyi ilə “Anaerob mikroorqanizmləri istifadə edərək tullantıların təmizlənməsi və enerji istehsalına yönəldilmiş innovasiyali həllər” adında onlayn təlim keçmişdir.

Təlimdə anaerobların qidalanması, fiziologiyası, bioyanacaq, metan, hidrogen və alkoqollar, mikrobial yağ bərpası prosesi, həmçinin mikroorqanizmlərin kanalizasiya və kənd təsərrüfatı tullantılarını enerjiyə, xüsusən metana çevirmək və çirklənmiş yerləri təmizləmək üçün də istifadə edilməsi haqqında danışılmışdır.

Təlimdə Xəzər Universitetinin, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin, Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun alim, mütəxəssis və tələbələri iştirak etmişdir. Təlim ineqrativ keçməklə onların böyük marağına səbəb olmuşdur. Bu təlimdə yerli alim və mütəxəssislər tullantıların, çirklənmiş yerlərin təmizlənməsi, enerji istehsalı üçün mikrobioloji proseslərin istifadəsi haqqında maraqlı, aktual suallar vermiş və bir neçə layihə ideyaları formalaşdırmışlar.

On March 1-5, Michael J. McInerney, Professor of Department of Microbiology and Plant Biology at the University of Oklahoma, USA, held an online training entitled “Innovative Solutions to Waste Treatment and Energy Production Using Anaerobic Microorganisms” with the support of Khazar University and Food Safety Institute of the Republic of Azerbaijan.

The training covered the nutrition and physiology of anaerobes, biofuels, methane, hydrogen and alcohol, the process of microbial oil recovery, as well as the use of microorganisms to convert sewage and agricultural waste into energy, especially methane, and to clean polluted areas.

The training was attended by scientists, specialists and students from Khazar University, Azerbaijan State Agrarian University, and Food Safety Institute of the Republic of Azerbaijan. The training was integrative and aroused great interest among the participants. In this training, local scientists and experts asked interesting and topical questions on the use of microbiological processes for energy production and the treatment of waste, pollution, and put forward several project ideas. At the end of the training, participants were presented with certificates online.

UniLab LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ GÖRÜŞ MEETING WITHIN UniLab PROJECT

Martın 9-da Xəzər Universitetinin tərəfdaş olduğu Erasmus+ UniLab layihəsi çərçivəsində tərəfdaş universitetlərin növbəti virtual görüşü keçirilmişdir. Görüşü açan layihə koordinatoru Carme Royo gündəlikdə duran məsələləri iştirakçılara təqdim etdi. Bundan sonra layihə çərçivəsində 2021-ci ilin may ayına qədər görülməli işlər müzakirə edildi.

Layihənin məqsədlərinin və nəticələrinin tərəfdaş universitetlərin əməkdaşları və tələbələri ilə yanaşı, digər universitetlərə və geniş ictimaiyyətə çatdırılması üçün vaxtaşırı informativ seminarların və vorkşopların davam etdirilməsi, regional konfransların keçirilməsi tövsiyə olundu.

Həmçinin, layihə çərçivəsində universitet-biznes əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi, tələbələrin karyera imkanlarının təmin edilməsi üçün karyera mərkəzlərinin rolunu əks etdirən akademik məqalələrin də bir tələb kimi ortaya qoyularaq yerinə yetirilməsi layihə tərəfdaşları tərəfindən məsləhət görüldü.

UniLab layihəsinin virtual görüşündə Xəzər Universiteti Təlim və tədris mərkəzinin direktoru Ülkər Bayramova, İnkişaf mərkəzinin əməkdaşı Səbinə Quluyeva və Karyera mərkəzinin koordinatoru Elnurə Əhmədada ilə təmsil olunmuşdur.

On March 9, the next virtual meeting of partner universities was held within the Erasmus + UniLab project, to which Khazar University is a partner. Opening the meeting, project coordinator Carme Royo presented the issues on the agenda. Then the work to be done under the project until May 2021 was discussed.

It was recommended to hold regular informative seminars and workshops as well as regional conferences, in order to convey the goals and results of the project to not only staff members and students of partner universities, but also to other universities and the public.

The project partners also recommended the development of university-business cooperation within the project, the implementation of academic papers reflecting the role of career centers to provide career opportunities for students.

In the virtual meeting of UniLab project Khazar University was represented by Khazar University Director of Teaching and Learning Center Ulkar Bayramova, Development Center staff member Sabina Guliyeva, and Career Center Coordinator Elnura Ahmadzadeh.

UniLab

UniLab LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ MƏLUMATLANDIRICI SEMİNAR INFORMATIVE SEMINAR WITHIN UniLab PROJECT

Martın 12-də Humanitar, təhsil və sosial elmlər fakültəsinin tələbələri üçün Erasmus+ UniLab layihəsi haqqında məlumatlandırıcı seminar keçirilmişdir. Fakültənin dekan müavini Tərlan Orucova görüşü açmış və seminarın məqsədi haqqında tələbələrə məlumat vermişdir. Layihənin meneceri, Təlim-tədris mərkəzinin direktoru Ülkər Bayramova layihənin məqsədi, gözlənilən nəticələri, layihə çərçivəsində keçirilmiş tədbirlər və növbəti 6 ay ərzində görülməli işlər haqqında danışıq, tələbələrin suallarını cavablandırmışdır.

Tədbirdə fakültənin tələbə və əməkdaşları ilə yanaşı, İnkişaf mərkəzinin layihə meneceri Səbinə Quliyeva və Karyera mərkəzinin koordinatoru Elnurə Əhmədada də iştirak etmişlər.

On March 12, an informative seminar on the Erasmus+ UniLab project was held for students of the Faculty of Humanities, Education and Social Sciences. Deputy Dean of the Faculty Tarlan Orujova opened the meeting and informed students about the purpose of the seminar. Project Manager, Director of Teaching and Learning Center Ulkar Bayramova spoke about the purpose and expected results of the project, activities carried out within the project and the work to be done in the next 6 months, and answered students' questions.

The event was attended by students and staff of the faculty, the project manager of the Development Office Sabina Guluyeva and the coordinator of the Career Center Elnura Ahmadzade.

“TƏLƏBƏLƏRİN ONLAYN TƏHSİLDƏ İŞTİRAKI” MÖVZUSUNDA SEMİNAR

RESEARCH SEMINAR ENTITLED “STUDENTS' PARTICIPATION IN ONLINE EDUCATION”

Martın 15-də Xəzər Universiteti Təlim və Tədris Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə növbəti virtual tədqiqat seminarı keçirilmişdir. Seminarın bu dəfəki qonağı Qazi Universiteti (Türkiyə) Təhsil fakültəsinin əməkdaşı Prof. Dr. Salih Şahin olmuşdur və spiker “Tələbələrin onlayn təhsildə iştirakı” mövzusunda çox maraqlı bir təqdimatla çıxış etmişdir.

Prof. Dr. Salih Şahin təqdimatında istər üz-üzə və istərsə də onlayn təhsildə tələbələrin fəal iştirakının vacib olduğunu vurğulamış, müəllimlərin bunu təmin etmək üçün hər zaman yeni metod və üsullardan istifadə etməsinin vacibliyini göstərmişdir. Prof. Dr. Salih Şahin söyləmişdir ki, tələbələrin onlayn təhsil zamanı kifayət qədər fəal olmadığını nəzərə alsaq, müəllimlər tədris prosesinin planlaşdırılmasında daha çox səy göstərməlidirlər.

Seminar interaktiv şəraitdə keçmiş və iştirakçıların böyük marağına səbəb olmuşdur. Sonda Prof. Dr. Salih Şahin iştirakçıların suallarını cavablandırmışdır.

On March 15, the next virtual research seminar was organized by the Khazar University Teaching and Learning Center. This time the guest of the seminar was Prof. Dr. Salih Shahin, a staff member of the Faculty of Education, Gazi University (Turkey), and the speaker made a very interesting presentation on “Students' Participation in Online Education”.

In his presentation, Prof. Dr. Salih Shahin highlighted the importance of active participation of students in both face-to-face and online education, and stressed the importance of the use of new methods and techniques by teachers to ensure this. According to Prof. Dr. Salih Shahin teachers should make more efforts in planning the teaching process due to the fact that students are not active enough in online education.

The seminar was held in an interactive atmosphere and aroused great interest among the participants. At the end, Prof. Dr. Salih Shahin answered the questions of the participants.

TƏDQIQAT SEMINARI: “BRİTANIYA VƏ AMERİKA JURNALLARINDA NƏŞR OLUNMA”

RESEARCH SEMINAR “GETTING PUBLISHED IN BRITISH AND AMERICAN JOURNALS”

Martın 16-da Xəzər Universiteti Təlim və Tədris Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə magistr, doktorant tələbələr, akademik heyət və tədqiqatçılar üçün nəzərdə tutulmuş virtual tədqiqat seminarı keçirilmişdir. Seminarda London Middlesex Universitetinin (*Middlesex University London*) fəxri professoru və həmçinin Azərbaycan Universitetinin professoru olan Paul Gibbs'in “Britaniya və Amerika jurnallarında nəşr olunma” mövzusunda təqdimatı dinlənilmişdir. Dünyada təhsil sahəsində çox tanınmış tədqiqatçı olan professor Gibbs yüksək impakt faktorlu akademik jurnallara məqalələrin hazırlanması, onlara nəşriyyatlar tərəfindən rəylərin verilməsi haqqında danışmışdır. Həmçinin, hazırlanan məqalələrin Britaniya və Amerika jurnallarında necə nəşrə göndərilməsi haqqında ətraflı məlumat vermişdir.

Seminara Azərbaycandan və xarici ölkələrin müxtəlif universitetlərindən çoxlu iştirakçılar qatılmışdır. Tədbir sual-cavab sessiyası ilə yekunlaşmışdır.

On March 16, Khazar University Teaching and Learning Center organized a virtual research seminar for academic staff, researchers, master and doctoral students. Paul Gibbs, Honorary Professor of Middlesex University London, and Professor of University of Azerbaijan made a presentation on “Getting published in British and American Journals”. Professor Gibbs, a world-renowned researcher in the field of education, spoke about the preparation of articles for high-impact academic journals and their feedback from publishers. He also provided detailed information on how the articles were published in British and American journals.

The seminar was attended by many participants from Azerbaijan and various foreign universities. The event ended with a question and answer session.

BRITISH COUNCIL TƏRƏFİNDƏN DƏSTƏKLƏNƏN “İQLİM DƏYİŞİKLİYİ ÜZRƏ ÖHDƏLİKLƏR” LAYİHƏSİ

ASSUMING RESPONSIBILITY FOR CLIMATE CHANGE PROJECT SUPPORTED BY THE BRITISH COUNCIL

Xəzər Universiteti British Council'in iqlim dəyişikliyi və COP26 ilə əlaqədar irəli sürdüyü Yaradıcı Komissiyalar (*Creative Commissions*) təşəbbüsünün qalibləri sırasındadır. Layihə London Middlesex Universiteti (*Middlesex University London*) və digər 13 ölkədən 12 tərəfdaşın birgə səyi ilə hazırlanmış və təqdim edilmişdir.

İqlim dəyişikliyi üzrə öhdəliklər ətrafında təmərküzləşən *arCc* layihəsi, həmçinin, həyat tərzinin iqlim dəyişikliyinə göstərdiyi təsiri, fərdi məsuliyyətin əhəmiyyətini və maarifləndirici vebinarlar, tədbirlər, müsabiqələrin təşkili yolu ilə fərdin bu sahədə öz məsuliyyətini dərk etmək üçün müəyyən yolların axtarılmasını özündə əks etdirir.

Bu əməkdaşlığın əhatə dairəsi olduqca genişdir. Belə ki, Avropa, Asiya və Afrika qitələrindən olan universitetləri bir araya gətirir.

Khazar University is among the winners of Creative Commissions call announced by the British Council in response to climate change and COP26. The project collaboratively designed and submitted by Middlesex University and 12 other partners from 13 countries.

The project *arCc* which stands for assuming responsibility for Climate change will reflect on the impact of lifestyle on climate change, realise the importance of individual accountability, identify ways to demonstrate awareness of own responsibility to take action through local level awareness webinars, events and competitions.

The geography of the partnership is very expansive. It brings together universities from different continents: Europe, Asia, Africa.

BRITISH COUNCIL **CREATIVE SPARK LAYIHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ VİRTUAL GÖRÜŞ** **A VIRTUAL MEETING WITHIN CREATIVE SPARK PROJECT**

Martın 17-də British Council'in təşkilatçılığı ilə Creative Spark layihəsi çərçivəsində görüş keçirildi. Görüşün əsas məqsədi Creative Spark Proqramı çərçivəsində universitet və sənaye arasındakı əlaqələrin necə inkişaf etdiriləcəyini, dövlətin universitet sənayesini inkişaf etdirməyə necə kömək edə biləcəyini müzakirə etmək idi.

Görüşdə Azərbaycanın universitetlərindən nümayəndələrlə yanaşı, İngiltərənin Kent Universiteti (*Kent University*), Newcastle Universiteti (*Newcastle University*) London Middlesex Universiteti (*Middlesex University London*), Azercell Telekom MMC-nin Barama İnnovasiyalar və Sahibkarlıq Mərkəzi, BP Azərbaycan, Azərbaycan Respublikası İqtisadi İslahatların Təhlili və Kommunikasiyalar Mərkəzinin əməkdaşları çıxış etdilər.

Tədbir British Council'un Regional direktoru Summer Xia'nın çıxışı ilə başladı. Sonra söz Creative Spark'ın Cənubi Qafqaz Regional Proqram meneceri Hande Dicker'ə və Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin nümayəndəsi Ramil Abbakirova verildi.

Görüşün növbəti mərhələsində layihənin İngiltərə və Azərbaycandan olan tərəfdaşlarına söz verildi. Xəzər Universiteti İnkişaf Mərkəzinin direktoru Raziyə İsayeva Middlesex Universitetinin professoru George Dafoulas ilə birgə təqdimatla çıxış etdi. Raziyə İsayeva inkişaf etməkdə olan ölkələrdə universitet-sənaye əməkdaşlığının dinamikasından və bu zaman yaranan maneələr, onların həll yolundan danışdı.

Tədbir yekun qeydlərin xülasəsi ilə başa çatdı.

On March 17, the British Council organized a live conference on Facebook as the part of the Creative Spark project. The main purpose of the meeting was to discuss how to develop the relationship between the university and the industry, how can government help to boost and sustain university-industry partnerships under the Creative Spark Program.

Along with representatives from Azerbaijani universities, employees of the Kent University, Newcastle University, Middlesex University, Barama Innovation and Entrepreneurship Center, BP Azerbaijan, Center for Analysis of Economic Reforms and Communication attended at the meeting.

The event began with a greeting of Mr. Summer Xia, Country Director of the British Council. Further on, the floor was given to Creative Spark Regional Program Manager Ms. Hande Dicker and head of International Projects on Innovations Division, Ministry of Culture of the Republic of Azerbaijan Mr. Ramil Abbakirov.

At the next stage of the meeting, representatives of Khazar University and Middlesex University, the UK, presented their part Ms. Raziya Isayeva the project partners from Azerbaijan and Dr. George Dafoulas, professor of Middlesex University presented their ideas on the topic. Ms. Isayeva spoke about the dynamics of university-industry collaboration in developing countries, the obstacles, and their solutions.

The event ended with a summary of the final remarks.

COST-UN İŞÇİ QRUPUNUN VİRTUAL GÖRÜŞÜ **FIRST WORKING GROUP MEETING OF COST**

Martın 25-də Avropa Elm və Texnologiyalarda Əməkdaşlıq Təşkilatının (COST) təşkilatçılığı ilə İşçi qrupunun (WG1) birinci görüşü keçirilmişdir. İşçi qrupu layihənin məlumatlarının idarə edilməsi və yayılması üçün təşkil olunmuşdur. Görüşdə Xəzər Universitetinin rektoru dosent İradə Xəlilova və İnkişaf Mərkəzinin direktoru Raziyə İsayeva iştirak etmişlər.

Tədbir İşçi qrupunun rəhbəri Babeş-Bolyai Universitetinin (*Babeş-Bolyai University; Rumıniya*) əməkdaşı Marius Ungureanu'nun iştirakçıları salamlaması ilə başladı. Sonra İşçi qrupunun məqsəd və fəaliyyətlərinə ümumi baxış oldu.

Görüşün 2-ci sessiyasında moderator Xəzər Universiteti İnkişaf Mərkəzinin direktoru Raziyə İsayeva idi. Daha sonra ümumi görüşdə sessiyalarda müzakirə olunanlar təqdim olundu. Görüşdə İşçi qrupunun məqsəd və vəzifələrini maraqlı tərəflərə necə çatdırmaq və sosial şəbəkələrdə necə yaymaq müzakirə edildi.

Sonda növbəti fəaliyyət planı müzakirə olundu.

On March 25, a virtual meeting of the Working Group (WG1) was organized by the European Cooperation in Science and Technology (COST). This working group was set up to manage and disseminate project information. Rector of Khazar University Irada Khalilova and Director of Development Center Raziya Isayeva attended the meeting.

The event began with a greeting of Marius Ungureanu, from Babeş-Bolyai University (Romania), Head of the Working Group. It was followed by an overview of the goals and activities of the Working Group.

The second session of the meeting was moderated by Raziya Isayeva, Director of Development Center. Then the issues discussed in the sessions were presented at the general meeting. It is discussed how to convey the goals and objectives of the WG1 to stakeholders and disseminate them on social networks in the meeting.

In the end, the next steps were discussed.

UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA

**“PROQRAMLARIN AKKREDITASIYASI: UNİVERSİTETLƏRİN
DƏYİŞİLMƏSİ ÜÇÜN İMKAN” ADLI
TƏDQIQAT SEMİNARI**

**RESEARCH SEMINAR ENTITLED “PROGRAM
ACCREDITATION: OPPORTUNITY FOR
UNIVERSITY CHANGE”**

Xəzər Universiteti Təlim və Tədris Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə martın 31-də magistr, doktorant tələbələr, akademik heyət və tədqiqatçılar üçün nəzərdə tutulmuş növbəti virtual tədqiqat seminarı keçirilmişdir. Seminar Valencia Politexnik Universitetinin (*Polytechnic University of Valencia-UPV*) əməkdaşı Dr. Jose Migel Carot'un təqdimatında “Proqramların akkreditasiyası: universitetlərin dəyişilməsi üçün imkan” mövzusunda olmuşdur.

Dr. Carot universitetlərdə keyfiyyətin təminatı və universitetlərin akkreditasiyası ilə bağlı mühüm məsələlərə toxunmuş, universitetlərdə bu işlərin görülməsi üçün vacib olan məqamlardan söhbət açmışdır.

Seminara Xəzər Universitetinin əməkdaşları və tələbələri ilə yanaşı, digər yerli universitetlərin də əməkdaşları qatılmışlar.

Tədbir iştirakçıların suallarının cavablandırılması və müzakirələrlə bitmişdir.

On March 31, 2021, the next virtual research seminar was held for master, doctoral students, academic staff, and researchers by the Khazar University Teaching and Learning Center. The seminar was about “Program Accreditation: Opportunities for University Change” presented by Dr. Jose Miguel Carot, staff member of the Polytechnic University of Valencia (UPV)

Dr. Carot touched upon important issues related to quality assurance and accreditation of universities, and talked about the importance of activities to be done on those fields at universities.

The seminar was attended by Khazar University staff and students, as well as staff from other local universities.

Food and Agriculture
Organization of the
United Nations

**“XƏZƏR”İN DEPARTAMENT MÜDİRİ MİLLİ SU İDARƏÇİLİYİ
MÜTƏXƏSSİSİ TƏYİN OLUNMUŞDUR**

**HEAD OF DEPARTMENT OF KHAZAR UNIVERSITY HAS BEEN
APPOINTED A NATIONAL WATER MANAGEMENT SPECIALIST**

Xəzər Universiteti Coğrafiya və Ətraf Mühit Departamentinin müdiri Rövşən Abbasov BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı təşkilatının Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi ilə birgə həyata keçirdiyi “Təkmilləşdirilmiş su idarəçiliyi: kənd təsərrüfatının davamlı inkişafına doğru” layihəsində Milli Su İdarəçiliyi mütəxəssisi təyin olunmuşdur.

Rovshan Abbasov, Head of Geography and Environment Department of Khazar University, has been appointed a National Water Management Specialist in the project entitled “Improved Water Management: Towards Sustainable Agricultural Development” implemented jointly by the Ministry of Agriculture of the Republic of Azerbaijan and UN Food and Agriculture Organization.

Aprelin 2-də Xəzər Universitetində Frankofoniya həftəsi çərçivəsində Fransız dili bayramı keçirilmişdir. Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müəllimi Fatma Ağayevanın təşkilatçılığı ilə keçirilən tədbiri giriş sözü ilə departamentin müdiri dosent Dilbər Zeynalova açmışdır. O, Xəzər Universitetinin təməl prinsiplərində mədəni müxtəlifliyin dayandığını vurğulamış, belə tədbirlərin mədəniyyətlərin inteqrasiyasında əvəzsiz rolunu qeyd etmişdir.

Fransanın Azərbaycandakı səfirliyinin Mədəni əməkdaşlıq və fəailyyət üzrə məsləhətçisi Jerom Kel və Mədəni məsələlər üzrə məsul şəxs İngrid Ponsy çıxışlarında Xəzər Universitetində fransız dilinə olan marağı yüksək qiymətləndirmişlər, əməkdaşlığın davamlı olmasını arzulamışlar. Universitetin tələbələri Xalid Heydərov, Səmrin Hüseynli, Sima Rəhimova, Şəfəq Qasımova, Günel Ocaqverdiyeva, Jala Vəliyeva və Musa Niftəli fransız dilində çıxış etmişlər. İngrid Ponsy fransız dili ilə bağlı müsabiqənin qaliblərini mükafatlandırmışdır.

Tədbirin sonunda Humanitar, təhsil və sosial elmlər fakültəsinin dekanı dosent Elza Səmədova qonaqlara təşəkkürünü bildirmiş, tələbələrə yeni uğurlar arzulamışdır.

CREATIVE SPARK LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ NÖVBƏTİ VEBİNAR

THE NEXT WEBINAR WITHIN THE CREATIVE SPARK PROJECT

**Middlesex
University
London**

Aprelin 9-da Xəzər Universiteti Middlesex Universiteti (Middlesex Universiteti London) ilə birlikdə British Council tərəfindən maliyyələşən Creative Spark layihəsi çərçivəsində növbəti vebinar təşkil etdi. "Sahibkarlıqda qadınlar - çətinliklər və imkanlar" adı altında keçirilən virtual seminarın növbəti qonaq natiqi İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universiteti Keyfiyyət Təminatı Mərkəzinin rəhbəri İrma Grdzeldze oldu.

Tədbir Middlesex Universitetinin professoru George Dafoulos'un iştirakçıları salamlaması ilə başladı. O, görüşün qonağını təqdim etdi. İrma Grdzeldze təqdimatla çıxış edərək, öz karyera yolundan və bu yolda qarşılaşdığı çətinliklərdən bəhs etdi. Karyera və şəxsi həyat arasında balans necə qorunmalı mövzusunda öz təcrübəsini bölüşdü və ona ünvanlanan sualları cavablandırdı.

Sonda George Dafoulos Xəzər Universitetinə və tədbirin qonağına təşəkkürünü bildirdi.

Seminarla Xəzər Universitetinin tələbələri və əməkdaşları ilə yanaşı, İngiltərənin Middlesex Universitetinin və Gəncə Dövlət Universitetinin nümayəndələri iştirak edirdilər.

XƏZƏR UNIVERSİTETİNDƏ FRANSIZ DİLİ BAYRAMI

FRENCH LANGUAGE FESTIVAL AT KHAZAR UNIVERSITY

On April 2, Khazar University hosted a French Language Festival within the framework of Francophonie Week. The event, organized by the lecturer of the Department of Languages and Literature Fatma Ağayeva, was opened by the head of the department, associate professor Dilbar Zeynalova. He stressed that cultural diversity is a fundamental principle of Khazar University, and noted the invaluable role of such events in the integration of cultures.

Jerome Kel, Counselor for Cultural Cooperation and Activities at the French Embassy in Azerbaijan, and Ingrid Ponsy, Cultural Affairs Officer, praised Khazar University's interest in the French language and wished further cooperation.

University students Khalid Heydarov, Samrin Hüseynli, Sima Rahimova, Shafag Gasimova, Gunel Ojagverdiyeva, Jala Valiyeva and Musa Niftali made speech in French. Ingrid Ponsy awarded the winners of the French language competition.

At the end of the event, the Dean of the Faculty of Humanities, Education and Social Sciences, Associate Professor Elza Samadova thanked the guests and wished the students new success.

On April 9, 2021, Khazar University and Middlesex University have organized the next webinar within the framework of Creative Spark project funded by British Council. İrma Grdzeldze Head of Quality Assurance Office at Tbilisi State University named after Ivane Javakhishvili was the guest speaker of the seminar entitled "Women in Entrepreneurship: Challenges and Opportunities."

The event began with a greeting of a professor at Middlesex University George Dafoulos. He introduced the guest speaker of the meeting. In her presentation, she spoke about her successful career path and the challenges she faced along the way. She shared her experience on how to balance work and personal life, and answered the questions addressed to her.

At the end, George Dafoulos thanked Khazar University and the guest speaker of the event.

The seminar was attended by students and staff from Khazar University, Middlesex University in UK and Ganja State University.

PICASP LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ MƏLUMATLANDIRICI SEMİNAR

INFORMATIVE SEMINAR IN FRAMEWORK OF PICASP PROJECT

Aprelin 12-də Xəzər Universitetinin İnkişaf Mərkəzi və İqtisadiyyat və menecment fakültəsi Erasmus+ PICASP layihəsi çərçivəsində universitetin əməkdaşları və tələbələr üçün məlumatlandırıcı seminar keçirmişdir.

Tədbir İnkişaf Mərkəzinin layihə meneceri Səbinə Quliyevanın giriş sözü ilə başladı. O, seminarın məqsədi haqda tələbələrə məlumat verdi. Sonra universitetin Təlim və Tədris Mərkəzinin rəhbəri Ülkər Bayramova təqdimatla çıxış edərək layihə, məqsədləri, görülməli işlər haqqında ətraflı məlumat vermişdir.

Sonda İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin dekanı Ceyhun Məmmədov layihə çərçivəsində fakültədə ediləcək dəyişikliklər haqqında tələbələri məlumatlandırmış və onların suallarını cavablandırmışdır.

On April 12, Khazar University, Development Center and the Faculty of Economics and Management, held virtual informative seminar for university staff and students within Erasmus+ PICASP project.

The project manager of Development Office Sabina Guluyeva opened the meeting and informed students about the purpose of the seminar. Then, The head of the Teaching and Learning Center Ulkar Bayramova delivered presentation and provided detailed information about the project and its goals.

At the end, the Dean of the Faculty of Economics and Management Jeyhun Mammadov spoke about changes which expected to be done in the faculty within the project and answered students' questions.

Erasmus+

ERASMUS+ LAYİHƏLƏRİNİN MİLLİ KLASTER GÖRÜŞÜ

NATIONAL CLUSTER MEETING OF ERASMUS + PROJECTS

Aprelin 13-də Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Erasmus Ofisinin təşkilatçılığı ilə Erasmus+ layihələrinin milli klaster görüşü keçirilmişdir. Görüşün məqsədi ali təhsil müəssisələrinin müasirləşməsi, əlçatanlığı, işədüzləmənin təmin olunması və universitet-biznes əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsində Erasmus+ layihələrinin təsirini müzakirə etmək və həmçinin ali təhsil müəssisələrini müxtəlif layihələr çərçivəsində birgə əməkdaşlığa sövq etmək olmuşdur.

Azərbaycan Milli Erasmus Ofisinin rəhbəri Pərviz Bağırov görüşü açmış və görüşün məqsədini iştirakçıların diqqətinə çatdırmışdır. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin nümayəndəsi Vüsalə Qurbanova görüş iştirakçılarına salamlamış, Erasmus+ layihələrinin Azərbaycan ali təhsil müəssisələri üçün gətirdiyi faydalar haqqında danışaraq, görüş iştirakçılarına uğurlar arzulamışdır. Klaster görüşü Azərbaycan Milli Erasmus Ofisinin əməkdaşı Zəfər Həsənovun moderatorluğu ilə davam etmişdir.

Tədbirdə beş Erasmus+ layihəsi (PICASP, WORK4CE, ECAR, UniClad, UniLab) və layihə tərəfdaşları haqqında görüş iştirakçılarına geniş məlumat verilmiş və onların sualları cavablandırılmışdır. Təqdimatlardan sonra geniş müzakirələr başlamış və universitet nümayəndələri layihələr çərçivəsində və layihələrdən kənar birgə əməkdaşlıq imkanları və yollarını təklif etmişlər.

Xəzər Universiteti milli klaster görüşünə PICASP və UniLab layihəsinin tərəfdaşı kimi qatılmışdır. Universiteti Ülkər Bayramova, Səbinə Quliyeva və Elnurə Əhmədzadə təmsil etmişlər.

On April 13, a national cluster meeting of Erasmus + projects was organized by the Ministry of Education of the Republic of Azerbaijan and the National Erasmus Office of Azerbaijan. The purpose of the meeting was to discuss the impact of Erasmus + projects on the modernization, accessibility, employment and development of university-business cooperation of higher education institutions, as well as to encourage higher education institutions to cooperate in various projects.

The head of the Azerbaijan National Erasmus Office Parviz Bagirov opened the meeting and informed the participants about the purpose of the meeting. Representative of the Ministry of Education of the Republic of Azerbaijan Vusala Gurbanova greeted the participants, spoke about the benefits of Erasmus + projects for Azerbaijani higher education institutions and wished success to the participants. The cluster meeting was moderated by Zafar Hasanov, an employee of the Azerbaijan National Erasmus Office.

The event participants were informed about five Erasmus + projects (PICASP, WORK4CE, ECAR, UniClad, UniLab) and project partners and their questions were answered. After the presentations, extensive discussions began and university representatives offered opportunities and ways of joint cooperation within and outside the projects.

Khazar University participated in the national cluster meeting as a PICASP and UniLab project partner. The University was represented by Ulkar Bayramova, Sabina Guliyeva and Elnura Ahmadzade.

MƏNİM QARABAĞIM VƏ YA QARABAĞ DÜYÜNÜ

Hamlet İsaخانlı

Əvvəli jurnalın 402-403-cü (yanvar-fevral 2021-ci il) nömrəsində

Çar dövrü erməni qəzetləri Azərbaycan türkləri haqqında. 19-cu əsr

Maarifçilik və mədəniyyətin inkişafı yolunda fəvqəladə işlər görən bir dəstə Azərbaycan ziyalısının əməyi boşa çıxmadı. Məktəblər şəbəkəsi, ədəbiyyat və qəzet-jurnal işi, musiqi və teatr fəaliyyəti Azərbaycan cəmiyyətinin modernləşmə yoluna işıq saçdı, milli zəmin üzərində qurulan mədəniyyətin əsasını möhkəmlətdi. M.F. Axundov`un başladığı, Həsən bəy Zərdabi`nin davam etdirdiyi maarif-mədəniyyət quruculuğu 19-cu əsrin sonları və 20-ci əsrin ilk 10-15 ili ərzində böyük vüsət aldı. Sənayenin və şəhər həyatının inkişafı, milli burjuaziyanın xeyriyyəçilik işi mədəni canlanmanın davamlı olmasını təmin etdi. Bu inkişafı iç-içə yaşayan qonşu xalqların ziyalıları və mətbuatı görür və qeyd edirdi, xüsusilə azərbaycanlılarla iç-içə yaşayan ermənilərin mətbuatı Azərbaycan türklərinin həm nöqsanlarını, həm də uğurlarını müşahidə edir, təhlil edir, təbrik edirdi. Bu barədə məlumatlar üçün Kövsər Tarverdiyeva`nın araşdırmasına, onun əsasən 1870-1920-ci illər arasını əhatə edən monoqrafiyasına müraciət edirəm (Kövsər Tarverdiyeva. Azərbaycan mədəniyyəti erməni dövrü mətbuatında. "Yazıçı", Bakı, 1985).

Ermənilər qəzet nəşri işində çox fəal idi, Madras, İstanbul, İzmir, Tiflis, Bakı və digər yerlərdə qəzetləri vardı. Erməni qəzetlərində 1872-ci ildə Tiflisdə nəşrə başlayan liberal "Mşak" (İşçi) qəzeti uzunömürlü oldu (1972-1920).

"Mşak" qəzeti xan qızı Natəvan`ın Şuşaya su çəkdirməsi və bununla ermənilər daxil olmaqla bütün şuşalılardan su ilə təmin olunduğu barədə xəbər vermişdi: "Mehdiqulu xanın xeyirxah, səxavətli, alicənab, hörmətəlayiq qızı şəhər camaatının bu mühüm işə fikir vermədiyini görüb, öz şəxsi vəsaitindən böyük bir məbləğ ayırıb... şəhərə içməli su gətirməyi qərara alır. Üç ildir ki, yeri qazdıraraq, saxsı trubalar içərisi ilə su çəkdirir... Keçən ilin oktyabr ayında xanın alicənab qızı böyük şadlıq əlaməti olaraq şəhərin Azərbaycan, rus, erməni camaatını dəvət edərək, qoyunlar kəsdirib suyun ətrafında Avropa qaydasında qonaqlıq verdi... Həmin su bir aya şəhərə gətiriləcəkdir. Xan qızı

bu suyu iki hissəyə böləcəkdir: bir hissəsi erməni məhəlləsinə, bir hissəsi isə müsəlman məhəlləsinə veriləcəkdir. Erməni camaatı xan qızının bu xeyirxah əməli sayəsində uzun illər ehtiyacında olduqları su ilə təmin olunacaqlarına sevinirlər”.

“Mşak” qəzeti 1898-ci il dekabrın 7-də Tağıyev teatrında N. Vəzirov`un “Yağışdan çıxdıq, yağmura düşdük” və “Ev tərbiyəsinin bir şəkli” pyesləri əsasında hazırlanmış tamaşa barədə məlumat verir, tənqidi qeydlərlə yanaşı xoş xəbərlər verir: “Salon dolu idi. Əsas tamaşaçılar azərbaycanlılar idi”, “Lojalar arxasında oturan qadınlar da diqqətəlayiq idi”, “Nəhayət qadınların insan kimi cəmiyyət içərisinə çıxmaları, teatra getmək hüququ qazanmaları sevindirici idi. Qonşumuz azərbaycanlıların bu tərəqqisini alqışlayırıq”.

Görkəmli yazıçı və siyasətçi Nəriman Nərimanov`un şəxsiyyəti, əsərləri, maarifçilik fəaliyyəti erməni mətbuatında yüksək qiymətləndirilirdi. “Əvvəlcə türklər çox geridə qalmışdılar. İndi isə onlarda böyük bir hərəkət başlamışdır... Nərimanov 28 yaşlı tərifiəlayiq meyillərə, həvəskar ruha malik bir gənkdir” yazan müəllif – yazıçı, jurnalist və ədəbiyyatşünas Vrtanes Papazyan, Nərimanov`un yaratdığı (1894-cü ildə - H.İ.) kitabxana-qiraət xanadan söhbət açır. “Onun kitabxanası Bakıda erməni kilsəsinin yanında yerləşir. Buraya 25-30 adda rus, erməni, gürcü və türk dillərində qəzetlər alınır”. Müəllif İstanbuldan, Qahirədən, Sofiyadan, Təbrizdən qəzetlər alındığını, həmçinin rusca, türkcə kitabların olduğunu qeyd edir, oxucu fəallığına və sayına təəccübünü gizlətmir: “Getdikcə qəzet oxumaq tələbata çevrildi, hətta seyid və mollalar belə qəzetləri oxumaq üçün evlərinə aparırdılar”. Oxucu sayı barədə: “bunlar o qədər yüksək rəqəmlərdir ki, bəlkə də çox erməni kitabxanalarına nəsim olmurdu. Axırda qəzetlər əldən-ələ keçib cırcında vəziyyətə düşmüşdülər” “Mşak”, “Daraz” kimi erməni məcmuələri də Nərimanovun fəaliyyətini təqdirəlayiq sayırdı: “Türklərə bu saat Nərimanov kimi adam lazımdır... İstər öz xalqlarına və istərsə də bəşəriyyətə xidmət etmək istəyən türk ziyalıları N. Nərimanov`dan nümunə götürməlidirlər (Mşak, 1901, № 15). Nərimanov`un “Nadanlıq”, “Dilin bəlası” və “Bahadır və Sona” əsərləri çox çəkmədən ermənicəyə tərcümə edilmişdi.

Çar dövrü erməni qəzetləri Azərbaycan türkləri haqqında. 20-ci əsr

“Həyat” qəzetində Bakının həyatı, xeyriyyəçiliyin inkişafı üçün həlledici olması və bu işdə ermənilərdən nümunə götürmək barədə dərc olunmuş yazını “Harac” (İrəli) qəzeti ermənicəyə çevirib oxucularına təqdim etmişdi (1906, 26 yanvar. № 9): “...Bakıda olan erməni cəmiyyəti-xeyriyyəsi 40 il əvvəl təşkil olunmuşdur. O zamanlar ermənilər Bakıda çox az idilər, cəmi 10-15 ailə olardı (kursiv mənimdir – H.İ.). Quberniya şəhəri Bakıya köçəndə (1859-cu il Şamaxıda baş verən böyük zəlzələdən sonra Quberniya mərkəzi Şamaxıdan Bakıya köçürülmüşdü – H.İ.) onlarla tacirlər gəldi. Onların inkişaf etmişləri, universitet qurtarmışları bizdən çox idi. Onlar milyonlar sahibi oldular. Bunlardan biri doktor Rustanyan xeyriyyə cəmiyyəti düzəltdi. Elə bir erməni qalmadı ki, ora maddi kömək eləməsin. Erməninin inkişaf etmək cəhdini sübut üçün bir misal kifayətdir. O zaman Bakıda üç qarabağlı erməni var idi. Onlar su satmaqla məşğul idilər. Sonradan onlardan ikisi milyonçu oldu. Su satan Karapet iclasın açılmasını eşidərkən eşşəyini qapıya bağlayıb içəri girdi. Çətinliklə adamları yara-yara iclasın sədrinə təqdim olunub dedi: mənim uşağım yoxdur, erməni uşağının oxuması üçün iki-üç illik qazancımı verirəm. Onlar mənim balalarımıdır... Karapet su satmaq sənətilə də öldü, amma öz xalqına kömək etməkdən geri qaldı”.

* * *

“Mşak” qəzeti Şuşa şəhərində Azərbaycan türklərinin maarifdə əldə etdikləri inanılmaz uğurlardan söhbət açır, onlardan ibrət götürməyə dəvət edir (“Şuşadan”. 1908, 15 yanvar, № 20): “Türk məktəblərinə girirsən, adam gözlərinə inana bilmir. Məgər bunlar iki il bundan qabaq bizim gördüyümüz türk qardaşların, bizim qonşularımızın məktəbləri deyilmi? Budur, oxuyub püxtələşmiş türk müəllimlərinin rəhbərliyi ilə 40-60-a qədər bir formada geyinmiş körpələr skamyalarda oturub rus dili və ana dili dərsi keçirlər... Sən həmvətənli türklərin gənc nəslinin, gələcək vətəndaşlarının təhsilini görüb sevinirsən”.

Bakı “Qordz” qəzeti türklərin kitabxana işində daha irəlidə olduğu barədə yazırdı (1908, 30 dekabr, № 91): Qonşumuz türklərin iki kitabxana və bir qıraətxanalara olması etibarilə bu sahədə bizdən qabaqcıl olduqlarını sevinc hissi ilə qeyd edirik. Bu cəhətdən ermənilər çox laqeyddirlər... İndi kitabxanaların olmaması bir tərəfə qalsın, bu haqda heç fikirləşən də yoxdur”.

Tiflis “Surhandağ” qəzeti 20 il ərzində Bakı və Azərbaycan türklərinin təəccüblü dərəcədə böyük və sürətli inkişafından danışır, o yazının müəyyən məqamlarından yan keçmək olmur (1909, 5 dekabr, № 24): “Bakının mənə bağışladığı ciddi təəssüratı, hisslərimi, qeydlərimi yazılı bildirməkdən çəkinə bilmədim... 20 il bundan əvvəl bütün məşhur həkimlər, mühəndislər, texniklər, hüquqşünaslar, arxitektorlar erməni idi. Neft aləminin bütün işlərinə bunlar rəhbərlik edib yol göstərirdilər... İndi əsas rolu yəhudilər oynayır... Öz mədənilikləri ilə lovğalanan ermənilər nəinki yəhudi ziyalıları ilə yarışa bilmirlər, bəlkə onların yerlərini türk ziyalılarına veriblər. Türk camaatının ayılması, elmi, mədəniyyəti açıq ağışla qarşılamağı sevindirici haldır... Bu gün türklər öz zavodları ilə meydana çıxa bildilər... Türklər Bakıda yalnız bez fabriki deyil, dəmir və sair zavodlar da tikdilər. Onların dəmir sap, bundan düzəldilən mıx və çuğun istehsal edən zavodları da var. Hər cür kiçik satış bazarında üstün rol oynayır. Manufaktura, yeyinti, içki, hər cür satışları mənimsədikdən sonra kitab dükənləri, cildxana, kağız dükənləri, hətta dəllək dükənləri də tədricən türklərin əlinə keçibdir... Onlar gündəlik, həftəlik qəzetlər də təsis ediblər. Poçtalyonların onları necə geniş miqyasda yaydıqlarına ancaq qibtə edilə bilər... *Yatmış türklər üçün qıraət sevimli məşğələ olmuşdur. 20 il əvvəl meyxanaların, mehmanxanaların və ictimai evlərin yağlı müştəriləri olan Bakı türkləri, bu gün tamamilə ayıq işə başlamışlar. Yenidən doğulmaq arzusu onların şüurunda elə yayılmışdır ki, tezliklə türklər bizim mədəni qabiliyyətləri ilə lovğalananlarımızı nəhəng addımlarla ötəcəklər...*” (kursivlər mənimdir – H.İ.)

Azərbaycanlılar avropasayağı maarif və ictimai-siyasi həyata qonşuları erməni və gürcülərdən bir qədər gec qoşulsalar da, 20-ci əsrin əvvəllərində çox gücləndilər.

Çar dövrü erməni qəzetlərində Ü. Hacıbəyovun opera və operetləri

Tiflisdə ermənicə nəşr olunan “Surhandağ” (“Qasid”) qəzetində (1909, 6 dekabr, № 39) “Azərbaycanca opera” adlı yazıda 1909-cu il noyabrın 30-da Bakıda Üzeyir Hacıbəyovun *Şeyx Sənan* operasının tamaşaya qoyulması, teatrın müxtəlif təbəqədən olan insanlarla, o cümlədən “alovlu Azərbaycan gəncləri ilə” dolu olması xəbəri verilir, “Bakının azərbaycanlı ziyalıları yorulmaq bilmədən işə başlamışlar. Onların bu işləri ictimaiyyətə *qibtə ediləcək bir gələcək* vəd edir” (kursiv mənimdir – H.İ.). Atrpet adlı bu müəllif əsərin opera tələblərinə cavab vermədiyini, “şərq havalarını qərb havaları ilə qatıb qarışdırdığını” iddia etməklə yanaşı onun cəlbədicisi, xoşagələndiyini deyir. O, hörmət doğuracaq həssaslıqla Azərbaycanın çox inkişaf etdiyini, bəlkə intibah dövrünə qədəm qoyduğunu yazır: “Gündəlik qəzetlər, yumoristik, elmi məcmuələr, dramatik, musiqi, incəsənət,

ədəbi klublar... bütün bunlar oyun deyil, bəlkə intibahın başlanğıcıdır, Muxtarov kimi bir neft istehsalçısı gündəlik qəzet saxlamaq üçün 75 min manat xərcləyir və neçə-neçə Muxtarovlar xalqın intibahının sürətlənməsi üçün öz pul kisələrinin ağzını açıblar". Ümumilikdə müəllif azərbaycanlıların bu sahədəki fəaliyyətini ermənilərin fəaliyyətindən üstün qiymətləndirirdi. Atrpet`in son akkordu da maraqlıdır: "Bütün bunlardan sonra Bakı türkləri bu başlanğıc işinə elə rəğbətlə yanaşdılar ki, onun onda bir hissəsinə ermənilərin tam hüquqla Avropa kompozitorları sırasına salına biləcək Qara Mirzə`lərini və Çuxacıyan`larını layiq görməmişlər".

Qeyd. Üzeyir bəyin xüsusi Avropa musiqi məktəbində təhsil almadığını deyən opponentləri və bəzi həmkarları ona Avropa musiqi texnikasını tam bilmədiyini irad tuturdular. Onlar, zənnimcə, bir şeyi unudurdular – Üzeyir bəy misilsiz dahi idi, Avropa texnikasını, necə deyərlər, göydə tuturdu və onu şərq musiqisinə tətbiq edərkən şərq musiqisini korlamır, əksinə, ona yeni kolorit verirdi.

Qeyd. Kristapor Kara Murza (1853-1902) Kırmda anadan olmuş və yaradıcı həyatı Tiflisdə keçən bəstəkardır. Əsasən erməni mahnıları əsasında xor qrupları yaratması ilə tanınmışdır. İstanbullu Tiqrən Çuxacıyan (Türkiyədə: Dikran Çuhacıyan, 1837-1898) isə Türkiyə və erməni musiqi tarixində mühüm yer tutan bəstəkardır. Avropa musiqi texnikasından istifadə edən ilk şərqli sayılır. Ən populyar əsəri *Leblebici Horhor Ağa* operettası olmuşdur (1875); onun əsasında 1934-cü ildə Türkiyədə film çəkilib. *Arifin hilesi* (operetta, 1874), *Zemire* (opera, 1890) və ilk erməni operası sayılan *2-ci Arşak* (1873) kimi əsərlərin müəllifidir.

* * *

1914-cü ildə Ü. Hacıbəyovun "Arşın mal alan" və "O olmasın, bu olsun" operettaları erməni dilinə tərcümə olunub Tiflis, İrəvan və Bakıda tamaşaya qoyulmuşdu. Bu əsərlər əməlli-başlı müzakirə mövzusunə çevrildilər; onlar barədə mübahisəli və qərəzli rəylər (həmçinin, azərbaycanlılar tərəfindən) yazılsa da, həzz alıb tutarlı tərif yazanlar az deyildi. Tanınmış erməni aktyoru Adam Vruyr (1863-1924) *Horizon* qəzetində dərc olunmuş mənfə rəyə cavab vermişdi (1915, 20 dekabr, № 286): "Arşın mal alan, O olmasın, bu olsun operalarının xalqımız arasında tapdığı müvəffəqiyyət həqiqətən diqqətəşayan bir hadisə hesab edilməlidir... Xalq təsvirə gəlməyən həvəslə qəlbə zövq verən musiqiyə və qonşu xalqın gülməli adətlərinə doğru meyl göstərir... *Haqlı olaraq bu əsərlər erməni operettasının gələcək işinin əsasını qoyur (kursiv mənimdir – H.İ.)... Pyeslərin əyləncəliliyinin ən böyük sirri də musiqisindədir*".

Qeyd. Üzeyir bəy öz içimizdə "Arşın mal alan"ı heçə sayanlara qısa və məntiqli cavab verir (1924): "Burasını dəxi qeyd etməyə məcburam ki, türk opera və operettalarından "Arşın mal alan" hər yerdə rəğbət qazanıb, dildən dilə tərcümə edilib, Gürcüstanda, Ermənistanda yüzlərcə dəfə oynandıqdan sonra Rusiyanı, Türkiyəni, İrani, Fransanı, Amerikanı, İspaniya, İtaliya və Misiri dolaşmış, Azərbaycan teatr və musiqisini hər bir yerdə nümayiş etdirdiyi bir zamanda vətəndaş Samit`in (maarif nazirinin müavini Tağı Şahbazi`nin təxəllüslərindən biri – H.İ.) bu əsərin səhnədən qaldırılmasını və qadağan edilməsini tələb etməsinə heç bir mənə verməyirik."

Arşın mal alan 1915-1916-cı illərdə gürcü və rus dillərinə də tərcümə olunmuş və tamaşaya qoyulmuşdu. Tiflisli erməni aktyor Setrak Maqalyan Əsgər rolunu dörd dildə - Azərbaycan, erməni, gürcü və rus dillərində oynamışdı. Əsərin ermənicəyə ilk tərcüməsi də S. Maqalyan`a məxsusdur. Erməni aktyor truppasının ifasında *Arşın mal alan* müxtəlif ölkələrdə - ABŞ-ın əksər böyük şəhərlərində, Hindistanda, Yaxın Şərqdə və Rusiyada dəfələrlə tamaşaya qoyulmuşdur (1915-1921-ci illər arasında 800 dəfə; burda səhv, artıq sifir yoxdur - səkkiz yüz dəfə!). Erməni "Arev" ("Günəş") qəzeti *Arşın mal alan`ın* Bakıda erməni dilində 40-cü dəfə tamaşaya qoyulmasını və Şekspir`in

tamaşalarından çox bu tamaşaya getmələrini erməni tamaşaçılarının zövqünün kasıblığı kimi qiymətləndirmiş, tamaşada oynayan erməni aktyorları təhqir etmişdi. Yenə də A. Vruyr cavab yazmış və tamaşaçıların nə üçün *Arşın mal alan*-ı üstün tutma səbəbini göstərmişdi (“Arev”, 6 fevral, № 27): “Yeni Amerika açmağa ehtiyac yoxdur...O günahsız *Arşın mal alan* da ictimaiyyət öz qəlbinə yaxın, onun başa düşdüyü, ona çatan, əziz musiqi ahəngli havalar tapır və zövqlə ona qulaq asır. Bəlkə də əsərin çox nöqsanları var. *Qoy bizim yazıçılar ondan yaxşısını yarada bilsinlər (kursiv mənimdir – H.İ.)*. İctimaiyyət məmnuniyyətlə qulaq asacaq. O, sözsüz demək olar ki, mahnı və musiqinin həsrətini çəkir”.

Tədqiqatçılar S. Maqalyan-ın və operettanı satmaqla məşğul olan digər şəxslərin müəllif hüquqlarını pozduğunu, *Arşın mal alan*-ın tamaşa afişalarının çoxunda (məsələn, ABŞ-da) Üzeyir Hacıbəyovun adının yazılmadığını irəli sürmüşlər

Musiqidə plaqiat məsələsinə Üzeyir bəy də toxunmuşdu (1924): “Azərbaycanda özlərindən əsər yaradan bir çox Avropa musiqişünaslarından başqa, bir neçə Şərq musiqişünasları vardır. Bu musiqişünaslardan Avropada təhsil görmüş və Bakıda xormeyster olan Anton Mailyan’dır ki, bir neçə kiçik nəğmələri vardır. Bununla fəxr etmək kafi deyilmiş kimi başqalarının əsərlərini də xorda oxudaraq öz musiqisi adlandırır. Bu nəğmələrdən biri “Şah İsmayıl” operasından “haydı qızlar!” nəğməsidir ki, müsəmirə vaxtı proqramda öz musiqisi olduğunu göstərir. Bundan əlavə “Ay yoldaşlar!” nəğməsini notaya alaraq öz musiqisi hesab edir...”

Üzeyir bəy öz opera və operettalarının ermənilər arasında populyarlığından, sözsüz ki, həzz alır və bunu felyetonlaşdırır; bu felyetondan bir parça:

“Yazıq ermənilər! Yenə yazıq ermənilər! Axı sizə kim qarğış etmişdi? Kimin ahü nəvası sizi tutdu? Kim sizə dua elədi ki, axırda siz də mübtəla oldunuz?”

-Nəyə?

-Operaya, operettaya!

Yazıq ermənilər! Yenə yazıq ermənilər! Aya siz görmədinizmi ki, necə bu opera müsəlman millətinin evini yıxdı? Aya siz özünüz görmürsünüzümü, eşitmirsinizmi ki, Qafqaz müsəlmanları bu opera meydana çıxandan bəri necə xarab olublar?”

Üzeyir bəy “Əsli və Kərəm”, “O olmasın, bu olsun”, “Leyli və Məcnun” və “Arşın mal alan” kimi məşhur opera və operettalarının Azərbaycanda necə populyar olduğunu, tacirlərin, bəylərin, qoçuların, arvadların zövqünü, həyatını necə dəyişdirdiyini yazır. Və davam edir:

“Yazıq ermənilər! Yenə yazıq ermənilər! Bəs siz ki, bizdən ağıllı idiniz! Məgər siz bilmirsinizmi ki, opera pis şeydir, musiqi ziyandır! A yazıq ermənilər, nə üçün özünüzü bəlaya salıb “Arşın mal alan”ı, “Məşədi İbad”ı öz dilinizə çevirdiniz, a bədbəxtlər?!” ...

Erməni əsilli sənətkarlar və Azərbaycan. 18-19-cu əsrlər

Azərbaycan türkcəsi Qafqazda ən çox danışılan və üstəlik, şeir və musiqi dili idi. Yüzlərlə erməni aşığı türkcə yazıb-oxuyurdu. Azərbaycan musiqisini, o cümlədən, muğam və xalq mahnılarını, aşiq sənətini ermənilər də çox sevmiş, heyranlıqla dinləmiş, özləri də oxumuş və yazmışlar. Erməni və gürcü məclislərində azərbaycanlı xanəndələrin oxuduqları yaxşı məlumdur; 18-19-cu əsrlərə aid misallar kifayət qədərdir.

Tiflisdə doğulan erməni əsilli şair Sayat-Nova (1712-1795) şeirlərini üç dildə – ermənicə, gürcücə və Azərbaycan türkcəsində yazmışdır. 200-dən artıq şeirləri qalmışdır, onların yarısından çoxu türkcədir. Sayat-Nova bəzi şeirlərində hətta dörd dildən – türk, fars, erməni və gürcü dillərindən istifadə

etmişdir. Onun Azərbaycan türkcəsindən ermənicəyə tərcümələri də mövcuddur – məsələn, “Ağlaram” rədifli qoşma; o, üstəlik, türkcə yazdığı bəzi öz şeirlərini də ermənicəyə tərcümə etmişdir.

Sayat-Nova`nın türkcə aşiq və xalq ədəbiyyatı məharətini göstərən maraqlı bir rəvayət mövcuddur (В.С. Налбандян. Певец человека и любви. Л., 1982, с.7, 8, 25):

Yad bir aşiq rastlaşdığı və tanımadığı Sayat-Nova`dan soruşur: Aşiq Sayat-Nova`nı tanıyırsanmı? Sayat-Nova cavab verir: bilmənəm, görmənəm, tanmənəm. Bu cavabdakı ikili mənanı duymayan yad aşiq “sənə inanmıram, axı onu hamı tanıyır, tərifləyir” deyir. Sayat-Nova bu dəfə “inanmənəm” deyir. Nəhayət, Sayat-Nova`nın sözlərindəki ikili mənanı anlayan aşiq utanıb gedir. Sayat-Nova`nın ilk cavabı: “bil, mənəm”, “gör, mənəm”, “tanı mənəm”, son sözü isə “inan, mənəm” kimi qəbul edilə bilərdi.

Sayat-Nova`dan üç kiçik parça:

Birisi diyər: Sayat- Nova haradan?
 Birisi Hind diyər, biri Həmədan.
 Vətənim Tiplizdir, səmti-Gürcüstan
 Anam Havlabarlı, atam Hələblü.

.....
 Yalanı gerçəyə qatmağa gəlmiş
 Soğulcan ilana çatmağa gəlmiş
 Qarğa bülbül kimi ötməyə gəlmiş
 Qəfəsə də enmək istər. Enərmə?
 Enməz, əfəndim, ey!

.....
 Bağda gülsən, dağda lala
 Görən çəkər dərdü bala
 Sayat-Nova diyer valla
 Nazlı yarın dustağıyam.

* * *

Xaçatur Abovyan (1805-1848) türk (Azərbaycan) dilinin şirinliyi, poetikliyi və melodikliyi, qramatik xüsusiyyətləri, bayatı və aşiq musiqisi kimi ermənilərin çox sevdiyi şeir və musiqi məclisləri barədə yazmışdı. Onun fikrincə, “yeni erməni dilinin yarısı türk və fars sözlərindən ibarətdir (Раны Армении. Иреван, 1939). O, ermənilərin türkcə mahnı, nağıl yaratdıqlarını deyirdi. X. Abovyan Azərbaycan və kürd xalq şeir və mahnılarını toplamışdı; onların ən azı bir qismini nəşr olunmaq üçün Mirzə Şəfinin almaniyalı tələbəsi və dostu F. Bodenstedt`ə vermişdi.

Abovyan əsərlərində çoxsaylı Azərbaycan sözləri, o cümlədən atalar sözləri işlədirdi. *Türk qızı* hekayəsində müəllif öz qəhrəmanının dililə “etiqađımız bir olmasa da, ürəklərimiz ki, birdir” deyir. Abovyan`ın və 19-cu əsr, qismən də 20-ci əsr erməni yazıçılarının əsərlərindəki surətlər xalis erməni adlarından çox müsəlman adı daşıyırlar. Cəfər Cabbarlı və digər Azərbaycan yazıçılarının erməni obrazları da əsasən müsəlman, xüsusi halda Azərbaycan adları daşıyırlar. Bu, əlbəttə, yazıcının təxəyyülü, istəyi deyildi, gerçək həyatı əks etdirirdi.

Qeyd. Erməni adlarının çoxu türk və fars adlarından götürülürdü. Çağdaş zamanımızda bu meyl azalıb. Amma, erməni soyadlarında bu meylin açıq-aşkar izləri qalib.

Qeyd. Azərbaycan adlarında islam təsiri altında ərəb adları və farslarla qonşuluq və mədəni təsir nəticəsində ərəb-fars adları üstünlük təşkil edib. Çağdaş zamanımızda türk əsilli adların xüsusi çəkisi çox artsa da, keçmişdən gələn adların çoxu davam etmədədir.

Abovyan müsəlmanların, türk və ləzgilərin uşaqlara ödənişsiz təhsil vermələrini, məktəblərin geniş yayılmasını, bu işdə məscidlərin rolu, o məktəblərdə müxtəlif dillərin (*yəqin ki, ərəb, fars, türk dillərinin* - H.İ.) tədrisi məsələlərini təqdir edir, özünün bunu bacarmadığını, ödənişsiz müəllimlik edə bilmədiyini deyir: “Nə qədər ki, mənə pul vermirlər, mən də heç kimə kitab vermərəm və uşaqları da öyrətmirəm. Amma ləzgilər və türk mollaları belə etmirlər: onlar öz xalqlarının övladlarına pulsuz dərs deyirlər, lakin bununla belə, tanrı onların qismətini göndərir. Yəni, o bizi aclığa məruz qoyacaq? Sarayda, hər məscidin nəzdində, hələ kəndlərdə də mütləq məktəb, hətta böyük məktəb var və orada iki-üç dil öyrədirlər. Bizim kilsələrin həyətlərində isə hətta hacıləylək də yuva qurmur. Belədə, xalqın ürəyi get-gedə soyumazmı?”

Xaçatur Abovyan`ın “Ermənistanın yaraları” (Verk Hayastani) əsərində Qarabağ xanları, bəylər və onların erməni əhalisi ilə münasibəti mühüm yer tutur. Onun fikrincə, Əliqulu xan (?) ermənilərə yaxşı baxırdı, “Deyirlər ki, xanlar arasında ondan yaxşı xan olmayıb”. Sonra Sərdar Hüseyn xan barədə söhbət açır, “Güman ki, Yerevanda heç vaxt bu sərdar kimi xeyirxah, vicdanlı, xalqın kədərinə bu qədər həssas, adamların rifahı üçün bu qədər qayğıkeş insan görməyiblər”, Hüseyn xanın qardaşı Həsən xanı isə pisləyir, “əsl vəhşidir”, onun zalım olduğunu deyir.

Qeyd. Yeni dövrdə kitaba qeyd yazan şəxs Abovyan`a qarşı çıxır və Hüseyn xan “erməniləri sıxışdırırdı” deyir.

Abovyan`ın kimdənsə eşitdiyi bəzi ağlasığmaz dəhşətli hadisəni heç bir təhlil-tənqiddə məruz qoymadan, çılpaqlığı ilə yazıya daxil etməsi təəssüf doğurmaya bilməz: “Mənim zavallı dilim? Kim orada olub onlardan soruşun. Onlar qanıçən farsların anaların qarını yararaq, oradan körpəni necə çıxarıb onu tikə-tikə necə doğradıqlarını – əvvəlcə, ayaqlarını, sonra qollarını kəsdiklərini, sonra isə nizə və ya qılıncın ucuna taxaraq, onun fəryad etməsindən və qıvrılmasından necə həzz aldıklarını məndən min dəfə daha yaxşı danışarlar”.

Bu, azərbaycanlı elm adamı Saleh bəy`i haldan çıxarır, oxuculardan üzr istəyib onun sözlərini gətirirəm: “Ey insanlar! Eşidirsinizmi? Ana bətnindən çıxarılan, ayaqları və əlləri kəsilmiş, bir tikə bədəni isə nizə və ya qılıncın ucuna taxılmış uşaq. Bə bu bir tikə ət uzun-uzadı “çığırır”? Tutaq ki, uzun-uzadı “çığıra” bilərdi. Lakin, ayaqları, qolları olmayan bu balaca bədənin “qıvrıldığını” iddia edərkən bu Xaçatur insanları nə sayır? Ayaqları, əlləri yoxdursa, bədəni nizəyə keçirilibsə, o, necə “qıvrılır”!?” (Салех бек. Армянство. Баку, “ЕЛМ”, 1994, с.294).

* * *

Erməni əsilli, qarabağlı Mirzəcan Mədətov (Madatov, 1797-1851) rus ordusu polkovniki idi, ədəbiyyatda isə aşıq şeirləri yazan Azərbaycan şairi kimi tanınır; Aşıq Pəri (?1811-?) ilə deyişmə və məktublaşmaları olub. Digər erməni əsilli tarixçi və ədəbiyyatçı Mirzə Yusif Nersesov və ya Mirzə Yusif Qarabaği (1798-1864) 1855-ci ildə farsca yazıb tamamladığı “Tarixi-Safi” adlı çox maraqlı “Qarabağnamə”sinə görə tanınır. “Artıq təriflərdən və yalan xəbərlərdən təmiz və saf bir tarix yazmaq qərarına gəldim” deyən Mirzə Yusif nəzərdən keçirdiyi kitablar barədə “həqiqətin saxtalaşdırıldığını gördüm” fikrini vurğulayır. Mirzə Yusif ə görə qədim zamanlardan bəri (səlcuq, monqol, türkmən zamanından bəri) Qarabağ daxil olmaqla geniş əraziləri Gəncə xanları və

bəylərbəyiləri idarə etmişlər. Nadir şah qədər “Gəncədə Qacar Ziyadoğlu xanları hökmranlıq edir və Qarabağın da ixtiyarı onların əlində idi”. Müəllif Şuşanın Pənah xan tərəfindən necə qurulması, həmçinin, incə şəkildə Pənah xanın beş erməni məliyi idarə etməsi barədə də yazır; “Xəmsə mülklərini sakitləşdirdi və tərəddüd edənlərə də lazımı tənbeh etdi”.

Mirzə Yusif 1856-cı ildə Teymurxan-Şurada (Buynaksk, Dağıstan) M.P. Vaqif və digər Azərbaycan şairlərinin şeirlərindən ibarət *Məcmueyi-Vaqif və müasirani-digər* adlı kitab dərc etdirdi. Kitabın canı Vaqifin 70-ə yaxın şeirlərindən ibarətdir; bu, Vaqif şeirlərinin ilk nəşri idi. Sağ ol, Mirzə Yusif!

Liberal, modernist və anti-klerikal görüşlü görkəmli erməni şair və yazıçısı Mikail Nalbandyan`a görə (1829-1866) türk və ermənilər həyat tərzini və xarakter cəhətdən bir-birinə çox bənzəyirlər: «Bu gün türklə erməninin bir diyarda yaşadıklarını demək olar. Bu xalqlar eyni təbiətin əhatəsindədir. Hər iki xalq şərqli asiyalılardır. Onların xarakterləri, ünsiyyət təzləri oxşardır...» (Полное Собрание Сочинений, 3, Иран, 1940, с. 183-184). O, erməni dilində çoxişlənən, vətəndaşlıq qazanmış türk sözlərinin süni erməni kəlmələri ilə əvəz edilməsini doğru saymırdı.

Erməni əsilli sənətkarlar və Azərbaycan. 20-ci əsr

Tiflisli Saşa (Aleksandr) Oqanezaşvili`nin (1889-1932) atası erməni, anası gürcü idi. Müəllimi şuşalı Oqanez olub; Oqanez`in gürcüləşmiş şəklini Saşa öz soyadı olaraq qəbul edib. S. Oqanezaşvili ustad kamançaçı, bəstəkar, musiqişünas və dirijor olmuşdur. 1905-ci ildən Cabbar Qaryağdıoğlu və Qurban Pirimovla birlikdə uzunömürlü üçlük şəklində çalışmış, digər azərbaycanlı xanəndələri də müşayiət etmiş, Qafqaz, Orta Asiya, Rusiya və İranda çıxış etmiş, Azərbaycan muğamları və xalq mahnılarının Avropada qramofon vallarına yazılmasında kamançaçı kimi iştirak etmişdir. S. Oqanezaşvili “Fərhad və Şirin” operasını yazmışdır – deyilənə görə, Cabbar Qaryağdıoğlu`nun köməyilə; libretto Nizami`nin “Xosrov və Şirin” poeması əsasında Mirzə Cəlal Yusifzadə tərəfindən yazılmışdır. 1911-ci ildə Bakıda qoyulan tamaşada Fərhad rolunu Cabbar Qaryağdıoğlu, Xosrov rolunu isə Məcid Behbudov ifa etmişdi. S. Oqanezaşvili “mən musiqi sahəsində beynəlmiləliyəm, mənə Azərbaycan, gürcü və erməni musiqisi eyni dərəcədə əzizdir, onlar bir-birilə qohumdur, bir tayfadır” deyirdi.

Bəstəkar Anuşavan Ter-Gevondyan (1877-1961) 1934-38-ci illərdə Bakıda Dövlət Konservatoriyasının rektoru olmuş, bu müddətdə inzibati işlərlə yanaşı, simfonik orkestr üçün *Rast* rapsodiyası (1935) və Cəfər Cabbarlının uyğun pyesi əsasında *Od gəlini* baletini yazmışdır (1935); balet tamaşaya qoyulmamışdır. 1939-cu ildə Bakıda, Opera və Balet Teatrında erməni bəstəkar A. Mailyan`ın Azərbaycan və erməni xalqlarının dostluğu və birgə mübarizəsinə həsr olunmuş *Səfa* operası tamaşaya qoyuldu. Libretto üzərində azərbaycanlı müəlliflər qrupu işləmişdi. 1942-ci ildə isə Yerevanda Ü. Hacıbəyovun *Koroğlu* operası tamaşaya qoyuldu (deyilənə görə, Koroğlu rolunu sonralar Azərbaycan SSR Xalq artisti adı almış Avak Petrosyan çox gözəl ifa etmişdi).

Erməni yazıçı və teatr xadimi Arşavir Darbni Cəfər Cabbarlı`nın erməni oxucuları arasında populyarlığını və erməni-azərbaycanlı teatr əməkdaşlığını xatırlayır (1960): “O zaman Azərbaycan Dövlət Dram teatri kollektivi ilə Erməni Dövlət Dram Teatri kollektivi bir binada (*Bakıda* – H.İ.) doğma qardaş kimi işləyib yaradırdılar... Cəfər Cabbarlı isə bu birləşmiş teatrın dramaturqu idi... Mən, Erməni Dövlət Dram Teatrında “Sevil” pyesinin tamaşaya qoyulduğu günü heç vaxt unutmayacam...Tamaşa salonunda bütün cərgələrdə həm erməni, həm azərbaycanlı, həm də ruslar yan-yanə əyləşmişdilər. Onlar eyni həyəcanla pyesə tamaşa edirdilər. Mən Sevil adını daşıyan çox erməni qızı tanıyıram. Bu, əlbəttə, Cəfər Cabbarlının əsərindən gəlir... Cəfər Cabbarlının qəhrəmanlarının Yerevanda Sundukyan adına teatrda görünməsi çox fərəhli və həyəcanlı idi...”

Teatrın tamaşa salonunda azərbaycanlılarla ermənilərin yan-yana əyləşdiklərini görəndə, o zaman Bakıda həmin əsərlərə ermənilərlə azərbaycanlıların eyni məhəbbətlə cərgə-cərgə əyləşib baxdıqları yadıma düşdü" (Cəfər Cabbarlı haqqında xatirələr. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, Bakı, 1969, s. 167-169).

* * *

Dağlıq Qarabağ ermənilərindən Andrey Babayev (1923-1964) Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasını bitirmiş, 1950-ci ilə qədər Bakıda, sonra Moskvada yaşamışdır. Çox sevilən "Nazəndə sevgilim", "Pıçıl daşın ləpələ", "Bakılı qız", "Kimlər gəldi, kimlər getdi", rusca Rəşid Behbudovun ifasında populyarlaşan "Любимые глаза" ("Только у любимой... могут быть такие... необыкновенные глаза"...), "Я встретил девушку" kimi mahnıların, həmçinin Fikrit Əmirovla birlikdə yazılmış fortepiano və xalq çalğı alətləri orkestri üçün konsertin müəllifidir.

Erməni əsilli tanınmış kino-rejissor Sergey Paracanov (1924-1990) Lermontov'un Azərbaycan dastanı Aşıq Qərib əsasında yazdığı hekayəni ssenari üçün əsas götürüb *Aşıq Qərib* filmi çəkdi (1988); musiqisini Azərbaycan bəstəkarı Cavanşir Quliyev yazdı. Paracanov Sayat-Nova haqqında "Nar rəngi" (The Color of Pomegranates/Цвет граната) adlı film çəkmişdi (1969).

Azərbaycan sənətkarları Ermənistanda, ermənilər Azərbaycanda yaşamış, yaratmış, fəaliyyət göstərmiş, fəxri adlara layiq görülmüşlər. Rəşid Behbudov (1915-1989) on il ətrafında (1934-44-cü illərdə) Yerevan Dövlət Caz Orkestrinin solisti olmuş və eyni zamanda Ermənistan Dövlət Opera və Balet Teatrında oxumuşdur. O, Ermənistanı Sovet İttifaqının müxtəlif yerlərində və İranda təmsil etmişdir. Sürəyya Qacar, Niyazi və Zeynəb Xanlarova Ermənistan SSR Xalq artisti, Aleksandr Şirvanzadə Azərbaycan SSR xalq yazıçısı, tanınmış aktyor Vaqram Papazyan (*Qız qalası* filmində Səməd xan rolunda çəkilmişdi – 1923-1924), bəstəkar Aram Xaçaturyan və daha 14 erməni əsilli sənət adamı isə Azərbaycan SSR xalq artisti adı almışlar.

Məşhur azərbaycanlı müğənni, Sovet estrada ulduzu Müslüm Maqomayev və erməni əsilli bəstəkar Arno Babacanyan'ın yaradıcı əməkdaşlığı yaxşı məlumdur. Maqomayev Babacanyan'ın bəstələdiyi 36 kompozisiyanı ifa etmişdir. Arno Müslümü öz *mahnılarının ən yaxşı ifaçısı, hətta həmmüəllifi* adlandırmışdı. Sonra onların münasibəti pozuldu. Mətbuatda Babacanyan *mahnılarını ifa edən müğənnilərdən sizə ən yaxın olanları kimlərdir* sualına Kobzondan başlamış, naməlum adlara qədər hamını saymışdı – Maqomayevdən başqa...

Beynəlmiləl Bakıda böyümüş və Babacanyanın mahnılarını ifa etmiş şəxs kimi erməni-Azərbaycan silahlı qarşıdurmasına necə baxırsınız sualına Maqomayevin cavabı belə olmuşdu: «Azərbaycan bunda günahkar deyil – vəssalam! Bizim respublikamızda həmişə çoxlu erməni yaşayıb, lakin buna görə heç bir incikliyəmiz olmayıb – hamımız dost olmuşuq. Bizim həyatımızda azərbaycanlılarla ermənilərin sayı bərabər idi. Sinfimizdə dörd ya beş azərbaycanlı, beş erməni, bir o qədər də yəhudi oxuyurdu və bununla əlaqədar heç bir anlaşılmazlıq yaranmırdı. Bakı o qədər yaxşı, səmimi şəhər idi ki, belə şeylərdən danışmaq ədəbsizlik sayılırdı, buna cəhd göstərən isə dərhal ağzını yumurdular»

* * *

Erməni şair və yazıçıları Azərbaycan türkləri haqqında nə düşünürdülər? Bir tərəfdən həyat tərzü, düşüncə tərzü baxımından erməni və Azərbaycan türk xalqlarının yaxın olduğu vurğulanırdı. H. Tumanyan 1909-cu ildə yazdığı bir məqalədə hər xalqın gözəl cəhətləri var, onları bilmək lazımdır fikrini vurğulayırdı: "Məgər biz rus adamının mehrəbanlığı və ürək saflığı, gürcü qəlbinin səmimiliyi, azərbaycanlının cəngavərliyi ilə yaxşı tanışıqmı?". Lakin, qonşu xalqa mənfi düşüncə ilə baxış da mövcud idi: zaman keçdikcə, münafişələr artdıqca bu mənfiyyət daha çox gözə çarpırdı. Sovet

dövründə erməni ədəbiyyatında da xalqlar dostluğu tərənnüm olunurdu, lakin 60-cı illərdən başlayaraq ümumi anti-türk və get-gedə anti-Azərbaycan izləri görünməkdəydi.

Abbas Səhhət 1912-ci ildə işıq üzü görən “Məğrib günəşləri” adlı poetik tərcümələr kitabına gürcü və erməni şairlərindən etdiyi tərcümələri də daxil etmişdi. Ermənilərin Azərbaycan türkcəsindən tərcümələri, xüsusilə folklorumuzdan tərcümələri isə daha əvvəl başlanmışdı. Azərbaycan türkcəsindən digər dillərə və digər dillərdən bu dilə tərcümə fəaliyyətinin müəyyən tarixi olsa da, bu iş məhz Sovet dövründə geniş vüsət aldı. Erməni dilindən Azərbaycan türkcəsinə və tərsinə müxtəlif janrlarda yazılmış ədəbiyyat - poeziya, nəsr, dram əsərləri, uşaq ədəbiyyatı tərcümə olunurdu. Çox yaxşı yadımdadır – məktəbdə 5-ci sinifdə oxuyanda Vaxtanq Ananyan`ın (1905-1980) “Sevan sahilində”, 6-cı sinifdə isə həmin müəllifin “Qaplan dərəsinin əsirləri” macəra kitablarını öz dilimizdə oxumuşdum, çox xoşuma gəlmişdi, digər şagird yoldaşlarıma da oxumalarını tövsiyə etmişdim.

Aleksandr Şirvanzadə`nin dərsinə qulaq asın

Şamaxılı erməni yazıçı Aleksandr Şirvanzadə (1858-1935) öz soyadı Movsesyan`ı 1880-ci ildə dəyişdirib, doğulduğu məkanı bildirən Azərbaycan-İransayağı Şirvanzadə ilə əvəz etmişdi (Cəlil Məmmədquluzadə demişkən, *bizim türk dilində -Şirvanoğlu İsgəndər*). Şirvanzadənin bir-birini sevən iki türk (Azərbaycanlı) gəncin – Əsəd və Fatmanın məhəllə savaşı nəticəsində yaşadığı faciəni təsvir edən əsəri əvvəlcə Azərbaycan türkcəsində, Tiflisdə nəşr olunan *Kəşkül* qəzetinin 83, 84-cü nömrələrində (1899) *Şamaxı zəndəganlığından qanlı bir roman* adı ilə, bir neçə ay sonra isə ermənicə *Ardzaqank* qəzetində dərc olunmuşdu. Əsəri türkcəyə kim tərcümə edib – müəllif, ya kim – məlum deyil (Həmid Qasımsadə. Aleksandr Şirvanzadə. “Gənclik”, Bakı. 1971, s. 41). Müəllifin ən populyar əsərlərindən biri olan *Xaos* romanı ilk əvvəl Azərbaycan türkcəsinə (1928-1929), sonra rusçaya (1930) və digər dillərə tərcümə olunmuşdu. *Namus* və digər əsərlərində çoxsaylı Azərbaycan sözləri və atalar sözü işlətməmişdi.

A. Şirvanzadə o dövr üçün haqlı olaraq “ayrı millətlər arasında birlik daha möhkəmdir, nəinki türklər arasında..., birliyi ziyalılar xalqa sirayət etdirməlidirlər” deyirdi. O, türklərin (azərbaycanlıların) yazı dilində yaranmış problemləri də şərh edirdi. *Kəşkül* qəzetinin türkcə nəşr olunduğunu, müəyyən təbəqələrin, xüsusilə mollaların ona lağ etdiyini, *fars və ərəb dilində yazın* deməyini yada salır, sonra bu qəzetin fars və türkcə çıxdığını, əksəriyyətin farsca başa düşmədiyini və qəzetin yenidən türkcəyə qayıtdığını qeyd edirdi.

Hovanes Tumanyan və A. Şirvanzadə 1905-ci il erməni-müsəlman davası əleyhinə çıxış edir, sülhə çağırırdılar. Şirvanzadəyə görə, “Bakı hadisəsini hər vəchlə milli nifrət və müsəlman fanatizmi ilə izah etməyə çalışan adamlar həqiqətə qarşı ağır cinayət edirlər”. O, həmin il *Luma* jurnalında dərc etdirdiyi “Daxili xülasə”də əvvəlki qonşuluq, dostluq həyatına qayıtmağa çağırmış: “Biz xristiancasına öz qonşularımızı bağışlayırıq, onlar da gərək bizi bağışlasınlar” və əlavə etmişdi: “erməni ailələrini müdafiə edən əksər türklərə eşq olsun” (Həmid Qasımsadə. s.84-85).

A.Şirvanzadə bu ağırlı dava haqqında *Санкт-Петербургские новости* qəzetində (№170) məqalə yazdı, barışığa çağırırdı. Rus mətbuatında Azərbaycan türklərini qınayan fikir və yazılar üstünlük təşkil edirdi; onlarla mübarizə aparan Əhməd bəy Ağayev A. Şirvanzadənin tərəfsiz və davanın kökünü axtaran yazısını hərəarətlə qarşıladı, “Erməni yazıçısı Şirvanzadəyə açıq məktub” yazdı (*Kaspi*, 28 iyul, 1905): “Bax, nəhayət, camaatın coşan ehtirasından, azğınlaşmış şovinistlərin böhtan və iftiralardan, öz səadətlerini başqalarının bədbəxtliyi üzərində quran siyasətbazların intriqalarından

qorxmayıb həqiqət sözünü deyən bir adam tapıldı". Əhməd bəy bu yazısında Şirvanzadənin məqaləsindən çox alıntı etmişdi, məsələn, "Təqsirkar, hər şeydən əvvəl, bizim kütlələrin cahilliyidir... Təqsir qismən müsəlman və erməni ziyalıları arasında həmrəyliyin olmamasıdır. Təqsirkar hər iki xalq arasında şifahi və mətbuat vasitəsilə nifaq salan şəxslərdir..." "İndi erməni və eləcə də müsəlman ziyalılarının bütün qüvvələri yalnız bir şeyə - davam edən kədərli hadisənin dayandırılmasına və ermənilərlə müsəlmanların əvvəlki səmimi münasibətlərinin bərpası üçün sərf edilməlidir".

A.Şirvanzadə yazıçı Qazaros Ağayana məktubunda (1906) millətlər arasında nifaq salan daşnak millətçiliyini səciyyələndirirdi: "Sən bilirsənmi daşnakların tənəzzülünün səbəbi nədir? Saxtakarlıq. Bu partiya və onun rəhbərləri iliklərinə qədər millətçidirlər, lakin, özlərini sosialistlər, inqilabçılar kimi qələmə verməkdən ötrü qabıqdan çıxırlar. Bu saxtakarlıqdır və onları məhv edir" (Həmid Qasımzadə. s. 88-89). Böyük yazıçı və barışıq carçısı 1918-ci ildə qızıq qarşıdurmalara da eyni münasibət bildirmişdi, *Mşak* qəzetində dərc etdiyi "Yoxsa biz məhv olarıq" məqaləsində (1918, №163) yazırdı: "Qafqazın üç əsas millətinin heç biri qüvvətli və zəif deyildir. Yalnız hər üçünün ağılı zəifdir. Qoy bunu üç millətin bütün şovinistləri bilsinlər və hiss etsinlər, öz millətçi fəaliyyətlərinə son qoysunlar... Yoxsa biz də məhv olarıq, bizim ölkəmiz də". O, kiçik millətin digər bir milləti məhv etmək arzusunu gülünc sayırdı; bu "nəhəngin dava paltarını geymiş bir çırdana bənzəyir". Şirvanzadənin yazıçı təxəyyülündən çıxan bənzətmə də maraqlıdır: "Zaqafqaziya özünün üç əsas milləti ilə bir sacayağıya bənzəyir. Onun bir ayağını sındırırsanız, qazan üstündə dayana bilməz".

A. Şirvanzadənin erməni-türk (azərbaycanlı) münasibətlərinə aid sözləri və barışıq çağırışı bir əsrdən artıq vaxt keçməsinə baxmayaraq nəinki köhnəlməyib, hətta daha aktual olub!

Avetik İsaakyan`ın "Gündəliklər"i

Ermənilərin böyük şair, yazıçı və ictimai xadimi Avetik İsaakyan (1875-1957) daşnakçı olmuş, çox təəssüf ki, erməni məsələsi, Qarabağ və Cavax məsələlərini qızıqdıran fikirlər söyləmiş, türklərə nifrət və qisasçılığı təbliğ etmişdi. Onun *Cenevrə gündəliyi* (1916-1917) «Erməni məsələsi» nə həsr olunub. Və ölümündən sonra nəşr olunan (1977) "Gündəliklər" ("Дневники"; <http://national-idea.am/articles.php?id=323&l=R>) humanist yazıcının deyil, sanki, erməni məsələsində ermənilərdən başqa hamını günahkar çıxaran qatı millətçi qələmindən çıxmışdır. Onun deməyinə görə, bütün iri Avropa dövlətləri erməniləri satdılar, talenin öhdəsinə buraxdılar. Rusiya da eynilə, Atatürk Türkiyəsi ilə müttəfiq oldu. Öz qüvvəmizə əsaslanmalıyıq fikrinə gələn İsaakyan bu qüvvənin mahiyyətini də bəyan edir - əldə silah, hərbi yol...O, *bizim istədiklərimizi niyə bizə vermirsiniz* deyə gah Almaniya, gah İngiltərə, gah ABŞ və Fransa, gah Rusiyanı günahlandırır.

A.İsaakyan`ın *Gündəliklər*`indən (ruscaya tərcüməsindən) təəccüblü dərəcədə nifrətlə dolu bir neçə fikir və ifadələri alıntı edirəm. "Heç olmasa, bir türkü öldürən, yaxud öldürəcək hər bir erməniyə tanrı yar olur". "Xeyirxah türklə qəddar türk arasında fərq nədir? Xeyirxah türk atanı oğulun gözü qabağında öldürür. Qəddar türk oğulu atanın gözü qabağında öldürür". "Türklər şərəf və vicdanı olmayan, qaniçən, vəhşi, barbarlardır, insanabənzər adamyeyənlərdir". "İt dilənçi ilə barışmaz, türk də erməni ilə". "Tatarları (*Azərbaycan türklərini* -H.İ.) neftdən ötrü silahlandırdılar". "Hamı bizim əleyhimizədir". "Avropa quldur, cinayətkar, qana susamış yırtıcıdır".

O, ermənilərin (*əslində, münaqişəni, davanı qızıqdıran qatı millətçilərin* – H.İ.) nədə səhv etdiklərini də deyir: "Uşaq kimi sadələvhəsinə inanırdılar ki, Avropa Ermənistanı azad edəcək, türkləri cəzalandıracaq". "Bu vədlərə inanan erməni xalqı müharibəyə qoşuldu, məğlubiyyətə uğradı və darmadağın edildi".

İsaakyan`ın o zamankı ermənilərin düşdüyü vəziyyəti şərh edən bəzi fikirləri, zənnimcə, bu günlə, cari vəziyyətlə də səsləşir: “Dindaşlarının vədlərinə inanan aldadılmış, əldən düşmüş, zəlil, tamarzı, epidemiyaların məhv etdiyi millət...”

Gözəl və təhlükəli tarix...

Millətlərarası münaqişə və savaşların ortaya çıxmasında tarixə əsaslanmaq, daha doğrusu, tarixi köməyə çağırmaq, tarixdən istifadə etmək böyük, çox zaman həlledici rol oynayır. Kim kimə zülm edib? Kim məzlumdur, kim zalım? Kim kimin haqqını yeyib? Kim kimə zülm etmək, kim kimi məhv etmək fikrindədir? Kim kimdən qisas almaq istəyir? Kim mədənidir, kim vəhşi? Bu ərazi kimindir? Bu ərazi kimin əcdadlarına məxsus olub? Kim bu yerlərə birinci gəlib? Münaqişə edən tərəflərin bu və bənzər suallara fərqli, əsasən biri o birinə zidd cavabları var. Bu cavabların əsasında tarix – iki xalqın münasibətləri tarixi dayanır. Hər tərəfin tarixə öz baxışı var. Hər tərəf özünə tarix düzəldib.

Bu necə olur? Tarix düzəltmək nədir? Məgər tarix elm deyilmi? Tarixin qanunları yoxdurmu? Vahid, obyektiv tarix yoxdurmu?

Kimliyimizi, mahiyyətimizi keçmişsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Keçmiş tam deyil, tarixin bizə söylədiyi qədər bilirik; tarix keçmiş haqqında öyrənib yazdıqlarımızdan ibarətdir. Tarix keçmişin düşüncədə bərpasıdır. Əlbəttə, keçmişin tam canlandırılması mümkün olan şey deyil. Tarix keçmiş haqqında “hekayələr”dən əmələ gəlir, tarixçilikdə mütləq gerçək yoxdur, tarixçilərin inandıqları və ya inandırmağa çalışdıqları gerçəklər var.

Tarix elmini qidalandıran ən güclü amil kollektiv kimlik axtarışıdır. Tarixsiz etnik, milli, dini, ideoloji və digər qrup kimlikləri yoxdur. Mən kiməm, haralıyam, hansı nəşildən, hansı qəbilədən, hansı xalqdanam? Damarlarımda hansı qan axır? Dinim, dilim, vətəndaşlığım, siyasi bağlılığım nədir? Mənimlə bir olan, həmdəm olan, həmdərd olan kimlərdir? Mən hansı ədəbiyyat, hansı musiqi, hansı mədəni mühitdə böyümüşəm, yetişmişəm? İnsan ünsiyyət deməkdir, təkbaşına insan olmur, insan bir mühitdə doğulur, bu və ya digər mühitdə yaşayır. Aristotel demişkən, insan siyasi canlıdır və ya ictimai heyvandır.

* * *

Tarix cürbəcür qaynaqlara və sənədlərə əsaslanaraq yazılır. İlk qaynaqlar dövrün şahidləri, yəni, salnaməçilər, tarixçilər, yazıçılar, səyyahlar, həmçinin dövlət idarələri tərəfindən hazırlanmış sənəd, gündəlik, məktub və digər yazılardan ibarətdir. Sonra ikinci və üçüncü əl qaynaqlar - tarixçilər, filosoflar, yazıçılar və başqaları tərəfindən yazılmış şərhələr, kitablar, məqalələr, ümumiləşdirmələr gəlir. İlk qaynaqlar az və natamam ola bilər, həmçinin, qaynaq müəllifinin şəxsiyyəti və qrup kimliyi (milliyyəti, dini, ideoloji baxışları, asılı olması) onun yazısına təsir edir: o, məlum olanlar arasından istəyinə uyğun olanı seçir.

Tarixyazmada subyektivlik varsa, onu subyektiv edən hansı amillərdir, tərəfgirliyin və saxtalaşdırmanın səbəbi nədir? Bir neçə əsas səbəb göstərmək mümkündür: a) qaynaqların yarımçıqlığı və kifayət etməməsi; b) müxtəlif qaynaqların verdiyi məlumatların bir-biri ilə düz gəlməməsi, hətta bir-birinə zidd olması; c) müəllifin fakt və hadisələri xidmət etdiyi hökmdarın və ya mənsub olduğu, yaxud xoşuna gələn xalqın, ölkənin, ideoloji qrupun xeyrinə və ya xoşuna gəlməyəninin ziyanına təhrif edə bilməsi: yəni, tarixi hadisələri əvvəlcədən qoyulmuş çərçivələr və qəliblər üçün yerləşdirmək istəyi; d) doğrunu yazmaqdan qorxmaq və ya yalan yazıb mükafat qazanmaq arzusu; e) dövrün və hadisələrin təbiətini, dərin səbəblərini yaxşı bilməmək...

Tarixçi daha çox yaşadığı zamanın düşüncəsi ilə hərəkət edir. O, ictimai sifarişə, kollektiv istəyə

cavab verib keçmiş dəyişdirməkdən, “düzəltməkdən” çəkinmir. Zaman dəyişdikcə yeni sifariş əmələ gəlir və ona uyğun tarix yazılır. Yaşadığı dövr və mühit tarixçinin əsərinə açıq və ya bilincaltında təsir göstərir. Tarixçi keçmiş bu günün tələblərinə uyğun şəkllə salır, yəni, keçmişə müdaxilə edir.

Tarix bir sənət əsəridir, yaradılır, inşa edilir. Tarixçilər kollektiv yaddaşın memarı rolu oynayırlar. Qədim dövrlərin tarixi daha çox manipulyasiya edilir, həm ilk qaynaqların az və qarışıq olması buna imkan yaradır, həm də tarixçilər və tarixdən istifadə edənlər hər vasitə ilə tarixi daha qədimlərə daşımaq, daha qədim millət şərəfinə nail olmaq uğrunda dava edirlər. Qələm və mürəkkəblə aparılan ilkin dava get-gedə qılınclı, top-tüfəngli savaşa dönür. Bir sıra xalqlar şumerlərlə qohum olduqlarını sübut etməyə çalışırlar, çoxu da sayca kiçik olanlar. Hətta Hind-Avropa dil qrupunda olan xalqın yapışqan/iltisəqi, aqlyutinativ dili olan Şumerlərlə dil qohumluğunu sübut etməyə çalışırlar. Nədən? Ən qədim və mədəni xalq statusuna nail olmaq və ya onu gücləndirmək üçün.

* * *

Millətçilik, patriotizm kimi hisslər tarixə marağı artırır, eyni zamanda onu ideoloji silaha çevirir. Tarix maraqlıdır, vacibdir, lakin, təhlükəli də ola bilər. Kollektiv kimlik, milli, dini, ideoloji kimliklər tarixi miflərin yaranmasına səbəb olur və millətlər, dinlər, ölkələr arasında gərginliyin artmasına, kin və nifrətə və hətta savaşa səbəb ola bilər. Tarixin hazırladığı və alovlandırdığı millətçilik duyğularının, ifrat dini hisslərin zilə qalxması özgələrin aşağılanmasına, başqalarına qarşı düşmənçiliyə gətirib çıxarır. Fransalı şair Paul Valéry (1871-1945) bir esse'sində (1931) bunu çox gözəl ifadə etmişdi: “Tarix idrak kimyasının icad etdiyi ən təhlükəli məhsuldur. Onun xassələri yaxşı məlumdur. O, xəyallar və sərxoşluq doğurur. O, insanları saxta xatirələrlə doldurur, onların reaksiyalarını şiddətləndirir, köhnə inciklikləri dərinləşdirir, onların dincliyini pozur və onların əzəmət sayıqlamalarını ya da yanlış təqib olunma hissini təşviq edir. O, bütöv millətləri kədərli, kibrli, dözülməz və lovğa edir”.

Tarixçi araşdırıb, ölçüb-biçib nəticədə gerçək olanları yazdığını iddia edir. Əldə edilən “gerçək” əslində tam gerçək olmayıb, tarixçilərin xüsusi yaratdığı bəzəkli əfsanəyə çevrilə bilər. Bunu böyük ərəb şairi Əbu-l-Üla əl-Müərri (973-1057) *əl-Luzumiyyət* adlanan şeirlər silsiləsində gözəl ifadə etmişdir: “hər xalqın öz yalanı, uydurması var, ancaq adamlar bunu müqəddəs hesab edib inanırlar.”

Düşmən obrazı tarix və siyasətdə böyük rol oynayır. Bu obrazın baş memarı tarixçidir. “Xarici düşmənlər bizi geri saldı” – bu, tarixyazmada və siyasətdə ən aparıcı ideyadır. Xalqın tarixi əsasən yadellilərin hücumlarına qarşı dayanmaq və ya onların əsarətindən qurtarmaq uğrunda mübarizə, qonşularla və uzaqdan gələn qəsbkarlarla savaqlar kimi yazılır. Düşmən obrazının və əbədi mübarizə ideyasının cazibədarlığı siyasi və hərbi tarixi sevdilir və populyarlaşdırır. Tarix dərsləkləri “ədalətli” və “ədalətsiz” savaqlar üzərində qurulur.

Tarix fəlsəfəsi və tarixin necə yazılması barədə əlavə məlumat üçün bax: Hamlet İsxanlı. Keçmişin fəlsəfəsi və ya tarix necə yazılır? “Xəzər Xəbər” № 284, 286-291, 2010; № 292-302, 2011.

Qafqaz və Azərbaycan haqqında

Qafqaz xalqlarının mürəkkəb tarixi var. Qafqaz tarix boyu bir tərəfdən digər tərəflərə hərəkət edən böyük hərbi yürüşlərin ayağı altında olmuş, böyük güclərin bir-birilə toqquşma meydanında yer almış, müxtəlif imperiyaların uzaq, uc əyalətinə çevrilmişdir. Qafqaz xalqları xronoloji olaraq Roma və Persiya arasında, Bizans və Persiya arasında, İslam xəlifəliyi, Bizans və Xəzərlər arasında, Səlcuqlar və Monqolların təsirində, Osmanlı və Səfəvilər arasında, Osmanlı, Qacarlar, əfşarlar və Rusiya

arasında qalmış, öz idarəetmə sistemlərini qurmuş, lakin, əksər hallarda böyük dövlətlərin vassalları olmuşlar. Qonşu xalqlar bir-birilə gediş-gəlişdə, ticarətdə, işbirliyində, həmçinin savaşa olmuşlar. Böyük güclər zəifləyəndə yerli idarəetmə güclənmiş, yerli dövlətlər arasında zaman-zaman münaqişə yaranmış, onlar bir-birilə savaşımış, böyüklük iddiasına qapılmış, gah o, gah bu qabağa çıxmışdır.

Demək olar ki, bütün xalqlar yer dəyişiblər – bəziləri daha qədimdə, daha tez, digərləri sonrakı, daha gec zamanlarda və bu köçlər müxtəlif səbəblərə görə baş verib. Yer dəyişənlər əvvəlki yerlərin həsrətini çəkiblər, o yerlər uzaqda qalsa da, əlçatmaz olsa da, o yerlərlə bağlı xatirələr yaşamışdır. Bu xatirələri yaradan şair, yazıçı, dilçi və tarixçilərdir, yeni dövrdə həmin xatirələrə bəzək-düzək vuranlara media da qoşulmuşdur. Xatirələri oxuyub vəcdə gələn və onları canlandıraraq böyük xəyallara qapılan da həmin sənət sahibləridir; bəzi siyasətçilər onlardan ilham və ideya alıb hərəkətə keçməyə çalışırlar.

Qafqaz xalqları, əsasən, azsaylı xalqlardır. Qafqazın ən çoxsaylı xalqı türklərdir – onların da mütləq çoxu Azərbaycan türkləridir. Qafqaz sıra dağlarının şimalında çox cürbəcür etnik qruplar, Qafqaz qrupuna daxil edilən dillər, həmçinin, türkdilli xalqlar yaşayırlar. Qafqaz sıra dağlarından cənubda da çox müxtəlif xalqlar məskən salmışlar, burada say və dövlətçilik baxımından üç xalq üstünlük təşkil etmişdir: azərbaycanlılar, gürcülər və ermənilər.

* * *

İndiki azərbaycanlılar orta əsrlərdə *türkmən*, *türk*, Rusiya dövründə *Qafqaz tatarları* kimi adlarla tanınan xalqın varisləridir. Əslində, qədimdə və orta əsrlərdə *Azərbaycan* indiki İranın şimal qərbində yerləşən, mərkəzi Təbriz şəhəri olan, Ərdəbil, Urmiyə, Marağa, Zəncan, Xoy, Maku kimi şəhər və əyalətləri əhatə edən ərazinin adı olmuşdur; bu gün də həmin yerin adı Azərbaycandır. İdarəetmədə ərazilər coğrafi adlar, o cümlədən *Azərbaycan*, eləcə də *Ərminiyyə* terminləri altında, adətən, daha geniş əraziləri nəzərdə tuturdular.

İran Azərbaycanında və Rusiyanın əlinə keçmiş Qafqazın mərkəzi və cənub-şərqində yaşayan xalq eyni dildə danışdığı üçün Azərbaycan kəlməsi Qafqaz türklərinə də tətbiq olunmağa başlanmışdı (müxtəlif təhriflərlə, məsələn, Aderbidjan kimi). Məsələn, böyük şərqşünas Mirzə Kazım bəy (1802-1870) 1851-ci ildə yazdığı “Dərbəndnamə”yə giriş”də *Dərbəndnamənin bütün siyahıları (mövcud əlyazma nüsxələri – H.İ.) aderbidjan dilində yazılmışdır*” (*Все эти списки написаны на азербиджанском языке*) deyir. O, 1939-cu ildə yazdığı “Общая грамматика турецко-татарского языка” kitabında *azəri* ləhcəsi, onun Şimal, yəni, Qafqaz və cənub, yəni, İran qolları olduğunu qeyd etmişdi. Kazan Universitetində çalışan Mirzə Kazım bəy tatar-türklərlə (tatarca danışanlar) Qafqaz və İranda məskunlaşmış türklər-azərbaycanlılar (aderbidjanca danışanlar) arasındakı fərqi vurğulamalı olurdu. Böyük türk mütəfəkkiri Fuad Köprülü yazır: “Türkcenin iki böyük edebi lehçəsi olan *Çağatay* və *Osmanlı* lehçələri yanında, Horasan`dan Anadolu`ya və Kafkasya`dan Bağdat`a kadar geniş bir sahədə XIV əsrdən beri hakim olup, kuvvetli bir edebi inkişaf göstərmiş bulunan üçüncü bir edebi lehçə daha vardır ki, işte biz *azəri* istilahı ilə bilhassa bunu kaydediyoruz” (Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü. Edebiyat Araşdırmaları 2. Akçağ, Ankara, 2004, s.26).

1918-ci ildə Qafqaz xalqları Birinci Dünya Savaşı bitməsi, Rusiyanın məğlub olması və orada inqilab baş verməsi nəticəsində öz dövlət müstəqilliklərini bəyan edərkən *Azərbaycan* sözü coğrafi ad və dil adından siyasi ad müstəvisinə çıxdı. Azərbaycan termini Şirvan, Şəki, Quba, Lənkəran, Gəncə, Qarabağ kimi bölgələri birləşdirən bir ad kimi qəbul olundu; Buna səbəb bir tərəfdən yuxarıda qeyd edildiyi kimi, *Azərbaycan dili* ifadəsinin tətbiq olunması idisə, digər yandan adı çəkilən bölgələri

birdləşdirən, hamını bildiyi, qəbul etdiyi adın yoxluğu idi. Bu yolda *Şimali Azərbaycan* və *Cənubi Azərbaycan* terminləri yarandı. Əsasən coğrafi mənə daşıyan bu iki ad istər-istəməz siyasi mənə də qazandı. Azərbaycan coğrafi adı milliləşmiş, xüsusilə Sovet dövründə türk dili əvəzinə Azərbaycan dili, həmçinin doğru olmayan, çaşdırıcı *Azəri* sözü təbliğ olunmuşdur. S. Vurğun öz *Vaqif* pyesində Vaqif'in dili ilə belə deyir:

Azəri yurdunun oğluyam mən də
Az-az uydururam yeri gələndə.

Halbuki, o dövrdə nə Vaqif, nə də başqa kimsə *Azəri* sözü işlətməmişdi.

Qeyd. Azərbaycan əsilli İran millətçisi, dilçi, tarixçi və hüquqçu Əhməd Kəsrəvi`yə (1890-1946) görə qədim Pəhləvi dilinin bir qolu Azəri dili adlanmışdır. Və "Azəri və ya Azərbaycanın qədim dili" ("Azəri ya zəbanə-bastane-Azərbaycan", 1921) əsərində bundan ziddiyyətli və ciddi əsası olmayan nəticə çıxarmışdır: indiki azərbaycanlılar türk deyillər, həmin azərilərin varisləridirlər; onlar orta əsrlərdə türkləşmişlər. Fars dili və mədəniyyətinin hökm sürdüüyü İran içində, türklərin də farsca yazıb-yaratdığı İranda birdən-birə niyə farsdilli böyük bir xalq türkləşməli idi?! O dövrdə və elə indi də İranda türklərin farslaşma ehtimalı farsların türkləşmə ehtimalından qat-qat böyükdür. Sovet Azərbaycanında və Türkiyədə *Azəri* sözü sadəcə Azərbaycan türklərinin qısa adı kimi yayıldı və bu, ingiliscəyə və başqa dillərə də keçdi.

S. Vurğun 1936-cı ildə Moskvada Kreml sarayında Azərbaycan nümayəndələrinin qəbulunda "Rəhbərə salam" şeirini oxumuşdu. Deyilənə görə, bu şeirin ilk misrasında (Bakının sayrışan ulduzlarından / Çadrasız, boyasız türk qızlarından...) səslənən *türk* sözünə görə Stalin "türk nədir, siz azərbaycanlı deyilmisiniz?" demiş, S. Vurğun şeirdəki *türk qızları* ifadəsini *el qızları* ilə əvəz etmişdi.

Qeyd. Bu hadisə heç bir sənəddə və ya xatirədə öz əksini tapmayıb, şifahi şəkildə yayılıb.

Sovet ideologiyasının bu ideyası Azərbaycanı türk dünyasından ayırmaq, sanki, pantürkizmə imkan verməmək məqsədi güdüdü. Sovet kimlik siyasətinə görə hər Sovet respublikasının qonşu dövlətlərdən fərqli öz tarixi, öz mədəniyyəti var – hətta bu qonşular dil, din, mədəniyyət baxımından çox yaxın olsalar da. Bu, Azərbaycan SSR xalqının kimliyini Türk, ya İran kimliyi ilə qarışdırmamaq demək idi; tarixçi, dilçi, filosof, şair və yazıçı bu ideyanı müdafiə və təbliğ etməli idi. S. Vurğun`un sözləri bu ideyanın şüarına çevrildi:

Nədən şeirimizin baş qəhrəmanı
Gah Turandan gəlir, gah da İrandan
Bəs mənim ölkəmin varlığı hanı?

Azərbaycanda tətbiq olunan latın əsaslı əlifba da Türkiyənin oxşar əlifbaya keçməsi ilə əlaqədar Sovet hökumətində narahatlıq yaratdı, bu səbəbdən 1939-cu ildə kiril əsaslı Azərbaycan əlifbasına keçildi. SSRİ-nin dağılması və Azərbaycan Respublikasının müstəqil dövlət olması yenidən latın əsaslı əlifbaya qayıtmaq imkanı verdi.

Azərbaycan, türklər və dövlətçilik

Bəzi xarici mənbələrdə "azərbaycanlıların dövlətçilik ənənəsi zəifdir və ya yoxdur" fikrinə rast gəlinir. Erməni mediası və internet fəaliyyətində *azərbaycanlıların nə tarixi var, nə adı, nə dövləti olub,*

onlar yüz il əvvəl meydana çıxıblar kimi ifadələrə çox tez-tez rast gəlinir. Mühüm olan ad deyil, xalqdır. İndi azərbaycanlı dediyimiz xalqın əcdadları hun, suvar, xəzər, oğuz, türkmən, türk, tatar, hətta pers və sadəcə müsəlman kimi adlarla anılmışlar.

Qeyd. Bu adların varisləri arasında digər türk xalqları da var. Yəni, Qafqaza, xüsusilə onun cənub-şərq tərəfinə, İranın çox bölgələrinə və bəzi digər yaxın yerlərdə məskunlaşan hun, suvar, xəzər, oğuz, türkmənlər Azərbaycanlıların əcdadlarıdır. Osmanlı coğrafiyasında onlar Türkiyə türklərinin, Xəzər dənizinin şərq və şimalında isə digər türk xalqlarının əcdadlarına çevrilmişlər...

Qeyd. Hunlar və digər qədim türklərin Qafqaza gəlmələri barədə yazanlar arasında erməni qaynaqları xüsusi yer tutur.

Zaman keçdikcə bir xalqa aid ad, onun sığındığı, səcdə etdiyi din, yaşadığı ərazi, istifadə etdiyi yazı sistemi dəyişə bilər. Dəyişmələr birində az, digərində çox ola bilər. Türk xalqı və ya böyük və müxtəlif qollardan ibarət olduğuna görə *türk xalqları* deyilən insanlar zaman-zaman şamanizm, buddizm, xristianlıq, islam və iudaizmə səcdə etmişlər. Hazırda mütləq əksəriyyət islam dininə mənsubdur, amma buddist və xristian türklər də var. Türklər öz icadları olan və Orxon-Yenisey adı almış əlifbadan, daha sonra əsasən ərəb, kiril və latın əsaslı əlifbalardan istifadə etmişlər. Bu gün də müxtəlif ərazilərə yayılmış türklər həmin üç əlifbanı işlətməkdədirlər. Azərbaycan respublikasında latın, İranda ərəb (fars modifikasiyası ilə), Dağıstandakı azərbaycanlılar idə kiril əlifbasında oxuyub yazırlar.

Böyük axınlar, yürüşlər və köçlər nəticəsində türklər çox geniş ərazilərə yayılmışlar və bu genişlik onların müxtəlif, hətta bir-birilə savaşıyan dövlətlər içində yaşamalarına səbəb olmuşdur. Nəticədə onlar tarix və mədəniyyət baxımından fərqli yollar keçmişlər. Və bu fərqlər onların və yaratdıqları dövlətlərin fərqli adlar daşmasına səbəb olmuşdur.

Qeyd. Dünyada suverenliyi şübhə doğurmayan, gərək ki, 190 dövlət mövcuddur. Adlarına görə bu dövlətləri iki hissəyə ayırmaq olar: 1) Dövlətin adı xalqın adı (və çox zaman o dövlətin rəsmi dili) ilə bağlıdır və 2) Dövlətin adı xalqın və dilin adı ilə bağlı deyil və ya qismən bağlıdır. Birinci qrupa aid misallar: Rusiya, Çin, Almaniya, Fransa, Türkiyə, Gürcüstan, Ermənistan və s. İkinci qrupa aid misallar: ABŞ (USA), Birləşmiş Krallıq (UK), Kanada, İran, Misir, İsrail, Pakistan, Argentina, Braziliya, İsveçrə, Cənubi Afrika Respublikası və s. Azərbaycan Respublikası hansı qrupa aiddir? *Azərbaycanlılar* və *Azərbaycan dili* kəlmələri Azərbaycanın birinci qrupa daxil olduğunu deyir. Xalq olaraq *Türk* və ya *Azərbaycan türkləri*, dil olaraq *Türkcə* və ya *Azərbaycan türkcəsi* qəbul edilsə, Azərbaycanı ikinci qrupda görmək olar.

Ümumiyyətlə, bütün qədim tarixlər kimi ən qədim türk tarixi də dumanlıdır, aydın deyil. Minillərlə Çinin şimalında məskən salmış, Çinlə ticarət edən və savaşıyan xalqların hansı türkdilli, hansı monqoldilli və ya hansıların digər dillərdə danışdıqları yaxşı məlum deyil. Böyük imperiya qurmuş və əsrlərlə Çinlə savaşımış hunlar`ın və ya hunnular`ın (və ya syunnular`ın) ən azı bir hissəsinin türkdilli olduğu güman edilir. Hunlar`dan bir qədər sonrakı dövrə, 4-cü əsrə aid edilən kiçik yazı - şeir parçası qalmışdır, o yazının türkcə olduğu şübhə doğurmur. Çin qaynaqlarında hunları türklərin əcdadı sayan məlumatlara rast gəlinir.

Avropaya axın edən hunların (Qərb hunları`nın), məşhur sərkərdə Attila`nın başçılıq etdiyi hunların ən azı bir hissəsinin türk olduğu qəbul olunmuşdur (hun dövləti və ordusu içində başqa xalqların olması da təbii görünür). Hun dövləti dağılanda onların yerində qalan türkdilli xalqlar məlumdur. Hunlar`ın, həmçinin xəzərlər, bulqarlar, sabirlər və digər türklərin Qafqaza daxil

olmaları haqqında Roma, erməni və Bizans qaynaqları məlumat verir. Bizans tarixçisi Menander və ərəb tarixçisi Təbəri`yə görə Sasani hökmdarı Xosrov Ənuşirvan 6-cı əsrdə 10 min suvar türklərini Albaniyada, Kür və Araz çayları arasında yerləşdirdi; bu say doğrudursa, etnik mənşərəyə ciddi təsir göstərməli idi... Ümumiyyətlə, tarix türklərin Uzaq Şərqdə, indiki Çinin şimalı-şərqində, indiki Monqolustan və indiki Rusiyanın cənub-şərqini təşkil edən ərazilərdə yaşadıklarını və oradan sanki arasıkəsilməz dalğalar şəklində Qərbbə doğru hərəkət etdiklərini deyir.

* * *

Türklər Avrasiyanın cənubu və bir qədər də mərkəzinə yayıldılar. 751-ci il ərəb ordusu ilə Çin ordusunun Talas savaşında (Orta Asiyada Talas çayı yaxınlığında) birincinin qalib gəlməsi Orta Asiyanın islamlaşmasına və türkləşməsinə təkan verdi. Bu savaşda hər iki tərəfdə türklər vardı, Çin ordusundakı karluk türklər müsəlman ordusu ilə savaşmaq istəmədi (mümkündür ki, müsəlman ordusundakı türklərə görə?) və bu, savaşın taleyini həll etdi. Türklər Orta Asiyada məskən saldılar və yenə də indiki Rusiyanın cənub və mərkəz bölgələri, həmçinin Şərqi Avropa tərəfə üz tutdular. Sonrakı türk axınları İrana və ərəb xəlifəliyinə yayılmış, həmçinin Qafqazda, əsasən onun şərq və cənub hissəsində güclənmişdir. Bizansı sıxışdıran türklər Anadolunu fəth etmiş və Balkanlara doğru irəliləmişlər. Nəticədə, coğrafi, siyasi və mədəni cəhətdən fərqlənən, eyni zamanda yan-yanaşı yerləşən türk xalqları - Sibir türkləri, Orta Asiya türkləri, Azərbaycan türkləri, Osmanlı türkləri və əsasən indiki Rusiya ərazilərində məskunlaşmış müxtəlif şimal türkləri çoxsaylı böyük və kiçik dövlətlər, çoxsaylı güclü imperiyalar qurmuşlar. Qədim dövrdə türklər müəyyən istisnalarla tarix kitabları yazmayıblar, bu işə orta əsrlərdə baş qoşmağa başlayıblar. Türkçülər arasında belə bir ifadə mövcuddur: türklər tarix kitabı yazmır, onlar tarixin özünü yaradırlar...

Yuxarıda deyildiyi kimi, Qafqaza türklərin ilk axınları şimaldan olub. İkinci böyük axın isə səlcuqların İrani tutub, cənubdan Qafqaza daxil olmalarıdır. Belə hesab olunur ki, Səlcuqlar bür müddət arası kəsilmədən, dinc və ya savaş yolu ilə Qafqazda yerləşmiş, Qafqazda türklərin artmasında həlledici rol oynamışlar. Onlar Kiçik Asiyaya, Anadoluya da getmiş, onun böyük hissəsini fəth etmişlər. Həm Azərbaycan, həm Türkiyə türkləri Səlcuqların varisidirlər. Qafqazda səlcuq bəylərinin, atabəylərin yaratdığı dövlətlər olmuşdur; bunlar Azərbaycan türklərinin qurduğu dövlətlərdir. Əlbəttə, bu dövlətlərin əhali tərkibində get-gedə müsəlmanlar sayca üstünlük təşkil etmişlər. Müsəlmanların bir hissəsi türklər deyil, qədimdə alban adlandırılmış xalqların nümayəndələri idi. Onların bəziləri mümkündür ki, türk mühitində assimile olunmuş, digər hissəsi isə öz dil və adətlərini qoruyub saxlamışlar.

Sovet vaxtı *azərbaycanlılar* və indi yenə *azərbaycanlılar* və həmçinin, *Azərbaycan türkləri* adlandırılan xalqa orta əsrlərdə türk və ya türkmən demişlər. Bir çox dilçilərin, o cümlədən, almaniyalı Gerhard Doerfer`in (1920-2003) dediyi kimi, orta əsrlərdə Osmanlı türkcəsi və Azərbaycan türkcəsi çox az fərqlənmişlər. Hər halda 13-cü əsrdə Azərbaycan türkcəsində yazılmış şeirlər məlumdur. Yeri düşmüşkən, onlardan iki şeirin müəllifi ermənidir – Bluz Hovannes Yertzinkasi (Əkbər Yerevanlı. s. 264-265). Biri "Tanqrim anası Məriəm" rədifli beş bəndli şeirdir, ikincisi isə molla qızının gavur oğluna münasibətinə aid bir bəndlik şeirdir:

Yeri, yeri, gavur oğlu
Götür bizdən mühəl sözü
Sən Hovannes keşiş oğlu
Ben müsürman molla qızı.

Qeyd. Ərəbcədən gələn *mühəl* = *mühal* = *məhal* sözünün mənası *çox çətin, qeyri-mümkün* deməkdir.

* * *

Qaraqoyunlu (1374-1468) və Ağqoyunlu (1378-1501) türkmənlər Azərbaycan türklərinin birbaşa əcdadları sayılırlar; onlar geniş əraziləri əhatə edən dövlətlər qurmuşlar. Məşhur Uzun Hasan (1423-1478) Azərbaycan tarixində görkəmli dövlət xadimi və sərkərdə kimi mühüm yer tutur. Qaraqoyunlu Cahan şah (1387-1467) *Həqiqi* ləqəbi ilə yazan Azərbaycan şairidir (Azərbaycan türkcəsi dediyimiz dildə yazan şairdir). Ağqoyunlu Uzun Hasan`ın oğlu Sultan Yaqub (? – 1490) Azərbaycan türkcəsində yazılmış şeirlər müəllifidir. Yaqub dövründə baş vermiş və erməni təbəənin qorunması ilə bağlı bir hadisəni yada salmaq, zənnimcə, yerinə düşür. 1486-cı ildə “Təbrizdə həddən çox hirsli gənc bir türkmən əsgəri cihad adına islam`ı qəbul etmək istəməyən zəngin bir erməni taciri öldürmüşdü. Hadisəni araşdırıb əsgəri edam edən Yaqub`un adamları onun kəlləsini erməni camaatına təslim etdilər. Ermənilər öz məhəllələrində kəlləylə top oynamağa başladılar” (John E. Woods. *Akkoyunlular: Aşiret, Konfederasyon, İmparatorluk, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1993, s. 245*).

Böyük Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzuli (1494-1556) İraqda, türkmənlər içində doğulmuş, orada da dünyasını dəyişmişdir. Mən orta məktəbdə oxuyanda Azərbaycan türkcəsində gözəl şeirlər yazmış Şah İsmayıl Xətai (1487-1524) adında şairin yaradıcılığını öyrənirdik. O, tarixə, əsasən, Səfəvilər dövlətini qurmuş dövlət xadimi kimi daxil olmuşdur (Şah İsmayıl Uzun Hasanın nəvəsidir; İsmayılın anası Uzun Hasan`ın qızıdır). Səfəvilər böyük imperiya qurmağa nail oldular (1501-1736); Azərbaycan türklərinin qurduğu bu dövlət İrani, Qafqazı və İrandətrafi əraziləri əhatə edən böyük imperiyaya çevrildi. O dövrdə Təbriz, Şamaxı, Gəncə və Naxçıvan əsas Azərbaycan şəhərləri və inzibati mərkəzlər idi. Orta əsrlər Azərbaycan tarixi və mədəniyyətində hakimiyyəti əsasən Qafqazın şərq hissəsinə yayılmış Şirvanşahlar dövləti də xüsusi yer tutur. Səfəvilərdən sonra hakimiyyətə gələn Nadir şah Əfşar (1688-1747) sürətli fəthlərlə mərkəzi İran olan dövlətin sərhədlərini genişləndirdi. Nadir şahın ölümündən sonra hakimiyyət uğrunda çəkişmələr, savaqlar dövrü gəldi və nəhayət, hakimiyyəti yenə Azərbaycan türkləri – Qacarlar (1796-1925) ələ keçirdilər.

Bu dövlətlərdə yazı dili əsasən farsca olsa da, danışıqda türkcə daha geniş yayılmışdı. Britaniya əsilli iranşünas tarixçi John R. Perry`yə görə, “Danışıq türk dili İranın bütün təbəqələrində ümumiyyətlə dili (*lingua franca*) kimi geniş qəbul olunmuşdu... Teymurilər dövründən üzü bəri Səfəvilərdən Qacar zamanına və bu günə qədər xaricdən quru yolla İrana gələn səyyahların istə-istəməz düşdükləri iqtisadi və ictimai tarixin qəribəliklərinə görə həm coğrafi, həm də sosioloji dəhlizlərdə farscadan daha çox türkcə eşidirdilər”. Avropalı səyyahların dediyinə görə “Farslar Türkcəni fəal surətdə öyrənmişlər, ... Persiyada tanınmış adamın Türkcəyə laqeydliyi, demək olar ki, ayıbdır” (*Safavid Persia. Edited by Charles Melville. B. Taurus & Co Ltd, London-New York, 1996, p. 278*).

Göründüyü kimi, 1000 ilə yaxın bir dövrdə Azərbaycan türkləri Azərbaycan, İran və onların ətrafındakı torpaqları əhatə edən dövlətlər qurmuşlar. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu dövlətlərdə saray və ordu əsasən Azərbaycan türklərinin əlində olsa da, danışıq dili kimi türkcə geniş yayılsa da, hakim yazı dili, bəzi istisnalarla (məsələn, Şah İsmayıl), fars dili olmuşdur. Ümumiyyətlə, Azərbaycan tarixi bir tərəfdən türk xalqları tarixinin tərkib hissəsidir, digər yandan isə Azərbaycan tarixini İran tarixi ilə bağlı öyrənmək lazım gəlir. Azərbaycan tarixi, həmçinin, Osmanlı tarixi, erməni, gürcü, Şimali Qafqaz xalqları və Rus xalqının, yəni, bütün qonşu xalqların tarixi ilə sıx bağlı şəkildə öyrənilməlidir.

(*Ardı gələn nömrədə*)

**PROFESSOR HAMLET İSAXANLININ
DOĞUM GÜNÜ MÜNASİBƏTİLƏ
“XƏZƏR”İN TƏLƏBƏSİNİN TƏBRİKİ
KHAZAR UNIVERSITY STUDENT'S
CONGRATULATIONS ON PROFESSOR
HAMLET ISAKHANLI'S BIRTHDAY**

Martın 1-də Xəzər Universitetinin Dillər və ədəbiyyatlar departamenti Dil və ədəbiyyat ixtisasının IV kurs tələbəsi Səma Qasımova Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəy-yumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaxanlının doğum günü münasibətilə *bakupost.az* saytında məqalə dərc etdirmişdir. Məqələdə Hamlet İsaxanlının şəxsiyyətindən və pəeziyasından bəhs olunur.

Məqaləni aşağıdakı link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://www.bakupost.az/hamlet-isaxanlinin-tanriya-catdirmaq-istedikleri>

**“QAN QRUPLARI VƏ ONUN İNSAN XARAKTERİNƏ
TƏSİRİ” HAQQINDA VİRTUAL DƏRS**

**VIRTUAL LESSON ON “BLOOD GROUPS AND
THEIR EFFECTS ON HUMAN CHARACTER”**

Martın 1-də “Köməkçi tarixi fənlər” dərində Bakı Dövlət Universitetinin dosenti, Sabir Fondunun təsisçisi və prezidenti Sevda Tahirli iştirak etmişdir. Bioloq Sevda Tahirli “Qan qrupları və sənin xarakterin” mövzusunda apardığı tədqiqat işlərinin nəticələrini "Fasiləsiz dəyişən əlamətlər, qan qrupları və onun insan xarakterinə təsiri" adlı seminarla təqdim etmişdir.

Tələbələr tədqiqatın nəticələrini böyük maraqla qarşılamışlar. Sonda tələbələrin sualları cavablandırılmış və mövzu üzrə müzakirələr aparılmışdır.

On March 1, Sema Gasimova, a fourth-year student majoring in language and literature at Khazar University's Department of Languages and Literature, published an article in *bakupost.az* on the occasion of the birthday of Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and Chairman of the Board of Directors and Trustees. Hamlet Isakhanli's personality and poetry were reflected in the article.

The article is available in the following link:

On March 1, Sevda Tahirli, Associate Professor of Baku State University, Founder and President of “Sabir” Foundation, took part in the lesson “Auxiliary Historical Subjects”. Biologist Sevda Tahirli presented the results of her research on “Blood groups and your character” at a seminar on “Continuously changing symptoms, blood groups and their effects on human character.”

The results of the study caused students' great interest. At the end, students' questions were answered and discussions were held on the topic.

“NİZAMI GƏNCƏVİ VƏ DÜNYA ƏDƏBİYYATI” MÖVZUSUNDA SEMİNAR SEMINAR ON “NIZAMI GANJAVI AND WORLD LITERATURE”

Martın 8-də Nizami Gəncəvi ili ilə əlaqədar “Xəzər” in ədəbiyyat səyyahları” adlı ədəbi-fəlsəfi məclis universitetin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müəllimi Qardaşxan Əzizxanlının moderatorluğu ilə “Nizami Gəncəvi və dünya ədəbiyyatı” mövzusunda onlayn seminar keçirmişdir.

Tədbirin qonağı - Bakı Slavyan Universitetinin Azərbaycan multikulturalizmi və ölkəşünaslıq kafedrasının müdiri, dosent İbrahim Quliyev mövzu ətrafında araşdırmalarından danışmışdır.

Seminarda universitet tələbələrindən Aydan Nağıyeva, İlkanə İbrahimbəyli, Şəms Qurbanəliyeva, Ələs Əliyev və Şahin Əliyevin çıxışları maraqla qarşılanmışdır.

Sonda suallar cavablandırılmış, müzakirələr aparılmışdır.

On March 8, in connection with the Year of Nizami Ganjavi, a literary-philosophical assembly “Literary Travelers of Khazar” held an online seminar on “Nizami Ganjavi and World Literature” moderated by Gardashkhan Azizkhanli, a lecturer at the University's Department of Languages and Literature.

The guest of the event - the head of the department of Azerbaijani multikulturalism and regional geography of Baku Slavic University, associate professor Ibrahim Guliyev spoke about his research on the topic. The speeches of university students Aydan Nagiyeva, Ilkana Ibrahimbeyli, Shams Gurbanaliyeva, Alas Aliyev and Shahin Aliyev were met with interest at the seminar.

In the end, questions were answered and discussions were held.

ARXEOLÖGIYA VƏ ETNOQRAFIYA MUZEYİNDƏ ƏYANİ DƏRS IN-PERSON CLASS AT THE MUSEUM OF ARCHEOLOGY AND ETHNOGRAPHY

Martın 11-də Arxeologiya və Etnoqrafiya Muzeyində Orxan Zamanovun rəhbərliyi ilə “Köməkçi tarixi fənlər” dərsi əyani şəkildə keçirilmişdir.

Dərsdə Humanitar, təhsil və sosial elmlər fakültəsinin Tarix müəllimliyi ixtisasının birinci kurs tələbələri iştirak ediblər. Tələbələrə muzeydəki eksponatlar haqqında geniş məlumat verilmişdir. Muzey tələbələrdə böyük maraq doğurmuşdur. Sonda tələbələrin sualları cavablandırılmışdır.

On March 11, at the Museum of Archeology and Ethnography under the guidance of Orkhan Zamanov, a class “Subsidiary historical subjects” was held in person.

The class was attended by first-year students majoring in history teaching at the Faculty of Humanities, Education and Social Sciences. Students were given broad information about the exhibits in the museum. The museum aroused great interest among students. At the end, students' questions were answered.

OMBUDSMANIN TƏLƏBƏLƏRLƏ GÖRÜŞÜ OMBUDSMAN MEETS STUDENTS

Martın 11-də Xəzər Universitetinin yeni ombudsmanı Humanitar, təhsil və sosial elmlər fakültəsinin birinci kurs tələbələri ilə virtual görüş keçirmişdir. Görüşü açan ombudsman vəzifəsinin yeni icraçısı - Aytac İbrahimli tələbələrə özünü təqdim etmiş və ombudsman təsisatı barədə onları məlumatlandırmışdır.

Görüşdə universitetin ombudsman ofisinin fəaliyyəti və tələbələrin öz müraciətlərini hansı formalarda edə biləcəyi barədə ətraflı məlumat verilmiş, tələbələrin sualları cavablandırılmışdır. Həmçinin, bu görüşün effektivliyinin ölçülməsi üçün tələbələr görüşdən əvvəl və sonra ombudsmanın təqdim etdiyi iki fərqli sorğu nümunəsini cavablayaraq, təqdim etmişlər.

Tələbələrlə tanışlıq və məlumatlandırma məqsədilə keçirilən bu görüşdə bir neçə tələbənin istəyi ilə onları maraqlandıran məsələlərlə bağlı ombudsmanla təkbətək görüş təyin edilmişdir.

Görüşdən sonra sorğu nümunələrindəki cavablara əsasən, müvafiq mövzularla bağlı növbəti görüşlərin təşkil olunması qərara alınmışdır.

On March 11, the new Ombudsman of Khazar University held a virtual meeting with first-year students of the Faculty of Humanities, Education, and Social Sciences. Opening the meeting, the newly appointed ombudsman, Aytaj Ibrahimli, introduced herself to the students and informed them about the ombudsman institution.

The meeting provided detailed information on the activities of ombudsman's office at university and the application forms which students are supposed to choose, and students' questions were answered at the meeting. Also, to measure the effectiveness of this meeting, students responded to two different sample inquiries provided by the ombudsman before and after the meeting.

At the meeting, which was held to acquaint and inform the students, appointment with the ombudsman in private was scheduled at the request of several students on issues of interest to them.

After the meeting, based on the answers to the questionnaires, it was decided to organize the next meetings on relevant topics. It will be announced in the coming days.

“AZƏRBAYCAN POEZİYASINDA MİRZƏ ƏLƏKBƏR SABİR MƏRHƏLƏSİ” MÖVZUSUNDA İNTEQRATİV DƏRS INTEGRATIVE LESSON ON "THE MIRZA ALAKBAR SABIR PHASE IN AZERBAIJANI POETRY"

Aprəlin 2-də Xəzər Universiteti İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin I kurs tələbələrinə universitetin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müəllimi Qardaşxan Əzizxanlı və M.Ə.Sabir Fondunun prezidenti, Bakı Dövlət Universitetinin dosenti Sevda Tahirinin moderatorluğu ilə “Azərbaycan poeziyasında M.Ə.Sabir mərhələsi” mövzusunda integrativ onlayn dərs keçirilib. Dərsə Humanitar, təhsil və sosial elmlər, Təbiət elmləri və mühəndislik fakültələrinin yuxarı kurs tələbələri və Polşa, Türkiyə universitetlərindən tələbələr də qatılıb.

M.Ə.Sabir poeziyasının Azərbaycan bədii və ictimai fikrinin inkişafında müstəsna rolundan danışan fənn müəllimi Q.Əzizxanlı M.Ə.Sabir sənətkarlığı ilə onun dahi sələfləri Nizami, Füzuli yaradıcılığı, habelə dünya ədəbiyyatı nümunələri arasında maraqlı müqayisələr aparıb.

Dahi şairin nəvəsi S.Tahirli M.Ə.Sabir bioqrafiyasının ictimaiyyətdə az məlum olan tərəflərinə işıq salan təqdimatla çıxış edərək, böyük şairdən yadigar qalan xatirə əşyasını ilk dəfə Xəzər Universitetinin tələbələrinə nümayiş etdirib.

“Xəzər”li tələbələrdən Şahin Əliyevlə Elvin Məmmədsalahovun M.Ə.Sabir yaradıcılığına həsr olunmuş təqdimatları, Tacir Həşimov, Günel Məmmədova, Tayfun Mirzəyev, Aydan Nağıyeva, Aytac Şıxıyeva, Zərbab Nəsirli və Varşava Universitetinin magistr tələbəsi Gilan Əzizxanlının çıxışları maraqla dinlənilib.

DANIŞIQ SESSİYALARI DAVAM EDİR CONVERSATION SESSIONS CARRY ON

Aprəlin 3-də Xəzər Universiteti Təlim və Tədris Mərkəzinin təşkil etdiyi növbəti danışiq sessiyaları keçirilmişdir. Universitetin xarici tələbələri Ranmalie Amunarawa və Noora Al-shinnayin tərəfindən MS TEAMS vasitəsilə keçirilən bu həftəki sessiyada 12 tələbə iştirak etmişdir.

Tələbələrin ingilis dilində danışiq bacarıqlarını inkişaf etdirmək məqsədilə təşkil olunan danışiq sessiyalarının bu dəfəki mövzuları aşağıdakı kimi olmuşdur:

- Konfliktlər – Konflikt nədir? Konfliktlə necə başa çıxırsınız?

- Uşaqlıq illəri – Uşaqlığınızın ilk xatirəsi nədir? Ən sevdiyiniz oyuncağınız nə olub? İndiki dövrdə uşaqlara öyrətməli olduğunuz ən vacib şey nədir?

- İdman və sağlamlıq – Hansı idmanla məşğulsunuz? Hamının ən azından bir idman növü ilə məşğul olması vacibdir? Sağlam qalmaq üçün nə edirsiniz?

- Görünüş – Bir insanda ilk nə diqqətinizi çəkir? Bir insanın geyindiği paltar o insan haqqında nə deyir?

On April 2, Khazar University's Faculty of Economics and Management held an online integrative lesson on “The Mirza Alakbar Sabir Phase in Azerbaijani Poetry” moderated by Gardashkhan Azizkhanli, a lecturer at the University's Department of Languages and Literature, and Sevda Tahirli, Associate Professor of Baku State University and the President of the M.A. Sabir Fund. The lesson was attended by senior students of the faculties of Humanities, Education and Social Sciences, Natural Sciences and Engineering, as well as students from Polish and Turkish universities.

Speaking about the exceptional role of M.A.Sabir's poetry in the development of Azerbaijan's artistic and public opinion, G.Azizkhanli made interesting comparisons between M.A.Sabir's poetry and the works of his great predecessors Nizami, Fuzuli, as well as examples of world literature.

S.Tahirli, the granddaughter of the great poet, made a presentation that shed light on the little-known aspects of M.A.Sabir's biography, and for the first time demonstrated a memorial belonging of the great poet to Khazar University students.

Among Khazar students, presentations by Shahin Aliyev and Elvin Mammadsalahov on M.A.Sabir poetry, speeches by Tajir Hashimov, Gunel Mammadova, Tayfun Mirzayev, Aydan Nagiyeva, Aytaj Shikhiyeva, Zərbab Nasirli and master student of the University of Warsaw Gilan Azizkhanli were listened with interest.

Conversation sessions organized by Khazar University Teaching and Learning Center Were held on the 3rd of April. This week the session has been held by foreign students Ranmalie Amunarawa and Noora Al-shinnayin via MS TEAMS with the participation of 12 students.

Following topics were discussed during the session:

- Conflicts – What is a conflict? / How do you deal with conflicts?

- Childhood – What is the earliest memory of your childhood? / What was your favourite toy / What is the most important thing we need to teach children nowadays?

- Sports & health– What sports do you play? / Is it important that everybody at least should do a one sport? / What do you do to keep yourself healthy?

- Appearance – What is the first thing you notice about a person? / What do the clothes someone wears say about that person

KİM-DƏ TƏLİM

Aprelin 6-da Kitabxana İnformasiya Mərkəzinin (KİM) direktor müavini Aytac Misgərli PhD tələbələrində Microsoft Teams vasitəsilə kitabxananın elektron resursları haqqında təlim keçirdi. Təlimdə interaktiv olaraq kitabxananın veb sahifəsi, elektron kataloq, məlumat bazaları, elektron arxiv və Calibre haqqında məlumat verildi.

Qeyd edək ki, onlayn kitabxanalar, jurnallar, məlumat bazaları və akademik axtarış vasitələri magistrələr, doktorantlar və hər hansı bir təhsil səviyyəsində araşdırma aparənlər üçün çox yaxşı vasitədir.

TRAINING IN LIC

On April 6, Aytaj Misgarli, Deputy Director of the Library Information Center (LIC), conducted a training for PhD students on electronic resources of the library through Microsoft Teams. The training provided interactive information about the library's website, e-catalog, databases, e-archive and Caliber.

Note that online libraries, journals, databases and academic searching tools are really helpful for master, doctoral students and researchers at any level of education.

“CƏFƏR CABBARLI: LİRİK ŞEİRLƏRDƏN MONUMENTAL DRAMA” MÖVZUSUNDA İNTEQRATİV DƏRS

INTEGRATIVE LESSON ON "JAFAR JABBARLI: MONUMENTAL DRAMA FROM LYRICAL POEMS"

Aprelin 9-da Xəzər Universitetində Humanitar, təhsil və sosial elmlər, İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin I kurs tələbələrində universitetin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müdiri dosent Dilbər Zeynalova və fənn müəllimi Qardaşxan Əzizxanlının moderatorluğu ilə “Cəfər Cabbarlı: lirik şeirlərdən monumental drama” mövzusunda integrativ onlayn dərslər keçirilib. Dərsdə C.Cabbarlı ev-muzeyinin direktoru, C.Cabbarlı Fondunun prezidenti Qəmər Bağirova iştirak edib.

Qonağı salamlayan D.Zeynalova Cəfər Cabbarlının qeyri-standart və qlobal təfəkkürə malik fenomen bir insan olduğunu, onun geniş yaradıcılığını yenidən istiqlal işığında araşdırmaq, obyektiv elmi prinsiplər müstəvisində nəzərdən keçirmək lazım gəldiyini bildirib. D. Zeynalova öz çıxışında “Azərbaycan bayrağına” şeirini də söyləyərək, bu bədii mətnin bənzərsiz poeziya nümunəsi olduğunu göstərmiş. Fənn müəllimi Qardaşxan Əzizxanlı Cəfər Cabbarlı sənətinin Azərbaycan bədii və ictimai fikrinin inkişafında müstəsna rolundan danışmış.

Unudulmaz dramaturqun nəvəsi Q. Bağirova C.Cabbarlı biografiyasının və yaradıcılığının az məlum olan tərəflərinə işıq salan təqdimatla çıxış edərək, hələ çox gənc olan Cəfərin “Trablis müharibəsi və ya Ulduz”, “Ədirmə fəthi” pyeslərində türkün qəhrəmanlığını vəsf etməsindən danışmış. Q. Bağirova Azərbaycan Cümhuriyyəti süqut etdikdən sonra C.Cabbarlının Müsavat partiyasındakı fəaliyyətindən, 1923-cü ildəki həbsindən də söz açmiş.

“Xəzər”li tələbələrdən “Ana” şeirini xüsusi şövqlə ifa edən Aysun Mamedova, habelə Əfsanə Dəmirçiyeva, Ehtiram Yariyev və Əli Hüseynov böyük sənət-karə dərindən ehtiram və sevgilərini ifadə ediblər.

On April 9, Khazar University held an integrative online class for first-year students of the Faculty of Humanities, Education and Social Sciences, Economics and Management on “Jafar Jabbarli: Monumental Drama from Lyrical Poems” moderated by Dilbar Zeynalova, Associate Professor, Head of the University's Languages and Literature Department, and subject teacher Gardashkhan Azizkhanli. The class was attended by the director of the Jabbarli House-Museum, President of the Jabbarli Foundation Gamar Bagirova.

Welcoming the guest, D. Zeynalova said that Jafar Jabbarli is a phenomenon with a non-standard and global mentality, his wide-ranging creativity should be re-examined in the light of independence, to be considered on the basis of objective scientific principles. In her speech, Zeynalova also recited the poem "To the Flag of Azerbaijan", noting that this literary text is a unique example of poetry. Subject teacher Gardashkhan Azizkhanli spoke about the exceptional role of Jafar Jabbarli's art in the development of Azerbaijan's artistic and public opinion.

The granddaughter of the unforgettable playwright G. Bagirova made a presentation highlighting the little-known aspects of Jabbarli's biography and poetry, and spoke about J. Jabbarli's praise of Turkish heroism in the plays "Tripoli War or Star" and "Conquest of Edirne". G. Bagirova also spoke about Jabbarli's activity in the “Musavat” party after the collapse of the Republic of Azerbaijan and his arrest in 1923.

Aysun Mamedova, one of the Khazar students who sang the poem “Mother” with special enthusiasm, as well as Afsana Demirchiyeva, Ehtiram Yariyev and Ali Huseynov expressed their deep respect and love for the great poet.

XƏZƏR UNIVERSİTETİ “XƏBƏR - NEWS” Qrupunun UNİVERSİTETİN VEBSAYTLARINDA YERLƏŞDİRİLMİŞ XƏBƏRLƏRİN SAYI HAQQINDA MÜQAYİSƏLİ MƏLUMATI

Xəzər Universitetinin veb saytı: 2008 - 2020 - ci illər

(www.khazar.org)

2008 – 97; 2009 – 149; 2010 – 274; 2011 – 357; 2012 – 476; 2013 – 535; 2014 – 610; 2015 – 700; 2016 – 547; 2017 – 702; 2018 – 700; 2019 – 775; 2020 – 456

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlının veb saytı: 2009 - 2020 - ci illər

(www.hisaxanli.org)

2009 – 81; 2010 – 125; 2011 – 162; 2012 – 144; 2013 – 156; 2014 – 159; 2015 – 146; 2016 – 158; 2017 – 126; 2018 – 175; 2019 – 121; 2020 – 77.

COMPARATIVE INFORMATION BY “KHABAR-NEWS” GROUP ABOUT THE NUMBER OF NEWS POSTED ON UNIVERSITY’S WEBSITE

Khazar University Website: 2008-2020

2008 – 97; 2009 – 149; 2010 – 274; 2011 – 357; 2012 – 476; 2013 – 535; 2014 – 610; 2015 – 700; 2016 – 547; 2017 – 702; 2018 – 700; 2019 – 775; 2020 – 456

(www.khazar.org)

Website of Professor Hamlet Isakhanli, Founder of Khazar University and Chairman of the Board of Directors and Trustees: 2009-2020

(www.hisaxanli.org)

2009 – 81; 2010 – 125; 2011 – 162; 2012 – 144; 2013 – 156; 2014 – 159; 2015 – 146; 2016 – 158; 2017 – 126; 2018 – 175; 2019 – 121; 2020 – 77.

“DÜNYA” JURNALININ YENİ NÖMRƏSİ ÇAPDAN ÇIXIB

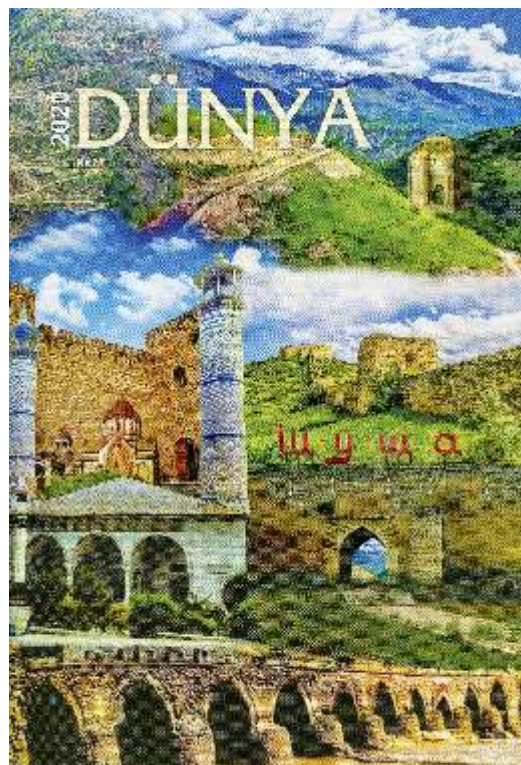
Xəzər Universiteti “Dünya” məktəbinin nəşri olan “Dünya” jurnalının 2020-ci il 37-ci nömrəsi Xəzər Universitetinin mətbəəsində çapdan çıxmışdır.

Jurnaldakı yazı və fotoların müəyyən hissəsi Azərbaycan ordusunun Vətən müharibəsindəki şanlı və tarixi qələbəsinə həsr olunmuşdur.

A NEW ISSUE OF “DUNYA” MAGAZINE PUBLISHED

The 37th issue, 2020 of “Dunya” Magazine, a publication of Khazar University's Dunya School, has been published by Khazar University Press.

Some of the articles and photos in the magazine are dedicated to the glorious and historic victory of the Azerbaijani army in the Great Patriotic War.

AZƏRTAC XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ “NİZAMİ GƏNCƏVİ İLİ” İLƏ BAĞLI KEÇİRİLMİŞ İNTEQRATİV DƏRS HAQQINDA

AZERTAC ON THE INTEGRATIVE LESSON HELD AT KHAZAR UNIVERSITY ON THE OCCASION “YEAR OF NIZAMI GANJAVI”

2021-ci il fevralın 23-də AZƏRTAC Azərbaycan Prezidentinin müvafiq Sərəncamı ilə elan edilmiş “Nizami Gəncəvi İli” ilə bağlı Xəzər Universitetinin Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin tərcümə qrupunun I kurs tələbələrinə “Nizami Gəncəvi “Xəmsə”sinin verdiyi dərslər” mövzusunda integrativ onlayn dərs keçirilməsi haqqında xəbər yayımlamışdır. Xəbəri digər saytlar da dərc etmişlər.

On February 23, 2021, AZERTAC published news about the integrative online class on “Lessons taken by Nizami Ganjavi's Khamsa” held for first-year translation students of Khazar University's Department of Languages and Literature on the occasion of “Year of Nizami Ganjavi” announced by the relevant Order of the President of Azerbaijan. The news was published by other sites.

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universitetinde_Nizami_Genceviye_hesr_olunmus_integrativ_onlayn_ders-1718851

AZƏRTAC XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ “CREATIVE SPARK” LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ KEÇİRİLMİŞ VEBİNAR HAQQINDA

AZERTAC ON THE WEBINAR HELD AT KHAZAR UNIVERSITY WITHIN “CREATIVE SPARK” PROJECT

2021-ci il fevralın 24-də AZƏRTAC Xəzər Universitetində “British Council” tərəfindən maliyyələşən “Creative Spark” layihəsi çərçivəsində keçirilmiş üçüncü vebinar haqqında xəbər yayımlayıb.

Həmin xəbəri aqreqator.az saytı da dərc edib.

On February 24, 2021, AZERTAC published news on third webinar held at Khazar University within “Creative Spark” project funded by British Council.

The news was also published in agregator.az.

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universitetinde_beynelxalq_layihe_cherchivesinde_novbeti_vebinar-1720325

TEHSİL-PRESS.AZ SAYTI XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ KEÇİRİLMİŞ “ALİ TƏHSİLDƏ DAVAMLILIĞIN TƏŞVİQİ” SEMİNARI HAQQINDA

TEHSIL-PRESS.AZ ON THE SEMINAR “PROMOTING SUSTAINABILITY IN HIGHER EDUCATION” HELD AT KHAZAR UNIVERSITY

2021-ci il martın 2-də tehsil-press.az saytı Xəzər Universitetində keçirilmiş “Ali təhsildə davamlılığın təşviqi” seminarı haqqında xəbər yayımlamışdır. Qeyd olunur ki, seminar Valensia Politexnik Universitetinin (Polytechnic University of Valencia (UPV) əməkdaşı Elena de la Poza tərəfindən aparılmış, iştirakçılar tərəfindən maraqla qarşılanmışdır.

Xəbər aşağıdakı linkdə:

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=56050#newsbase1>

On March 2, 2021, the website tehsil-press.az published news on the seminar entitled “Promoting Sustainability in Higher Education” held at Khazar University. It is noted that the seminar was conducted by Elena de la Poza, a staff member of the Polytechnic University of Valencia (UPV), and was met with interest by the participants.

The article is available in the following link:

TƏHSİL-PRESS

İNFORMASIYA AGENTLIYI

TEHSİL-PRESS.AZ SAYTI “XƏZƏR”DƏ KEÇİRİLMİŞ “AKADEMİK DİSKURSun SOSIAL TƏBİƏTİ” MÖVZUSUNDA VEBİNAR HAQQINDA

TEHSIL-PRESS.AZ ON WEBINAR “SOCIAL NATURE OF ACADEMIC DISCOURSE” HELD AT KHAZAR UNIVERSITY

2021-ci il martın 2-də *tehsil-press.az* saytı Xəzər Universitetində akademik diskursun sosial təbiəti mövzusunda keçirilmiş vebinar haqqında xəbər yayımlamışdır. Xəbərdə vebinarın İranın Marağa Azad Universitetinin professoru Davud Kuhi tərəfindən keçirilməsi və Xəzər Universitetindən əlavə tədbirə digər ali təhsil ocaqlarından da çoxlu sayda tədqiqatçı, müəllim, doktorant və magistr tələbələrinin qatıldığı qeyd olunur:

On March 2, 2021, the website *tehsil-press.az* published news on the webinar entitled “Social Nature of Academic Discourse” held at Khazar University. In the news it is mentioned that the webinar was conducted by Davud Kuhi, a professor at Maragheh Azad University of Iran, and alongside Khazar University, a large number of researchers, teachers, doctoral students and master students from other universities also attended the event:

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=56045#newsbase1>

TEHSİL-PRESS.AZ “XƏZƏR”İN TƏLƏBƏLƏRİNİN XARİCİ UNİVERSİTETDƏ UĞURU HAQQINDA YAZI DƏRC ETMİŞDİR

TEHSIL-PRESS.AZ PUBLISHED ARTICLE ON “KHAZAR” STUDENTS' SUCCESS AT FOREIGN UNIVERSITY

Təhsil-Press İnformasiya Agentliyi 2021-ci il martın 8-də Xəzər Universitetinin xaricdə təhsillərini davam etdirən tələbələrindən bəhs edən yazı dərc etmişdir. Yazıda Portuqaliyanın Braqanza Politexnik İnstitutunda universitet tələbələrinin ikili dərəcə proqramı üzrə yüksək nəticələr əldə etdikləri qeyd olunmuşdur.

On March 8, 2021, *Təhsil-Press* News Agency published an article about Khazar University students continuing their studies abroad. The article notes that students at the Braganza Polytechnic Institute in Portugal have achieved high results in the dual degree program.

Yazı aşağıdakı linkdə:

The article is available in the following link:

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=56187#newsbase1>

AZƏRTAC “XƏZƏR”İN ƏDƏBİYYAT SƏYYAHLARI” ƏDƏBİ-FƏLSƏFİ MƏCLİSİNİN TƏDBİRİ HAQQINDA

AZERTAC ON ONLINE SEMINAR HELD BY LITERARY-PHILOSOPHICAL ASSEMBLY “LITERARY TRAVELERS OF KHAZAR”

2021-ci il martın 9-da *AZƏRTAC* Xəzər Universitetinin “Xəzər”in ədəbiyyat səyyahları” ədəbi-fəlsəfi məclisinin Nizami Gəncəvi ili ilə bağlı “Nizami Gəncəvi və dünya ədəbiyyatı” mövzusunda keçirdiyi onlayn seminar haqqında xəbər yayımlamışdır. Xəbərdə tədbirin qonaq tədqiqatçı və tələbələrin fəal iştirakı ilə keçirildiyi qeyd olunur.

On March 9, 2021, *AZERTAC* published news about the online seminar on “Nizami Ganjavi and World Literature” held by literary-philosophical assembly “Literary Travelers of Khazar” on the occasion of the Year of Nizami Ganjavi. The event was attended by guest researchers and students.

Xəbəri digər saytlar da dərc etmişlər.

The news was published by other sites, too.

https://azertag.az/xeber/Xezer_Universitetinde_onlayn_seminar_Nizami_Gencevi_ve_dunya_edebiyati-1729213

AZƏRTAC: XƏZƏR UNIVERSİTETİNDƏ “UNiLab” LAYİHƏSİ ÇƏRÇİVƏSİNDƏ VİRTUAL GÖRÜŞ AZERTAC ABOUT A VIRTUAL MEETING HELD AT KHAZAR UNIVERSITY WITHIN “UNiLab” PROJECT

2021-ci il martın 11-də AZƏRTAC Xəzər Universitetinin tərəfdaş olduğu *Erasmus+ UniLab* layihəsi çərçivəsində tərəfdaş ali təhsil müəssisələrinin növbəti virtual görüşünün keçirilməsi haqqında xəbər yayımlamışdır. Xəbərdə layihə ilə əlaqədar müzakirələrin aparıldığı və tövsiyələr verildiyi qeyd olunur.

AZƏRTAC`ın xəbərini *cbc.az* cə dikər saytlar da dərc etmişlər.

On March 11, 2021, *AZERTAC* published news on next virtual meeting of partner higher education institutions within the framework of the *Erasmus+ UniLab* project, to which Khazar University is a partner. According to the news discussions were held and recommendations were given on the project.

AZERTAC's news was also published on *cbc.az* and other sites.

https://azertag.az/xeber/UniLab_layihesi_cherchivesinde_novbeti_virtual_gorus-1731589

TƏHSİL-PRESS
INFORMASIYA AGENTLİYİ

TEHSİL-PRESS.AZ AMERİKALI PROFESSORUN ONLAYN TƏLİMİ HAQQINDA TEHSIL-PRESS NEWS A GENCY ABOUT ONLINE TRAINING BY AMERICAN PROFESSOR

2021-ci il martın 12-də *tehsil-press.az* saytı ABŞ-ın Oklahoma Universitetinin Mikrobiologiya və bitki biologiyası departamentinin professoru Maykl Makl-nerni`nin Xəzər Universiteti və Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutunun dəstəyi ilə “Anaerob mikroorqanizmləri istifadə edərək tullantıların təmizlənməsi və enerji istehsalına yönəldilmiş innovasiyalı həllər” mövzusunda onlayn təlim keçirdiyi haqqında xəbər yayımlamışdır. Təlimdə Xəzər Universiteti və Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi İnstitutu ilə yanaşı, Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin də alim, mütəxəssis və tələbələrinin iştirak etdiyi bildirilir.

On March 12, 2021, *Tehsil-Press* News Agency published news on the online training entitled “Innovative Solutions for Waste Treatment and Energy Production by using anaerobic microorganisms” held by Michael McLenner, Professor of Department of Microbiology and Plant Biology, University of Oklahoma, USA, by the support of Khazar University and the Azerbaijan Food Safety Institute. Along with Khazar University and Azerbaijan Food Safety Institute, scientists, specialists and students from Azerbaijan State Agricultural University also participated in the training.

<http://tehsil-press.az/index.php?newsid=56347#newsbase1>

REPORT.AZ: AZƏRBAYCAN VƏ GÜRCÜSTAN ELMI ƏMƏKDAŞLIĞI GÜCLƏNDİRƏCƏK

REPORT.AZ: AZERBAIJAN, GEORGIA TO STRENGTHEN SCIENTIFIC COOPERATION

2021-ci il martın 17-də report.az saytı Azərbaycanla Gürcüstan arasında elmi əməkdaşlığa aid xəbər dərc etmişdir. Xəbəri təqdim edirik.

Azərbaycan və Gürcüstan arasında elm sahəsində mövcud olan əlaqələr daha da gücləndiriləcək.

"Report"un yerli bürosu xəbər verir ki, bu barədə Gürcüstanın Milli Elmlər Akademiyasında (GMEA) Azərbaycan-Gürcüstan münasibətləri mövzusunda keçirilən konfransda bildirilib.

GMEA-nın vitse-prezidenti, akademik Roin Metrevelinin sözlərinə görə, Gürcüstan və Azərbaycanın elmi dairələri arasında hər zaman sıx əməkdaşlıq olub. "Ümid edirəm ki, pandemiyadan sonra qarşılıqlı əlaqələr yenidən intensiv hal alacaq. Akademiya birgə elmi konfransların mütəmadi olaraq təşkilinə hazırdır".

Azərbaycanın Gürcüstandakı səfiri Faiq Quliyev öz növbəsində bildirib ki, iki ölkə arasında elmi əməkdaşlığın gücləndirilməsi üçün bu cür konfranslar sistemə keçirilməlidir: "İnanıram ki, bugünkü görüş əməkdaşlığa pozitiv dinamika gətirəcək və işgüzar formatda davam etdiriləcək".

GMEA-nın üzvü Ramaz Xurodze çıxışında bildirib ki, bu yaxınlarda Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlıdan Bakıya səfərlə bağlı dəvət alıb: "Hamlet İsaخانlı yaxın dostumuzdur və ümid edirəm ki, Bakıda keçirilməsi nəzərdə tutulan görüşlər elmi dairələr arasında əlaqələrin güclənməsinə töhfə verəcək".

<https://report.az/region-xeberleri/azerbaycan-ve-gurcistan-elmi-emekdasligi-guclendirecek/>

"XƏZƏR"İN ƏMƏKDAŞI ARB TELEKANALININ "GÜNDƏM" PROQRAMINDA

KHAZAR STAFF MEMBER ON "GÜNDEM" PROGRAM BROADCASTED ON ARB TV CHANNEL

2021-ci il martın 19-da Xəzər Universiteti İnkişaf Mərkəzinin direktoru Raziyyə İsayeva və Memarlıq və İncəsənət Universitetinin əməkdaşı Ülkər Səttərova ARB kanalında yayımlanan "Gündəm" proqramında çıxış etmişlər. Verilişin mövzusu British Council tərəfindən maliyyələşən Creative Spark layihəsi haqqında idi.

Verilişdə Creative Spark'ın ali təhsil müəssisələrində tədris proqramını necə əhəmiyyətli dərəcədə artırdığı, tələbələrə sahibkarlıq bacarıqları aşıladığı və Azərbaycanda yaradıcı iqtisadiyyatın inkişafına töhfə verdiyi müzakirə olunmuşdur.

Verilişin linki: <https://youtu.be/m4Y0PSTb7t0>

British Council öz xəbər bülletenində veriliş haqqında xəbər yayımlamışdır:

<https://ukglobal.newsweaver.com/165vru9dp5/70kdz6m8ryt?lang=en&a=2&p=59005403&t=31506295>

On March 17, 2021, report.az published news on scientific cooperation between Azerbaijan and Georgia. Here the news is.

The existing relations between Azerbaijan and Georgia in the field of science will be further strengthened, *Report* informs, citing a conference on Azerbaijani-Georgian relations at the Georgian National Academy of Sciences (GNAS).

According to the vice-president of GNAS, academician Roin Metreveli, there has always been close cooperation between the scientific circles of Georgia and Azerbaijan:

"I hope that after the pandemic, interrelation will intensify again. The Academy is ready to organize joint scientific conferences regularly."

In turn, Azerbaijani Ambassador to Georgia Faig Guliyev said that such conferences should be held systematically to strengthen scientific cooperation between the two countries: "I believe that today's meeting will bring positive dynamics to collaboration and will continue in a business format."

GNAS member Ramaz Khurodze said that he had recently received an invitation from Professor Hamlet Isakhanli, founder of Khazar University and chairman of the Board of Directors and Trustees, to visit Baku: "Hamlet Isakhanli is our close friend, and I hope that the meetings to be held in Baku will contribute to growing ties between scientific circles."

**AZƏRTAC “AZƏRBAYCAN
POEZİYASINDA MİRZƏ ƏLƏKBƏR
SABİR MƏRHƏLƏSİ” MÖVZUSUNDA
İNTEQRATİV DƏRS HAQQINDA**

**AZERTAC ABOUT INTEGRATIVE
LESSON ON “THE MIRZA
ALAKBAR SABIR PHASE IN
AZERBAIJANI POETRY”**

2021-ci il aprelin 3-də AZƏRTAC Xəzər Universitetində “Azərbaycan poeziyasında Mirzə Ələkbər Sabir mərhələsi” mövzusunda keçirilmiş integrativ dərslər haqqında xəbər yayımlamışdır.

Xəbərdə universitet tələbələri üçün keçirilmiş dərslərdə dahi şairin nəvəsi, M.Ə.Sabir Fondunun prezidenti, Bakı Dövlət Universitetinin dosenti Sevda Tahirinin şairin bioqrafiyasının ictimaiyyətə az məlum olan tərəflərinə işıq salan təqdimatla çıxış etməsi, şairdən yadigar qalan xatirə əşyasını ilk dəfə Xəzər Universitetinin tələbələrinə nümayiş etdirməsi, həmçinin dərslə Polşa, Türkiyə universitetlərindən də tələbələrin qatıldığı qeyd olunur. *Qaynarinfo.az* və digər saytlar da həmin xəbəri dərc etmişlər.

Xəbərin tam mətni aşağıdakı linkdə:

https://azertag.az/xeber/Azərbaycan_poeziyasında_Mirzə_Alekber_Sabir_merhelesi_movzusunda_integrativ_ders-1747089

On April 3, 2021, AZERTAC published news about an integrative lesson on “The Mirza Alakbar Sabir phase in Azerbaijani Poetry” held at Khazar University. According to the news, Sevda Tahirli, the granddaughter of the great poet, President of the M.A.Sabir Fund, Associate Professor of Baku State University, made a presentation on the poet's biography that shed light on less obvious facts for the public, demonstrating the poet's memorial belonging to Khazar University students for the first time, and the lesson was also attended by the students from Polish and Turkish universities. *Qaynarinfo.az* and other sites also published the news.

The news is available in the following link:

**“XƏZƏR XƏBƏR”İN
ƏMƏKDAŞININ MƏQALƏSİ
NOVATOR.AZ-DA**

**“KHAZAR KHABAR”
EMPLOYEE'S ARTICLE
ON NOVATOR.AZ**

2021-ci il aprelin 5-də *novator.az* saytı “Xəzər Xəbər” jurnalının baş redaktor müavini, əməkdar jurnalist Əlirza Balayevin “Üç şairi qovuşdurən müəmma” adlı məqaləsini dərc etmişdir.

Məqalədə Səməd Vurğunun “İnqilab və mədəniyyət” jurnalının 1949-cu il 8-ci nömrəsində Puşkinin anadan olmasının 150 illiyi münasibətilə dərc etdirdiyi “Rus şeirinin günəşi” adlı məqalədə Mikayıl Müşfiqin “A. S. Puşkinin ölümünə Şərq poeması”nın (M. F. Axundovun fars dilində yazdığı əsər) tərcüməsindən sitat gətirməsi ətrafındakı müəmmadan söhbət açılır.

Məqaləni aşağıdakı link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://novator.az/2021/04/05/uc-sairi-qovusduran-mu%09%99mma/>

On April 5, 2021, the website *novator.az* published an article, “The Mystery That Unites Three Poets”, by Alirza Balayev, Deputy Editor-in-Chief of “Khazar Khabar” magazine, Honored Journalist.

The article discusses the mystery which is about Mikayil Mushfig's citation from the translation of “Eastern Poem on the Death of A.S. Pushkin” (written by M.F. Akhundov in Persian) in the article “The Sun of Russian poetry” published by Samad Vurgun in the 8th issue of “Revolution and Culture” (İnqilab və Mədəniyyət) magazine on the occasion of the 150th anniversary of Pushkin in 1949.

The article is available in the following link:

**XƏZƏR UNİVERSİTETİNİN
İDARƏETMƏ VƏ TƏLƏBƏ
İŞLƏRİ ÜZRƏ PROREKTORU
İSAXAN İSAXANLININ HEKAYƏSİ**

“TÜRK EDEBİYATI”

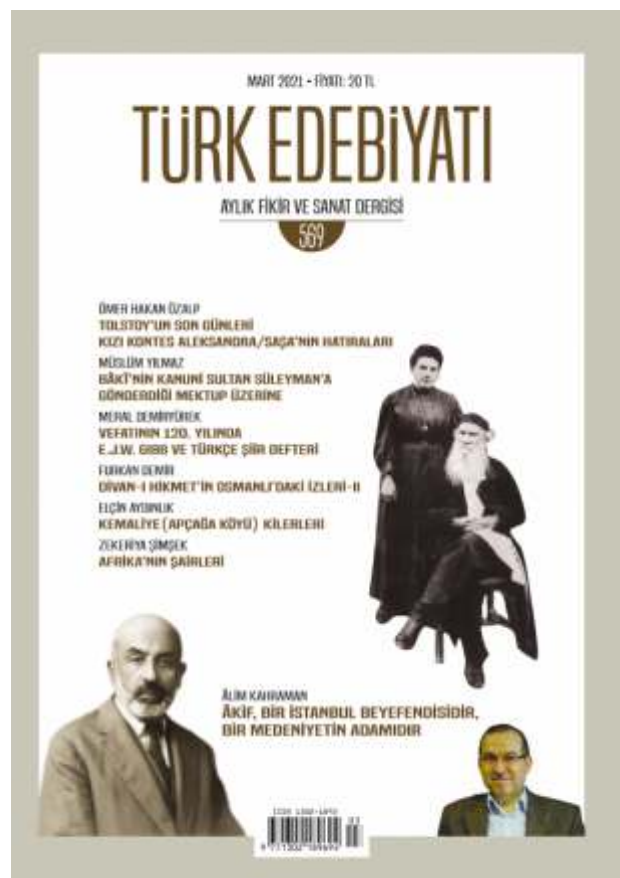
DƏRGİSİNDƏ

DƏRC OLUNUB

**KHAZAR UNIVERSITY VICE
RECTOR FOR
ADMINISTRATION AND
STUDENT AFFAIRS ISAKHAN
ISAKHANLI'S STORY
PUBLISHED IN
“TÜRK EDEBİYATI”
MAGAZINE**

Khazar University's Vice Rector for Administration and Student Affairs, Isakhan Isakhanli's story "Gift" was published in the Istanbul-based monthly "Türk Edebiyatı" magazine (March 2021, No. 569) (pp. 14-19).

İmdat Avşar and Saadet Örmeci translated the story into Turkish.

Xəzər Universitetinin İdarəetmə və tələbə işləri üzrə prorektoru İsaxan İsaxanlının “Hədiyyə” adlı hekayəsi İstanbulda nəşr olunan “Türk edebiyatı” aylıq dərgisində (mart 2021, sayı 569) dərc edilib (səh.14-19).

Hekayəni Türkiyə türkcəsinə İmdat Avşar və Saadet Örmeci çevirmişlər.

**DİLLƏR VƏ ƏDƏBİYYATLAR DEPARTAMENTİ MÜƏLLİMİNİN
MƏQALƏSİ “ВЧЕНЫ ЗАПИСКИ” JURNALINDA**

**ARTICLE IN THE JOURNAL “ВЧЕНЫ ЗАПИСКИ” BY LECTURER
OF DEPARTMENT OF LANGUAGES AND LITERATURE**

Xəzər Universiteti Dillər və ədəbiyyatlar departamentinin müəllimi Qardaşxan Əzizxanlının Ukrayna Təhsil və Elm Nazirliyi V.İ.Vernadski adına Tavriya Milli Universitetinin” rüblük *Вчени записки* jurnalında “*Идеолого-эстетические, теоретические основы гражданской лирики*” adlı məqaləsi (2020-ci il, № 4, səh. 85-90) dərc edilmişdir.

Məqalədə vətəndaşlıq lirikasının dünya, Avropa və rus ədəbiyyatı, xüsusən də, Azərbaycan poeziyası kontekstində ideya-estetik, nəzəri əsaslarına diqqət yetirilir, vətəndaşlıq mövqeyinin daha çox romantizm cərəyanında özünü göstərdiyi bildirilir. Qeyd olunur ki, romantizmin ayrılmaz hissəsi olan vətəndaşlıq lirikası, adətən, publisistik ruhla çulğadır. Lakin o, bədiiyin əsas komponentlərindən sayılan nizam və obrazlılığa malik olmalıdır. Əks-təqdirdə, poetik nümunəyə çevrilə bilməz.

The article entitled “Ideological-Aesthetic, Theoretical Foundations of Civic Lyrics” by Gardashkhan Azizkhanli, a lecturer in the Department of Languages and Literature at Khazar University, was published in the quarterly “*Вчени записки*” journal of Tavriya National University named after V.I. Vernadsky, Ministry of Education and Science of Ukraine (2020, № 4, pp 85-90).

Article reviews civic lyrics based on the theoretical basis of world, European and Russian literature, especially Azerbaijani poetry context and states that the citizenship manifests itself more in the movement of romanticism. It is noted that civic lyrics, which are an integral part of romanticism, are usually mixed with a journalistic spirit. However, it must have smoothness and figurativeness, which are considered to be the main components of art. Otherwise, it cannot become a poetic example.

**TƏLƏBƏLƏRİN XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN
NANOTEKNOLOGİYA LABORATORİYASINDA
APARDIQLARI TƏDQIQAT İŞİNİN
NƏTİCƏSİ DƏRC EDİLMİŞDİR**

**RESULTS OF RESEARCH WORK
HELD BY STUDENTS AT KHAZAR
UNIVERSİTETİ NANOTEKNOLOGY
LABORATORY WERE PUBLISHED**

Xəzər Universitetinin Nanotexnologiya tədqiqat qrupunun üzvü olan Bakı Ali Neft Məktəbinin bakalavr tələbələri Sunay Həsənov, Elnur Rəsulov və İsmayıl Əliyevin Dr. Rasoul Moradinin elmi rəhbərliyi və Dr. Amir Reza Vakhshourinin məsləhətçiliyi ilə universitetin Nanotexnologiya laboratoriyasında “Qrafen və qrafen-oksidi poliuretan mexaniki xüsusiyyətlərinin yaxşılaşdırılmasına təsiri” mövzusunda apardıqları tədqiqat işinin nəticəsi *Materials today: proceedings* jurnalında dərc edilmişdir.

Qrafen və qrafen oksidi modellərində poliuretanın səth adsorbsiyasını araşdırmaq üçün molekulyar dinamik yanaşma tətbiq olunmuşdur. Eyni ölçülü qrafen (G) və qrafen oksidi (GO) nümunələri (2D ölçül $96 \times 57 \text{ \AA}^2$) yaradılmış, karbonil, karboksil, epoksil və hidroksil qruplarının sayı dəyişdirilərək müxtəlif növ GO nümunələri əldə edilmişdir. Oksidləşmə dərəcələri yüksək olan GO nümunələri qrafenlə (G) müqayisədə daha yaxşı adsorbsiya nümayiş etdirmişdir. Bundan əlavə, radial paylama funksiyası (RDF) analizi aparılmış və simulyasiya modelinin təsdiqlənməsi üçün istifadə edilmişdir. Daha sonra polimerə G/GO əlavə edilməsinin poliuretanın (PU) mexaniki xassələri üzərində təsiri araşdırılmışdır. Qrafenin əlavə edilməsinin Young'ın modulunun 0.42 GPa'dan 4.88 GPa'ya qədər əhəmiyyətli artımına səbəb olduğu aşkar edilmiş, yüksək oksidləşən GO lövhəsinin tətbiqi isə 0.54 GPa-1.39 GPa-ya uyğun daha aşağı qiymətlə nəticələnmişdir.

Məqaləni bu link vasitəsilə oxumaq olar:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214785321025827?dgcid=author>

The members of Nanotechnology Research Group at Khazar University and undergraduate students of Baku Higher Oil School, Sunay Hasanov, Elnur Rasulov and Ismayil Aliyev, have done their research project entitiled “The impact of graphene and graphene oxide on improvement of polyurethane mechanical properties” under supervision of Dr. Rasoul Moradi and advisory of Dr. Amir Reza Vakhshouri at Khazar NanoLab and published their findings in the journal of *Materials today: proceedings*.

In their study a molecular dynamics approach was followed to investigate the surface adsorption of polyurethane on graphene and graphene oxide models. Graphene (G) and graphene oxide (GO) samples were created of the same two-dimensional (2D) sizes of $96 \times 57 \text{ \AA}^2$, where the number of carbonyl, carboxyl, epoxy, and hydroxyl groups were altered to obtain GO samples with varied oxidation degrees. The highly functionalized samples exhibited better adsorption in comparison to pristine graphene. Furthermore, radial distribution function was analyzed and used for validation of simulation model. Finally, the effects of G/GO addition into polymer on the mechanical properties of polyurethane were examined. It was found that addition of graphene resulted in enhanced Young's modulus with a significant increase from 0.42 GPa to 4.88 GPa, whereas highly oxidized G sheets resulted in proportionally lower figures such as 0.54 GPa, 1.39 GPa.

The article can be read at this link:

YOL HEKAYƏTİ

(*Hekayə*)

İsxan İsxanlı

Qatar stansiyadan yenicə tərpnməkdə idi ki, 35-36 yaşında, eynəkli, uzunboylu, yaraşlıqlı bir oğlan qaça-qaça özünü vaqona saldı. O, əlləri ilə 80-ci illərin məşhur hind aktyorlarının saçlarına bənzəyən uzun qara saçlarını geriyyə tumarlayaraq, düz mənim olduğum kupeyə yaxınlaşdı. Tövşüyə-tövşüyə salam verdi və çantasını qoyub, qarşı tərəfdə oturdu. Kupemiz cəmi ikinəfərlik idi. Hava xeyli isti olduğundan kupenin qapısını açıq qoymuşdum ki, keçiddəki açıq pəncərədən içəri bir az təmiz hava gəlsin. Bir az yol gedəndən sonra birdən yol yoldaşım rəsmi şəkildə ayağa qalxıb: Tanış olmadıq, mənim adım İlyasdır – deyib, əlini uzatdı. Mən də özümü təqdim etdim, çoxdan tanış olan insanlar kimi söhbətə başladım. Hiss olunurdu ki, İlyas yaxşı ünsiyyət qurmaq bacarığına sahibdir və məndən fərqli olaraq, susmağı deyil, danışmağı üstün tutur. Pəncərədən eşiyə baxdım. Göyün üzünə qara buludlar yığılırdı, havada bir yağış qoxusu vardı. İlyas üzünü mənə tutub: Belə havada nə vurmaq olar! – deyər xüsusi nida ilə vurğuladı və çantasını eşələməyə başladı. O, çantasından bir az kolbasa, holland pendiri, çörək, 2-3 dənə alma, bir qabda da xeyli soyutma kartof çıxarıb stolun üstünə qoydu. Sonra da bir araq şüşəsi çıxartdı və şüşəni stola elə möhkəm vurdu ki, o biri şeylər az qaldı, yerə tökülsün. Mən də evdən çıxhaçıxanda etirazlarıma baxmayaraq, anamın çantama qoyduğu yemək qabını çıxarıb “Vallah, heç bilmirəm, içində nə var, anam zorla qoyub”, – dedim. İlyas özünəməxsus şəkildə: Analar pis şey qoymaz – deyib, qabın ağzını açdı: “Bəh - bəh - bəh, əsl mənim sevdiyim şeydir ki – çüçə qızartması”.

Beləcə, məclisimiz başladı. Mən içmək istəməsəm də, mümkün olmadı, az da olsa, içməli oldum. İlyas isə bir-birinin ardınca süzür və ləzzətlə içirdi. Artıq iki saata yaxın idi ki, yol girdik. Deyəsən, o dəmlənməyə başlamışdı (mən yavaş-yavaş qurdalansam da, faktiki olaraq, o, tək içirdi). İlyas böyük həvəslə tələbəklik illərində başına gələnərdən maraqlı epizodlar danışır, vaxtın necə keçdiyini hiss etmirdik. Bu zaman iki qız hündürdən danışa-danışa kupemizin önündən keçdi. Qızlardan biri bizə tərəf baxdı və gülərək nəsə dedi. İlyas cəld ayağa qalxıb: İndi gəlirəm, – deyər qızların arxasınca getdi və çox keçmədən geri döndü. Qanıqara idi, deyəsən, qızlardan umduğunu ala bilməmişdi. Gileyli-gileyli diləndi: “Bunların hamısı belədir. Özlərini qürurlu göstərilər, amma elə ki işləri düşdü, quzuya dönürlər, ayağına düşüb yalvarırlar, onda da gec olur”. Bu son sözləri İlyas elə bir intonasiya ilə dedi ki, sanki konkret olaraq, kimisə nəzərdə tuturdu. Səhərdən bəri deyib-gülən, heç bir dərdi-səri olmayan bir adam təsiri bağışlayan İlyas bir anın içində tamamilə dəyişdi. Eynəyini çıxarıb kənara qoydu, qəflətən xəyalında canlanmış xatirələrdən can qurtarmaq istəyirmiş kimi, əlləri ilə iki gözünü möhkəm-möhkəm ovuşdurmağa başladı. Ortalığa bir sükut çökdü. İlyas pəncərənin pərdəsini çəkib, fikirli-fikirli eşiyə baxdı,

sonra eynəyini götürüb taxdı və sakit-sakit dilləndi: “İndi sənə başıma gələn bir hadisəni danışacam. Bundan lap bir film çəkmək olar. Üstündən 5-6 il keçsə də, bu haqda heç vaxt heç kimə danışmamışam. Görünür, qəlbimi açma biləcəyim bir insana rast gəlməmişəm. Sən birinci adamsan ki, onu sənə danışırım. Bilmirəm niyə birdən-birə ürəyimi məhz sənə açmaq ehtiyacı hiss etdim, yatmaq istəmirsən ki?” Mən: Yox, yox, nə yatmaq, hələ tezdir. Buyur, deyəsən, ürəyin doludur, amma, sən allah, bunu burax – deyib, boşalmaqda olan araq şüşəsini kənara itələdim. İlyas dərindən bir ah çəkdi, eynəyini düzəltdi, əllərini döşündə çal-çarpoz edib sözbə başladı:

... Bizim kəndimiz Çimkənd şəhərindən 45-50 kilometr məsafədə yerləşir. Nənəmin dediklərinə görə, əsrin əvvəllərində, Sovet hakimiyyətinin yenidən qurulduğu dövrlərdə bizim ailəmiz: nənəm və onun az yaşlı uşaqları, o cümlədən mənim atam, kulak ailəsi adı altında, Qazaxıstana sürgün edilmiş və Sayram rayonunun Qarabulaq kəndində məskən salmışlar. Mən və qardaşlarım – hamımız bu kənddə dünyaya göz açmışıq.

İlyasın dedikləri mənə çox maraqlı göründü, o sanki mənim nənəmin başına gələnlərdən danışdı. Odur ki, bir az da həyəcan içində: Davam et, davam et – deyər yerimi rahatlayıb dirsəkləndim, onun bir sözünü belə qaçırmamaq üçün diqqətlə qulaq asmağa başladım. İlyas mənim marağımı görüb, bir qədər də həvəsləndi və öz hekayətini nəql etməyə başladı:

Kəndimiz Sırdərya çayından ayrılıb gələn Arıs çayının (böyüklərimiz bu çaya Araz deyirdi) sahilində yerləşir. Kəndimizin gözəl mənzərəsi və səfalı yerləri var və mən bəzən ürəyimdə düşünürdüm ki, sürgün edilmiş bir ailənin belə səfalı yerlərdə məskunlaşmasına necə icazə vermişdilər. Bir dəfə bu haqda nənəmdən soruşdum. “Eeh, ay bala, sən bilməsən, yaxşıdı. Amma indi ki, soruşdun, deyim: “Bizi caleyvətən (nənəm cəlayi-vətən ifadəsini belə tələffüz edirdi) etdikdən sonra əvvəlcə Türkmənistan çöllərinə, ilan mələyən bir yerə göndərildilər. Qaldığımız yerdə nə içməyə su vardı, nə də yeməyə əməlli-başlı bir şey. Bir vedrə sudan ötrü 2-3 kilometr yol gedirdim. Neyləyə bilirdim, uşaqlar körpə idi, hamısı yemək, içmək istəyirdi. Mən hər üç gündən bir o qədər yolu gedib, iki vedrə su gətirirdim. Suyu da tez qurtarmasın deyər ehmalla işlədirdim, uşaqlara da ölçü ilə verirdim. Bir yeməkxanada gündüzlər süpürgəçilik edir, qab yuyur, balalarına çörək pulu qazanırdım. Bax belə, atam-anam, bu zülümünə uşaqlarımı böyütdüm, o birilər oxumasalar da, atanı oxutdum. Sonradan, Stalin öləndən sonra bizi Qazaxıstana köçürdülər, atanı bu kənddəki məktəbə müəllim göndərildilər və ona burda ev tikmək üçün torpaq sahəsi verildilər. Yavaş-yavaş güzəranımız yaxşılaşmağa başlamışdı. Hayıf ki, atan böyük həvəslə tikdiyi evində xoşbəxt günlər görəmmədi. Elə bil ki fələk bircə onu görürdü, tez-tələsik aparıb gözünə soxdu”. Bu sözləri deyəndə nənəmin gözləri yaşardı. Şalının ucu ilə göz yaşlarını silib sözünə davam etdi: “Eh, nə bilim, ay bala. Bu da bir həyatdı da. İndi siz xoşbəxt olun. Atanın eləyə bilmədikərini siz eləyin. Atan bu kəndi çox sevirdi. Həmişə deyirdi ki, bu kəndin insanları qədərbilən, xeyrə-şərə yarayan insanlardır. Kəndin camaatı da atana çox hörmət eləyirdi. Atan elə olanda (dünyasını dəyişdiyi gün) nəinki bu kənddən, rayondan da çoxlu adamlar axışib gəlmişdilər. Ona görə də, mənim sizə vəsiyyətim, ay bala, heç vaxt bu kəndin çörəyini unutmayın”.

Nənəmin bu sözləri ömürlük olaraq yaddaşıma həkk olundu. Universiteti bitirəndən sonra çox yerlər gördüm, şəhərlər, ölkələr gəzdim. Amma bizim doğma kəndimizi heç nəylə müqayisə etmək mümkün deyil. Yaz yenidən girdiyi vaxtlar kəndimiz xüsusilə gözəl olardı. Daimi əsən meh bağımızda, arx boyu sırayla əkilmiş hündür çinar ağaclarının yarpaqlarını yellədir, yarpaqlar sanki rəqs edirdi. Başqalarına adı görünə biləcək bu mənzərə mənə təbiətin ən gözəl mənzərələri qədər zövq verirdi. İndi həyat elə gətirib ki, kənddən bir az uzaq düşmüşəm, tez-tez gedib-gəlmək olmur. Amma imkan düşdükcə, əlbəttə ki, getməyə çalışıram və hər dəfə kəndimizə gedəndə mütləq bir vaxtlar oxuduğum məktəbimizə də baş çəkirim.

Novruz bayramı ərəfəsində yenə kəndə getmişdim. Məktəbə getdim. Məktəbimiz kəndin kənarında yerləşirdi. Araz çayının kiçik bir qolu məktəbin lap yanından keçirdi. Bir qədər çayın şırıltısına qulaq asandan sonra kənardan, yol tərəfdən xeyli durub, məktəbimizə tamaşa etdim. Məktəbimizə girişdə iki-

tərəfli sıra ilə düzülmüş sərv ağaclarından orda-burda cəmi bir neçəsi qalmışdı. Onlara nəzər sala-sala taxtadöşəməli dəhlizdən keçib sinfimizin yerləşdiyi səmtə getdim. Elə bil heç bu qədər vaxt keçməmişdi, hər şey öz yerində idi – dərs vaxtı müəllimlərin xəbərdarlığına baxmayaraq, gedib-gələnləri seyr etdiyimiz, bəzi şüşələri qırılmış yekə pəncərələr, arxalığı bitişik ikinəfərlik ağır partalar, qara kvadratşəkili yazı taxtaları, boyaları tökülmüş mavirəngli divarlar, cır-cır cırıldayan taxta döşəmələr... O unudulmaz məktəb illəri bir anda gözlərimin qabağından kino lenti kimi gəlib keçdi. Birdən, nədənsə, ayaqlarım məni oxuduğum sinfin əks tərəfinə – dəhlizin o başına apardı. Sonuncu pəncərəyə yaxınlaşdım. Gözlərimin önündə qıvrım telləri daim gözlərinin üstünə düşən, uzunboylu, arıqbədənli, şabalıdışaqlı o qızın surəti canlandı...

Kəndimizdə bir məhəllə vardı. O məhəllədə yaşayan qızların, demək olar ki, hamısı – Nərminə, Gülarə, Aybəniz, Xalidə, Xəyalə ... qəşəng idi. Buna görə də, cavanlar o məhəlləyə maraqlı bir ad qoymuşdular – “Hindistan” (həmin dövrdə Hindistan filmləri gənclər arasında çox dəbdə idi və bu filmlərdə baş rollarda çəkilən qızlar həddindən artıq gözəl olurdular).

Bu məqamda özümü saxlaya bilməyib İlyasın sözünü kəsdim: “Qəribədir, bizim kəndimizdə də belə bir məhəllə var və kəndin cavanları, elə eyni səbəbdən, həmin məhəlləyə də “Hindistan” deyirlər. Bu necə ola bilər?” İlyas yarıciddi, yarızarafat cavab verdi: “Bilirsən, o dövrdə SSRİ-nin müxtəlif şəhərlərində eyni memarlıq üslubunda çoxlu binalar tikilirdi, məktəblər, xəstəxanalar bir-birinə oxşayırdı, küçələrin adı, demək olar ki, təkrar olunurdu. Görünür, o dövrün elə cavanları da eşq, məhəbbət məsələsində həmfikir olublar”. Bunu deyib o, sanki, məni inandıra bildiyi üçün, özündən razı halda qımışdı və söhbətinə davam etdi.

Mənim sevdiyim qız da “Hindistanlı” idi. Əslində, o qıza qarşı, nə olduğunu anlamadığım hisslərim, təxminən 6-cı sinifdə başlamışdı. Lakin o hissin, ötəri də olsa, məhəbbət olduğunu 2-3 il sonra anladığıma görə ilk məhəbbətimi də elə o illərə aid edirəm.

Zərifə ilə ayrı-ayrı siniflərdə oxuyurduq. Məktəbdə ən yaxşı oxuyan şagirdlərdən biri olan Zərifə kifayət qədər, bəlkə də lazım gəldiyindən də bir az artıq dərəcədə, zirək bir qız idi. Sürətli yerışı, özünəinamı hərəkətləri, sözlərindəki ötkəmlilik, bir qədər sərt görünüşü, fəallığı, çoxları ilə müqayisədə xeyli geniş dünyagörüşünə malik olması, müəllimlərlə yaxşı münasibətqurma bacarığı nəinki qızları, hətta çox vaxt oğlanları da ondan çəkinməyə məcbur edirdi. Oğlanlarla söhbətində, rəftarında həmişə baş rolda olmağa çalışır və çox halda da, buna nail olurdu. Təbiətində də amiranəlik elementləri hiss edilən Zərifə, üstəlik, həm də sinif nüma-yəndəsi idi və bu vəzifəsi də ona digərləri üzərində təsirini möhkəmləndirməkdə kömək edirdi. Zərifə mənim ona qarşı başqalarından fərqli münasibətimi hiss etsə də (mən belə düşünürəm), bunu heç üzə vurmur, hərəkətlərində qəti sezdirmirdi. Hətta bəzən mənimlə daha sərt rəftar etməyə çalışır, yanımdan keçəndə üzümə baxmır, salam vermirdi. Bu, əsasən, o vaxtlar olurdu ki, onun yanında rəfiqələrindən kimsə olsun. Amma təkbətək qarşılaşdığımızda, əksinə, mənə baxıb xəfifcə gülümsəyir, üzündəki süni ciddilikdən əsər-əlamət qalmırdı. Ona görə də, ürəyimdə onun da mənə qarşı eyni hisslər yaşadığını düşünürdüm.

Beləcə, ürəyimizdəki hisslər heç vaxt açılmadı, bir-birimizdən bircə xoş baxış uma-uma orta məktəbi bitirdik. Mən Almata Dövlət Universitetinə, Zərifə isə Almata Tibb Universitetinə qəbul olunduq. Birinci kursda oxuyarkən, bir neçə dəfə görüşdük. Amma bir gün Zərifə, sanki, qeyb oldu. Onu görmək üçün oxuduğu yerə getsəm də, yalnız uzaqdan görə bildim. Məndən qaçırdı. Bunun səbəbini öyrənməyə çalışsam da, mümkün olmadı. Günlərin birində onu metroda sinif yoldaşım Osmanla birlikdə gördüm. Səmmimi münasibətləri gözümdən qaçma-dı və mən bir daha onu axtarmadım.

İlyas bir az nəfəsini dərdi. Bu zaman bələdçi qız qapını döydü: “Çay istəyirsinizmi?” “Zəhmət olmasa” – deyib, təşəkkür etdim. Çox çəkmədi ki, bələdçi iki stəkan dəmləli cay gətirdi. Kupemizi mixək iyi götürdü. İlyas buğlanan stəkanı iki əlinin arasına aldı, burnuna yaxınlaşdırıb içdən qoxuladı və sözünə da-

vam etdi:

Deyirlər ki, bütün sevgi hekayələri bir-birinə oxşayır. Lakin mən fərqli düşünürəm. Hamısının mövzusu eyni – sevgi olsa da, hərəsi bir cür olur. Mənim başıma gələn bu əhvalat inanmıram ki, dünyada kiminsə başına gəlmiş olsun. Mən özüm də hələ buna inana bilmirəm. Bəlkə, sən də inanmayacaqsan. Ancaq bil ki, dediyim və deyəcəyim hər söz, hər cümlə doğrudur, həqiqətdir.

Zərifə ilə ayrılmağımızdan uzun illər keçmişdi. Kəndimizə gəlmişdim. Sərin, sakit bir hava idi. Belə halvalarda mən həmişə tez oyanırdım. Tut ağacına qonmuş sərçələrin civiltisi altında, adətim üzrə, sevdiyim şeirlərdən deyə-deyə, zövq aldığım mahnılardan zümzümə edə-edə qapıda gəzişirdim. Bu zaman kiminsə məni çağırıldığını eşitdim. Orta məktəb yoldaşım Osman idi (Yəqin ki, mənim gəldiyimi Alıdan eşitmişdi. Mən dəmiryolu vağzalından taksi ilə gələndə evimizə tərəf dönərkən, yolda Alıya rast gəlmişdim. Maşını saxlatdım, görüşdük və bir az ayaqüstü söhbət də etdik). Osman hal-əhval tutduqdan sonra ağır-ağır nəfəs aldı və fikirli halda: Səninlə bir söhbətim var, bir-iki saat vaxtın olarmı? – deyə soruşdu. Mən: Əlbəttə, gəl evə keçək, – deyə onu içəri dəvət etdim. Osman: Yox, əgər elədirsə, əynini geyin, səninlə bir yerə gedəcəyik, amma xahiş edirəm, hələlik soruşma haraya – deyib, üzümə baxdı. Mən paltarımı dəyişdim, səhər yeməyi yemədən çıxdım. Osmanın gəldiyi taksiyə minib, yola düşdük. Bir müddət heç kim dillənmədi, rayon mərkəzinə qədər bir kəlmə belə kəsmədik. Ürəyimdə heç bir fikir olmasa da, Osmanın sifətinə baxdıqca onun çox narahat olduğunu açıq-aydın hiss edirdim. Amma niyə, nə baş vermişdi? O mənə nə deyəcəkdə? Biz hara gedirik? Beynimdə bu və digər bunabənzər suallar yaranır, heç birinə də cavab tapa bilmədiyim üçün sakitcə Osmanın nə vaxtsa söhbətə başlayacağını gözləyirdim. Ancaq o ağzını açıb bir söz də demədi və beləcə, təxminən bir saat lal-dinməz yol getdik.

Nəhayət, taksi dördmərtəbəli bir binanın həyətinə girib dayandı. Düşdük. Osman: Sən burda bir az gözlə, mən indicə qayıdıram – deyib, nəzərləriylə mənə baxdı. Ətrafa nəzər gəzdirdim. Hündür şam ağaclarının üstünlük təşkil etdiyi, hər yanı gül-çiçəklə bəzədilmiş bir park təsiri bağışlayan bu bağ Almatı Mərkəzi Klinikasının həyəti idi. Mən başımı tərpədən razılığımı bildirdim: Yaxşı, amma bir az tez qayıt – deyib, bir az səbrsizləndiyimi də hiss etdirdim. Osman getdi. Mən bağda bir qədər gəzişdikdən sonra həmin yerə qayıdıb, skamyalardan birində oturdum. Mənim oturduğum yerdən xəstəxananın əsas binasına girişin pilləkənləri görünürdü. Kimi, nə üçün gözlədiyimi bilmədiyimdən, sadəcə olaraq, vaxtı öldürmək üçün gözlərimi pilləkənə zilləyib gedib-gələnləri seyr edirdim. Təxminən 15-20 dəqiqə keçmişdi. Pilləkənlərdən enən Osmanı gördüm, o, tək deyildi, yanında xəstəxana paltarında kimsə var idi. Onlar yaxınlaşırdılar. Mən hələ də Osmanın yanındakı o naməlum varlığın kim olduğunu seçə bilmirdim. Onlar mənim oturduğum skamyaya yaxınlaşdılar. Ayağa qalxdım. Yerimdəcə donub qaldım. İlahi, bu, möcüzədirmi, nədir? Bu odurmu? Bəli, bu o idi – Zərifə. Məni dəhşət bürüdü. Bu nədir, mən yuxumu görürəm? Osman məni buraya nə üçün gətirdi, Zərifə niyə burdadır? Beynimdə bir-birinin ardınca yaranan bu suallar məni didib-parçalayırdı. Mənim çaşbaş qaldığımı hiss edən Zərifə: Tanımadın, çoxmu çirkinləşmişəm? – deyə üzünü mənə tutdu. Mən diqqətlə onu süzdüm. Həddindən artıq arıqlamış, məni bir vaxtlar məftun etmiş o gözlər sanki çuxura düşmüş, bircə dəfə sığallamaq üçün, o uşaq qəlbimlə, həyatımı verməyə hazır olduğum o şabalıdı, dalğalı saçlar bir-birinə dolaşmış, rəngi solmuş, dodaqları qurumuşdu, sözlər ağzından zorla çıxırdı. Mən: Sən elə əvvəlki kimi gözəlsən – deyib, qeyri-ixtiyari onun əlindən tutdum. O, əllərini əlimdən çəkmədi, əksinə, bir qədər də mənə yaxınlaşıb sinəmə sıxıldı. Mən bu məqamda nə etməli olduğumu, nə edəcəyimi, ona necə münasibət bəsləmək lazım gəldiyini bilmir, hər şeyi ani hisslərin ixtiyarına buraxmışdım. Bu zaman Osman saymazyana bir qədər aralandı. Təxminən yarım saat tək qaldıq. Bu yarım saat, əsasən, səssiz, sözsüz keçdi, hər şeyi baxışlar deyirdi. Sonra Osman yaxınlaşdı. Bu müddət ərzində Zərifə tamamilə dəyişmişdi, sanki bir qədər əvvəlki adam deyildi. Üzünü Osmana tutub dedi: “Sən get birbaşa kəndə, mənim paltarımı gətir, mən çıxıram”. Osman: “Sən nə danışırısan, həkimin icazəsi olmadan çıxmaq nədir? Bu, mümkün deyil, həkim icazə verməz, onunla dünən danışmışam, hələ ən azı bir həftə burda qalmalısan”. Zərifə bir qədər ötkəm səslə: Sən get, mən indi həkimlə özüm danışaram – deyib, üzünü mənə tutdu: “Mənimlə həkimin yanına gedərsənmi?” Mən Osmana baxdım. O, başı ilə razılığını bildirdi. Osman: Onda mən burda gözləyirəm,

həkim icazə versin, sonra gedərəm – deyib, skamyada oturdu. Zərifə mənim qoluma girdi. Addımlarını elə rahat, elə inamla atırdı ki, kənardan baxan heç kim onun xəstə olduğunu deyə bilməzdi. Biz pilləkənlərlə ikinci mərtəbəyə qalxdıq. Zərifə baş həkimin otağına yaxınlaşıb, qapını döydü. İçəri girdik. Zərifə: “Mən hazırda özümü çox yaxşı hiss edirəm, bəlkə də son bir neçə ayda bu qədər sağlam hiss etməmişəm. İcazə versəniz, evimizə getmək istəyirəm”. Baş həkim həm də Zərifəni müalicə edən həkim idi. Zərifə danışdıqca mən həkimin sifət cizgilərinin necə dəyişdiyini görür, onun fikrini üzündən oxumağa çalışırdım. Həkim sanki qarşısında duranın onun xəstəsi olduğuna şübhə ilə yanaşmağa başlamışdı: “Mən səni, doğrudan da, çox yaxşı görürəm. Özünü yaxşı hiss etdiyinə şübhəm yoxdur. Ancaq getmək üçün bir az tezdir. Yaxşı olar ki, bir neçə gün qalasan”. Amma Zərifənin özünəinamlı danışığı, fikrini tamamilə səlis ifadə etməsi və xoş inadı baş həkimini fikrindən döndərə bildi: “Yaxşı, bir halda ki bu qədər istəyirsən, get, amma bir şərtlə ki, üç gündən sonra yoxlanışa gələcəksən”. Zərifə mütləq gələcəyini deyib sevincək halda ayağa durdu və qoluma girdi. Baş həkim stolunun sağ tərəfindəki düyməni basıb, tibb bacısını çağırdı: “Zərifənin sənədlərini hazırlayın və evə buraxın”. Biz qapıdan çıxmaq istəyəndə baş həkim: Cavan oğlan, xahiş edirəm, siz bir dəqiqə qalın – deyə mənə müraciət etdi. Zərifə otaqdan çıxdı, baş həkim mənə əli ilə oturmaq üçün yer göstərdi. O, diqqətlə üzümə baxıb dedi: “Mən sizin kim olduğunuzu soruşmuram. Çünki xəstəm üçün çox vacib və qiymətli biri olduğunuzu dərhal hiss etdim. Zərifə artıq bir ilə yaxındır ki, mənim yanına gəlib-gedir, müalicə olunur. Bu müddət ərzində birinci dəfə idi ki, onu bu qədər həyat eşqi ilə dolu, bu qədər özünə inamlı görürəm. Açıq, xəstəmin bir saat içində belə dəyişə biləcəyini ağılıma da gətirə bilməzdim. Amma həyatda nələr olmur ki?! Mən Zərifənin bu halına çox sevindim və buna görə sizə minnətdaram. Narahatçılığım, təbii ki, var. Sizdən bircə şey xahiş edirəm. Zərifə çox həssas bir qızıdır. Ona görə də, həddindən artıq sakit, rahat olmalı və əsəbiləşməməlidir. Xırda bir əsəbilik onu əvvəlki vəziyyətinə sala bilər. İndi sinirlərinə hakim olması Zərifə üçün həyatı vacib məsələdir”. Baş həkim ayağa qalxdı, əlini çiynimə qoydu: “Sizə bir daha minnətdaram. Bu, mənim iş telefonum, bu da ev telefonum. Xahiş edirəm, Zərifənin vəziyyətində xırda bir dəyişiklik hiss etsəniz, dərhal mənə məlumat verin”. Mən də ayağa durdum, ona xəstələrinin həyatı üçün bu qədər səmimi narahatçılığına görə təşəkkür etdim və otaqdan çıxdım.

Zərifə məni pilləkənin yanında gözləyirdi. Mən ona yaxınlaşan kimi, yenə dərhal qoluma girdi. Lakin mən bu şəkildə, Osmanın qarşısında özümü narahat hiss edirdim, qolumu onun əlindən çıxartmağa çalışdım. O isə qolumdan daha möhkəm yapışaraq sanki, sən belə şeylərdən narahat olma deyirdi. Biz skamyada oturduq. Saat üç olurdu. Zərifə üzünü Osmana tutdu: “Həkim icazə verdi, evə gedə bilərik. İndi belə edək. Tibb bacısı mənim sənədlərimi hazırlayır, sənədlər hazır olana kimi biz burda gözləyəcəyik. Sən isə bir taksi ilə evə gedib mənim paltarımı gətir. Həm də bir az tez elə. Lap ürəyim partlayır, mümkün olduğu qədər tez burdan çıxmaq istəyirəm”.

Osman taksi tutmaq üçün yola tərəf getdi. Biz tək qaldıq. Zərifə mülayim səslə dedi:

– Bəlkə, bir az gəzişək?

– Sən yorğun görünürsən, otursaq yaxşıdır.

– Yooox, yorğunluq nədir, bu sənə elə gəlir. Mən son vaxtlar özümü bu qədər gümrah hiss etdiyimi xatırlamıram.

Biz ayağa durub gəzişməyə başladıq. Mən, nədənsə, onun nə üçün burda olduğunu, xəstəliyinin səbəbi haqqında heç nə soruşmuram. Əslində, o da buna imkan vermir, elə hey özünü çox yaxşı hiss etdiyini deyir, xəstə olduğunu qəbul etmək istəmirdi. Birdən o, coşqun bir ehtirasla dilləndi:

– Mən unutmaq istəyirəm, hər şeyi unutmaq istəyirəm. Bu günə qədər olan həyatımı yaddan çıxartmaq, yeni həyata başlamaq istəyirəm.

– Həyatından niyə narazısan ki?

– Sən buna həyatımı deyirsən?

– Məncə, o səni sevir. Bu onun gözlərindən, sözlərindən aydınca görünür.

– Doğru deyirsən, sevir. Amma mən necə, bu sevgini hiss edirəmmi?

– Məncə, o səni hiss ediləcək dərəcədə sevir.

– Eeehh, bircə bilsəydin!

– Nədir səni bu qədər narahat edən?

– Darıxma, hər şeyi sənə deyəcəm. Bütün həyatımı saniyə-saniyə sənə danışacam. Keçən bu illər boyu əsən küləklər içimin təlatümünü, yağan yağışlar göz yaşlarım, göydəki o günəşin hərərəti mənim üçün cəhənnəm alovunun ölümcül istisi kimi idi. Elə cəhənnəmdəki kimi, dəhşətli alovun istisində qovrulur, nə ölə bilir, nə də bu əzabdan qurtula bilirdim.

Mən artıq hiss etməyə başlamışdım ki, Zərifə böyük bir çətinlik qarşısındadır. Görəsən, niyə, nə üçün o bu fikirlərini mənə açır, problemlərini mənimlə bölüşürdü? Axı mən onun üçün çoxdan yox olmuşdum, bütün bu illər ərzində biz, bir dəfə də olsa, görüşməmişdik, bir-birimizin həyatımızdan belə xəbərsizdik. Mən öz-özümə bu sualları verir, amma, cavab tapa bilmirdim. Bunları onun özündən də soruşmağa, nədənsə, cürət etmirdim. Ona görə də, böyük intizarla onun sözlərini dinləyir, hər sözünə, ifadəsinə diqqət yetirməyə çalışırdım. Birdən o elə bil ürəyimdən keçənləri oxudu:

– Yəqin, indi düşünürsən ki, bütün bunların mənə nə aidiyyəti var?

– Açıq, heç belə düşünməyə imkanım da olmayıb, mən sanki yuxudayam. Səninlə görüşəcəyimi, üstəlik, burda, belə bir yerdə görüşəcəyimizi ağıma belə gətirə bilməzdim. Amma, nə gizlədim, səni görmək çox xoş oldu.

– Doğrudan?

– Məni o unudulmaz məktəb illərinə qaytardın. Dünya nə qərribə yermiş! İllər öncə birdən-birə gələn ayrılıq. İndi də birdən-birə gözlənilməz bu görüş.

– Səninlə razı deyiləm.

– Sən başqa cür düşünürsən?

– Bu sənin üçün gözlənilməz ola bilər, amma mən...

Zərifə sözlərini tamamlaya bilmədi. Osman iri addımlarla özünü bizə çatırdı. Gətirdiyi çantanı Zərifəyə uzatdı. Zərifə çantanı götürdü, üzündə heyifslənmiş bir təbəssümlə, xəstəxanaya tərəf getdi. Bir qədər sonra geri döndü və biz taksiyə oturub ordan ayrıldıq.

Bundan sonra, təxminən bir həftə boyunca, biz hər gün görüşürdük; mən onun özünün dəvətiylə, onların evlərinə gedirdim (Zərifə xəstəxanadan valideynlərinin yanına gəlmişdi və orda qalırdı). Valideynləri mənə yaxşı münasibət bəsləyirdilər. Hiss edirdim ki, bizim münasibətlərimiz haqqında (daha doğrusu, Zərifənin mənə qarşı münasibəti haqqında) onların məlumatı var.

Bir dəfə səhər təxminən saat 11-də onlara gəldiyim zaman Zərifə geyinib-kecinib, məni gözləyirdi. Anası narahat halda dedi: “Heç olmasa, sən ona başa sal ki, hələ tam yaxşılaşmayıb, bu vəziyyətdə harasa getmək olmaz”. Lakin Zərifə: Buraxın məni xəstə hesab etməyinizi, artıq hər şey geridə qaldı – deyə evdən çıxmaqda ısrarlı olduğunu göstərdi və məndən xahiş etdi ki, bir maşın tapım. Sınıf yoldaşım Alıgilə gəldim, yarım saat keçmədi ki, artıq biz Zərifəgildəydik. Alı bizi Çimkəndə qədər gətirdi. Zərifənin xahişi ilə biz Abay adına parkda – Böyük Vətən müharibəsi qəhrəmanlarının şərəfinə ucaldılmış heykəlin yaxınlığında maşından düşdük. Təxminən 10 dəqiqə piyada getdikdən sonra üçmərtəbəli bir binaya yaxınlaşdıq.

Bura ailə yataqxanası idi. İşlədiyi zavoddan Osmana burada ikiotaqlı mənzil vermişdilər. İçəri keçdik. Gənc bir ailənin yaşaması üçün içində hər şey vardı: kiçik mətbəx, ikinəfərlik çarpayı, bir yazı masası, pal-tar şkaflı, güzgü... Buna baxmayaraq, otaqlarda həyat izi hiss olunmurdu. Mənim diqqətlə baxdığımı görən Zərifə: “Bu mənzili Osmana zavoddan veriblər, amma biz burda qalmırıdıq, hər gün evə gedib-gəlirdik. Hər ehtimala qarşı, bura da durur”. Sonra da birdən: Görürsən ki, lazım gəlir – deyə gülümsəyərək, mənə sıxıldı. Biz çarpayının üstündə oturduq. Zərifə: Yəqin düşünürsən ki, səni buraya niyə gətirmişəm, ümumiyyətlə, səni niyə çağırırdımışam, eləmi? – deyib, sözünə davam etdi. “Səninlə bir məsələ haqqında danışmaq istəyirəm. O gün, düz on üç il əvvəl Opera və Balet teatrının yanında səni o qızla görəndən sonra hər şey mənim üçün mənasını itirmişdi. Ürəyimlə bacarmaq çətin olsa da, qürurumu sını-

dırmaq istəmirdim. Səni unudacağıma öz-özümə söz verdim. Heç o vaxt sən düşünmədinmi ki, mən niyə birdən-birə yox oldum. Heç məni axtarmadın da! Eh, indi bunların nə mənası var ki?! Bir müddət sonra sən o qızla ayrıldığını eşitsəm də, özümü təhqir olunmuş hesab edirdim. İndi o günlərə dönə bilsəydim, qürur, şərəf deyə bir şey düşünməz, mənə dönməyin üçün hər şeyimdən keçərdim... Amma həyat başqa cür gətirdi. Elə o vaxtlar Osman, ayrıldığımızı duyub, tez-tez bizim instituta gəlir, mənə nəvaziş göstərirdi. Mən isə ona, sadəcə olaraq, bir orta məktəb yoldaşım kimi baxır və dediyi sözləri qəti ciddiylə almırdım. Getdikcə görüşlərimiz sıxlaşmağa başladı. Biz, demək olar ki, hər gün görüşürdük. Osman mənimlə gözləmədiyim qədər nəzakətlə davranır, bütün hərəkətlərinin, sözlərinin səmimiyyəti heç bir şübhə doğurmurdu. Bir müddət keçdi. Elə olmuşdu ki, deyəsən, mən də onu görməyəndə darıxmağa başlamışdım. Onu sevdiyimi düşünürdüm və bir gün təklifinə razılığımı bildirdim – biz nişanlandıq. Cəmi beş ay nişanlı qaldıqdan sonra evləndik. Elə o gündən də mənim həyatım cəhənnəmə döndü”.

Zərifə ayağa durub mətbəxə getdi. İki-üç dəqiqə keçmədi ki, əlində iki stəkan çay geri döndü. Çayından bir-iki qurtum alıb, gözlərini bir nöqtəyə zillədi. Onun nəşə çox ciddi bir məsələ haqqında danışmaq istəyi hiss edilirdi. Amma o da hiss edilirdi ki, o demək istədiklərini necə ifadə etməkdə, fikrini mənə necə çatdıracağında çətinlik çəkirdi. Sanki düşüdü çətin vəziyyətdə növbəti gedişini etmək üçün, dərin fikrə qərq olmuş şahmatçı kimi, uzun müddət gözünü zillədiyi nöqtədən ayırmırdı. Mən onun söhbətini davam etdirməsi üçün necə çətinlik çəkdiyini görür və çıxış yolu tapmasına mane olmamaq üçün nəfəsimi içimə çəkmiş halda gözləyirdim. Nəhayət, o artıq hər şeyi ölçüb biçmiş kimi, inamlı şəkildə sözünə davam etdi: “O gündən bu günə bir yastığa baş qoysaq da, biz ər-arvad kimi deyil, bacı-qardaş kimi yaşayırıq. Bu elə bir ağır dərddir ki, nə kimsəyə açar bilər, nə də dözmək olurdu. Bir tərəfdən, bunun sonsuza qədər belə davam edə bilməyəcəyini anlasam da, digər tərəfdən, Osmanın məsələyə çox həssas münasibəti mənə son qərarı qəbul etməyimdə mane olurdu. Mən onun həyatına qıyacağından ehtiyat edir (daha doğrusu, buna heç şübhəm yox idi, çünki o, bir dəfə buna cəhd etmişdi), bütün həyatım boyu mənəvi əziyyət çəkəcəyimdən qorxur və özümü aldadaraq, bu dözülməz dərdə dözməyə çalışırdım. Amma nə qədər belə davam edə bilərdi? Nəhayət, iş o yerə çatdı ki, dərd məni içimdən yeməyə başladı. Xəstələndim. Bir neçə dəfə müalicə olundum. Bütün bunlara baxmayaraq, özümdə güc tapıb məsələyə son verə bilmirdim. Ta o günə qədər, səni yuxumda gördüyüm o gecəyə qədər”. O, bir anlığa dayandı. Pəncərəyə yaxınlaşdı. Bir müddət eşiyə tamaşa etdikdən sonra (o sanki bundan sonrakı sözlərini ölçüb-biçirdi) dönüb, aram-aram davam etdi: “Bütün bu illər ərzində birinci dəfə idi ki, yuxuma girirdin. Elə bil hər şeyi ölçüb-biçmişdin. O gün, beynimdə intihar havasının əsdiyi o gecə mənə tək buraxmamışdın. Gecəyarı sərsəm yuxudan ayıldım. Hər tərəf qaranlıq idi, hər yer zülmətə bürünmüşdü, bircə mənim qəlbimdə bir işıq parıldaırdı. Bu işıq həyat eşqi idi, sənə mənə verdiyin həyat eşqi! Bircə gecədə başqalaşmışdım, yuxuda mənə güc-qüvvət vermişdin sanki... Elə həmin gün bütün ürəyimi boşaltdım, dünənə qədər heç vaxt deyə bilməyəcəyimə tam əmin olduğum fikirləri, heç bir çətinlik çəkmədən, birbaşa üzünə söylədim. Söylədim və bilsən, necə rahatlandım! Elə bil yenidən doğuldum, bir kişi çiyinlərinə ölümçül ehtiyacı olan və qaynar ehtiras içində boğulan bir qadın olduğumu hiss etdim. Bütün bunları mənə sən bağışladın, bu gücü də, qüvvəti də mənə sən verdin”. Bu son sözləri deyərək Zərifənin səsi titrədi, gözləri doldu. Arıq, bir az da açıq sinəsi həyəcandan elə sürətlə atılıb-düşürdü ki, sanki qəlbi yerindən çıxacaqdı.

Birdən-birə ona yazığım gəldi, qeyri-ixtiyari əlimi çiyinə atdım, ehmalca özümə sarı çəkib qucaqladım, könlünü almaq üçün saçlarını sığallamağa başladım. O, heç vaxt qayıtmayacaq birinin yolunu gözləyən, pəncərəyə qısılmış yetim uşaqlar kimi mənə sarıldı. Özünü saxlaya bilməyib, için-için ağladı. Belə məqamda kimisə sakitləşdirməyə çalışmağın mənasız olduğunu bilərək dillənmədim, heç nə demədim. Lakin hərəkətlərimin ona yalan ümidlər verə biləcəyindən çəkinirmiş kimi, tez əllərimi geri çəkmək istədim. Zərifə göz yaşlarını tökdükdən sonra bir az sakitləşmişdi. Başını çiyimdən qaldırmadı, zərif və zəif əlləri ilə uzun müddət görmədiyini körpəsini bağrına basmış ana kimi, əllərimi elə sıxmışdı ki! Xeyli bu şəkildə, sakitcə oturduq. Bir az sonra nəmli gözlərini silib başını qaldırdı, düz gözlərimin içinə baxdı: “İndi dünyada bircə arzum var: səndən bir uşağım olsun. Kimin nə deyəcəyi, nə düşünəcəyi mənə qətiyyətlə maraqlandırmır. Bir də ki bu bizim sirrimiz olacaq – sənə və mənə. O da (Osmanı nəzərdə tutur)

buna razılığını verib, öz övladı kimi böyüdəcəyinə şübhəm yoxdur. Bilirsən, əslində, o, yaxşı insandır, çox yaxşı insandır, ancaq həyatı belə gətirib. Onu həyata bağlayan da bizim evli olmağımızdır. Yoxsa, çoxdan ayrıldım. Çox düşündüm, hər şeyi götür-qoy etdim. İndi məni həyata bağlayan, məni yaşamağa ruhlandırın bircə odur – səndən doğacağım o uşaq!”

Bunu deyib nəzərlərini üzümə dikdi. Fikrimi bilməyə tələsirdi elə bil... Mənim dillənmədiyimi görüb (mən eşitdiklərimin təsirindən çıxıb bilmirdim) sözünə davam etdi: “Sözsüz, düşünürsən ki, niyə məhz sən, başqası yox, sən? Qəribədir, elə deyilmi? Bir vaxtlar səni bircə dəfə, tanımadığı bir qızla gördükdən sonra, gərəksiz qürur oyununu oynayaraq qeyb olan biri indi illər sonra qürurun nə olduğunu unudaraq, sənə qarşında durub yalvarır, səndən imdad istəyir. Nədir məni buna sövq edən, nədir məni qürurumu unutmağa məcbur edən? Bilmirəm. Səni hələ də sevirəm desəm, səhv etməməmi? Yenə o vaxt, Osmanı sevdiyimi sandığım kimi, özümü aldatmıram ki? – Bilmirəm. Bircə onu bilirəm ki, o gün Osmana ürəyimi boşaltmaq üçün mənə o gücü, qüvvəti sən verdin, sən... Bu vəziyyətdən çıxış yolu axtararkən yadıma düşən, mənə yeni həyat eşqi verə biləcək tək varlıq sən oldun – yalnız sən! İndi anladınmı, niyə məhz sən, başqası yox, sən?!”

Bu sözlər o qədər səmimi, o qədər həzin deyilmişdi ki, bir anlığa hər şeyi unudub dəli bir ehtirasla, onu qucaqlayıb öpüslərə qarq etmək istədim. Amma bacarmadım – beynimdən keçən ötəri fikirlər ürəyimdəki hisslərlə uzlaşmadı...

Evə gəldim, fikir məni götürdü. Zərifənin bu halında, psixoloji sarsıntılar keçirdiyi bir vəziyyətdə qeyri-müəyyən hisslər içində qovrulmuş zərif bir varlıqdan istifadə etmək, ürəyimdə heç bir şey hiss etmədiyim bir qadının çarəsiz hissləriylə oynamaq nə qədər qəbul ediləndir, nə qədər insanidir? Birinə yaxşılıq edərkən (bunun yaxşılıq olduğunun özü də suallarla doludur), digər birinin – hələ dünyaya gəlməmiş məsum bir körpənin həyatı ilə oynamağa sənə kim haqq verir? Yaranan bu suallardan az qalırdı ki, beynim partlasın. İndi içimdə iki “mən” bir-biri ilə vuruşurdu. Biri təklik burulğanında boğulmaqda olan, çarəsizliyindən nə istədiyinin fərqinə belə varmayan, nə vaxtlarsa, yolunda hər şeyə hazır olduğum, indi məndən yalvararaq hümmət uman bir qadına nail olmağa bu qədər yaxın olan və sanki, bu imkanın buraxmaq istəməyən bir fürsətçi, digəri isə, yeni ailə qurmağı planlaşdıran, sevgiyə, məhəbbətə ən ülvə hisslər kimi baxan, keçmişə ehtiram, bu günə inam, gələcəyə ümidlə yaşayan alicənab, gənc bir oğlan! Bu fikirlər içində çırpınaraq doğru qərar vermək nə qədər də çətindi! Firsətçilik qalib gəlməkdə idi. Birdən içimdən gələn bir səs, bir qüvvə sanki məni yuxudan ayılmaq üçün var gücü ilə silkələdi: sən bu qədərmi alçalmısan, sən bu qədərmi vicdanını itirmisən, sən bu qədərmi məsuliyyətsizsən? Mənə elə gəldi ki, ətrafda hər şey: evimiz, ağaclar, çəpərimizin dibindən axan boz-bulanıq arx, tut ağacına qonmuş quşlar belə, öz qəmli nəğmələriylə, mənə qarşı qalxmışdı. – Yox, yox, mən bunu bacarmaram. Qoy mənə qorxaq desin, istəyirsə, lap nifrət etsin, ancaq mən, ani bir həzz xətrinə, ömürlük peşman ola biləcəyim bir səhvə yol verməməliyəm.

Səhəri gün ona xəbər vermədən yığışılıb şəhərə qayıtdım.

... Biz bir daha görüşmədik. Sonradan eşitdim ki, mən gedəndən sonra boşanıb və çox keçmədən qonşu kənddən biri ilə evlənib. Bir il sonra qulağıma bir xəbər də çatdı. Oğlu dünyaya gəlmişdi. Adını İlyas qoymuşdu...

... Bələdçinin səsi eşidildi: Minvod stansiyasına çatırıq, düşənlər hazırlaşsınlar. Sonra o, bir-bir kupe-lərin qapısını taqqıldada-taqqıldada bir o başa, bir də bu başa getdi və bir neçə dəqiqədən sonra qatar, dağ döşünə dırmaşan yorğun at kimi, töysüyərək dayandı.

İlyas yorğun gözlərini ovuşdurdu, sanki, söylədiklərinin mənəvi ağırlığından qurtulmaq üçün: Yatmaq istəyirəm – deyib, işığı söndürdü.

Uzun müddət gözümə yuxu getmədi. Beynimdə hey bir sual dolaşdı: “Görəsən, İlyasın yerində mən olsaydım, necə hərəkət edərdim?”

May, iyun 2020-ci il
Buzovna

AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARI

KANZAS-SİTİ KÜTLƏVİ KİTABXANASI

Kitabxananın əsası 1837-ci ildə qoyulmuşdur. Kitabxana “Kitab rəfi” şəklində olan bayır divarı ilə məşhurdur. “Kitab rəfi”ndə oxucular arasında ən məşhur 22 ədəbi əsər, o cümlədən Şekspirin “Romeo və Cülyetta”, Mark Tvenin “Heklberri Finnin macərələri” və Rey Bredberinin “Farenheytlə 451 dərəcə” əsərləri həkk olunmuşdur.

QƏBUL QAYDALARI

DÜNYA MƏKTƏBİ

Məktəbə qəbul müsabiqə yolu ilə həyata keçirilir. Müsabiqədə iştirak etmək üçün məktəbə gəlməklə, bizə zəng etməklə və ya online qeydiyyatdan keçə bilərsiniz.

<http://e.dunyaschool.az/sagirdqebul/>

Müsabiqədə şagirdlərin təhsil aldıkları sinfə uyğun bilik səviyyəsi, sağlamlığı, maraq dairəsi əsas götürülür. Hər bir şagirdin fərdi xüsusiyyətlərini öyrənmək üçün valideynlərlə söhbətlər aparılır.

Qəbul imtahanında ən yüksək nəticə göstərən VIII-XI sinif şagirdləri təqaüd imkanı qazanırlar.

İngilis bölməsində tədris Beynəlxalq Bakalavr Təşkilatının (IB) ibtidai (PYP), orta məktəb (MYP) və Diplom proqramları (DP) əsasında qurulur. Diplom proqramında təhsil müddəti iki ildir (X,XI siniflər).

Azərbaycan və rus bölmələrində ingilis dili ikinci dil kimi beynəlxalq standartlara uyğun tədris olunur. Şagirdlərin seçimi ilə fransız, alman və ya çin dili də öyrədilir.

Dünya məktəbində fikirləşməyi öyrətmək prinsipi əsas götürülür və tədris prosesinin təşkili bu yönümdə qurulur.

Siniflərdə şagird sayının az olması hər bir şagirdə fərdi yanaşmağa imkan yaradır.

Sağlam əsaslar üzərində qurulmuş ciddi nizam-intizam təlim-tərbiyə prosesinin yüksək səviyyədə təşkilinə kömək edir.

DÜNYA ANA MƏKTƏBİ

Ana Məktəbinə qəbul zamanı hər bir uşağın fərdi xüsusiyyətlərini öyrənmək üçün məktəbin psixoloqu valideynlərlə fərdi söhbətlər aparır. Uşaqlar psixoloji müayinədən və həkim müayinəsindən keçirilir. Uşaqların sağlamlığı, normal qavrama qabiliyyəti, səliss nitqi və maraq dairəsi əsas götürülür. Məktəbə qəbul ediləcək şagirdlər "Şagird qəbulu üzrə məktəbdaxili komissiya"nın rəyi əsasında müəyyən edilir və məktəb rəhbərinin əmri ilə rəsmiləşdirilir.

Qəbul üçün tələb olunan sənədlər:

- Ərizə
- 4 ədəd fotosəkil (3x4, rəngli)
- Doğum haqqında şəhadətnamənin surəti
- Tibbi arayış
- Yaşayış yeri haqqında arayış
- Valideynin iş yeri haqqında arayış

ÜNVAN

Əcəmi Naxçıvani 9

TELEFONLAR

+994 12 563 59 40/47/48

+994 55 632 95 28

XƏZƏR UNIVERSİTETİ

HƏR GÜN, HƏR SAAT MÜKƏMMƏLLİYƏ DOĞRU!

NİYƏ XƏZƏR UNIVERSİTETİ?

- Diplomların bütün xarici ölkələrdə tanınması
- Dövlət sifarişi əsasında təhsil almaq imkanı
- Eyni vaxtda 2 ixtisas üzrə təhsil almaq imkanı
- Təhsil haqqının Azərbaycan Respublikasının Dövlət İmtahan Mərkəzinin (keçmiş TQDK) imtahanlarında yığılan ballara uyğun olaraq ödənilməsi
- Təhsil haqqının hissə-hissə ödənilməsi
- Zəngin kitabxana, innovativ laboratoriyalar, müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyaları infrastrukturunun varlığı
- Dövlət sifarişi və ya ödənişli təhsil almalarından asılı olmayaraq, təhsildə göstərdikləri nailiyyətlərə görə təqaüd almaq imkanı
- Əlavə ödəniş etmədən təhsilinin bir hissəsini Amerika, Avropa və Asiyanın tanınmış ali məktəblərində davam etdirmə imkanı
- Keyfiyyətli və əhatəli tələbə xidmət sistemi (həkim, psixoloji mərkəz, karyera-işə düzəlmə mərkəzi və s.)
- Yüksək standartlara cavab verən müasir yataqxana

TƏHSİL HAQQININ ÖDƏNİLMƏSİNDƏ GÜZƏŞTLƏR

- 650-700 bal - təhsil haqqından tam azad edilir
- 600-649 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 50% güzəşt edilir
- 550-599 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 40% güzəşt edilir
- 500-549 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 25% güzəşt edilir
- 450-499 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 20% güzəşt edilir
- 400-449 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 15% güzəşt edilir
- 350-399 bal - təhsil haqqının ödənilməsində 10% güzəşt edilir

Uğurlu karyera qurmaq,
təhsildən zövq almaq və
yadda qalan tələbə
həyatı yaşamaq istəyirsən?
**Xəzər Universitetini
seç!**

BAKALAVR SƏVİYYƏSİNDƏ İXTİSASLARIMIZ

- * Kompüter elmləri
- * Kompüter mühəndisliyi
- * Neft-qaz mühəndisliyi
- * İnşaat mühəndisliyi
- * Radiotexnika və telekommunikasiya mühəndisliyi
- * Elektrik və elektronika mühəndisliyi
- * Kimya mühəndisliyi
- * Mexanika mühəndisliyi
- * Riyaziyyat və informasiya müəllimliyi
- * Fizika müəllimliyi

**1
QRUP**

**2
QRUP**

- * Mühəsibat
- * Maliyyə
- * İqtisadiyyat
- * Menecment
- * Marketing
- * Biznesin idarə edilməsi
- * Turizm işinin təşkili
- * Regionşünaslıq (Avropa)
- * Beynəlxalq münasibətlər
- * Coğrafiya müəllimliyi

- * İngilis dili və ədəbiyyatı
- * Azərbaycan dili və ədəbiyyatı
- * Tərcümə (ingilis dili)
- * Politologiya
- * İngilis dili müəllimliyi
- * Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi
- * İbtidai sinif müəllimliyi
- * Tarix müəllimliyi
- * Tarix və coğrafiya müəllimliyi

**3
QRUP**

**4
QRUP**

- * Kimya müəllimliyi
- * Biologiya müəllimliyi
- * Kimya və biologiya müəllimliyi
- * Psixologiya
- * Baytarlıq təbabəti

**5
QRUP**

- * Dizayn
- * Təsviri incəsənət müəllimliyi